

ŠTEVILKA 6 - LETNIK IV / 2019

ISSN 2712-4479

SUPERNOVA

REVIJA ZA SPEKULATIVNO FIKCIJO

Znanstvena fantastika - Fantazija - Nadnaravni horor

LEPOSLOVJE

ESEJI

NOVICE

Glavni urednik in odgovorni urednik

Bojan Ekselenski

Pomočnik glavnega urednika

Aljoša Toplak
Andrej Ivanuša

Lektoriranje

Sabina Štrubelj

Prelom in oblikovanje naslovnice

Bojan Ekselenski

Človek z naslovnice

Karel Čapek

Naslov uredništva

Celjsko literarno društvo,
Gledališki trg 4
3000 Celje
celjsko.literarno@outlook.com
<http://cld.si>

Izdajatelj

Celjsko literarno društvo
Transakcijski račun:
05100-8010642929
Naklada: 300 izvodov

Izdajo so omogočili:

<i>Uvodnik</i>	4	Aljoša Toplak <i>Uvodnik</i>	4
<i>Esej</i>	6	Andraž Benedik <i>Razvoj znanstvene fantastike</i>	6
		Andrej Ivanuša <i>Klignonščina - Jezik naš vsakdanji</i>	14
<i>Vpogled</i>	20	Ivan Šokič <i>Leto znanstvene fantatsike</i>	20
<i>Proza</i>	22	Aljoša Toplak <i>Naj prvi vrže kamen</i>	22
		Andraž Benedik <i>Osem besed, ki jih sovraži vsak planet</i>	29
		Ivan Šokič <i>Beljakovinski obrok</i>	34
		Lili Zupanc <i>Skodelica kave</i>	36
		Primož Jenko <i>Perfekcionista</i>	37
		Valerija Vrenko <i>Klarisa</i>	43
<i>Prevodi</i>	47	Julie Novakova <i>Šepetalec ladjam</i>	47
		Tihomir Jovanović Tika <i>Tunguska</i>	59
		Vaclav Orlović <i>JohnA</i>	64

Poezija

70	Ivan Črnič <i>Abrahamdabra</i>	70
	Matej Kranjc <i>Sherlock Holmes modelar</i>	71

Dogodki in odmevi

76	Dogodki	76
	<i>Prihajajoči dogodki, povezani s fantazijsko književnostjo</i>	76
	<i>Prihajajoči dogodki Celjskega literarnega društva</i>	76
	Odmevi na dogodke <i>2. Fanfest v Celju</i>	76

Objave

81	Razpisi	81
	<i>Razpisi za Supernovo, Vsesledje in Fanfest</i>	
	O Celjskem literarnem društvu	84

Aljoša Toplak

Uvodnik

Kot mlad navdušenec nad znanstveno fantastiko in fantazijo sem zmeraj iskal načine, kako se na področju udejstvovati. Ne morete si predstavljati mojega navdušenja, ko sem slišal za slovensko revijo, ki se tej žanrski skupini v celoti posveča. Z njenimi cilji sem se nemudoma poistovetil – ustvariti skupen prostor za domače pisce, ki bi radi dokazali, da se lahko kosajo s tujo konkurenco. Ker dober glas seže v deveto vas, smo priča vse večjemu odzivu na delovanje revije. Ne dvomim, da bo ta prav kmalu prevzela osrednjo vlogo pri vzpostavitvi razgibanega literarnega okolja za slovensko spekulativno fikcijo.

Tokrat se v uvodu revije posvečamo zgodovinskim začetkom ter kasnejšemu razvoju znanstvene fantastike. Še pred tem nam Ivan Šokić predstavlja spletni portal, imenovan **Znanstvena fantastika**, ki si omenjene cilje revije prizadeva doseči na spletu (<https://www.znanstvena-fantastika.si>). Na portalu redno objavljamo krajše eseje, ki skušajo spekulativno književnost približati širši publiki. Andraž Benedik, ki prevzema vlogo najaktivnejšega pisca na portalu, nas v uvodu revije vabi na prelet skozi zgodovino žanra. Andrej Ivanuša nas nato popelje skozi zgodovino tujskih (*alien*) jezikov v spekulativni fikciji in filmih.

V jedru revije najdemo enajst fantastičnih skokov v morje domišljije. Pisci nam odpirajo okna v druge svetove, slikajo pokrajine, ki niso nikdar obstajale in morda niti ne bi mogle obstajati – razen v duhu avtorja in bralca. Svarijo nas pred tem, kar prihaja, ali pa nas bodrijo, ko nam kažejo vse to, kar bi lahko bilo. Gre za eskapistične pustolovščine, ki nas vendarle usmerijo proti univerzalnim vprašanjem človeštva. Vprašanjem, ki zrcalijo, a hkrati presegajo naš vsakdanji svet. V imenu vseh piscev vas vljudno vabim k branju naših zgodb in pesmi. Dejal sem, da nekaj želimo dokazati. Zdaj ste na vrsti vi, dragi bralci, da presodite, ali nam je to uspelo.

Naj zgolj še opozorim na zadnji razdelek revije, ki je posvečen **literarnim razpisom Celjskega literarnega društva**. Med njimi najdete poseben tematski razpis jesenske številke Supernove. Že v peti številki smo bili priča sklopu zgodb, ki so fantazijske pripovedi postavile na prizorišče antičnega Celja. Tokrat se zbirajo zgodbe o alternativni zgodovini, kjer Ulrik II. Celjski preživi sloviti atentat v Beogradu. Gre za povabilo piscem, da preučijo lokalno zgodovino in prvine žanra postavijo v domače okolje. Živimo v dobi, kjer ima slovenska spekulativna fikcija vse manj opraviti s slovensko kulturo, celo s slovenskim jezikom (le pogledjmo vse mlade pisce, ki so se odločili, da fantazije v slovenščini ni smiselno ustvarjati).

Uredništvo revije se je odločilo ne zgolj za to, da bo pisce spodbujalo k ustvarjanju v maternem jeziku, temveč tudi k raziskovanju lastne kulturne dediščine. Čeprav ima to že posebno vrednost samo po sebi, verjamem da gre za smiselno strategijo pri popularizaciji spekulativne fikcije.

Sicer pa zraven tematskega razpisa najdete tudi splošni razpis Supernove. Dobrodošle so vse zgodbe spekulativne fikcije in glavni kriterij pri presojanju zgodb bo zmeraj kvaliteta. Avtorjem prepuščamo svobodo, da si sami izberejo svoj košček iz morja domišljije, kamor bodo skočili. Vsi bodo po svoje doprinesli k popularizaciji žanrske skupine. Ostajamo odprti za njihovo raziskovanje vsemogočih načinov, kako to doseči.

Aljoša Toplak s pričujočo številko prevzema mesto pomočnika urednika. Kot urednik že deluje pri študentski literarni reviji Novi zvon, prav tako pa sodeluje v komisiji uveljavljenega literarnega natečaja Rdeča nit. Je so-ustanovitelj spletnega portala za spekulativno književnost, ki ga predstavljamo v naslednjem prispevku. V pisanju proze zelo uživa, za svoje delo pa je prejel številne literarne nagrade.

~ ~

Andraž Benedik

Razvoj znanstvene fantastike

Začetki znanstvene fantastike

S tem, ko se spreminja svet, se spreminja tudi naš pogled nanj, pogled na to, kakšen je bil, kakšen je, kakšen bo. Pokazali smo že, da znanstvena fantastika lahko vpliva na resnični svet, kot navdih in znanilec tehnologije ali kot miselni eksperiment o prihodnosti družbe. V seriji šestih člankov si bomo pogledali, kako je resnični svet vplival na znanstveno fantastiko. Kakšna je bila estetska podoba prihodnosti, tehnologije in družbe skozi razvoj znanstvene fantastike?

Kdaj in s katerim delom se je začela znanstvena fantastika, je še vedno stvar debate. Nekateri zasluge pripisujejo antičnim pripovedim, kot je *Ep o Gilgamešu*, ali indijski poeziji *Ramayani*, kjer so že upodobljeni časovni stroji. Mi pa bomo kot začetek upoštevali obdobje, v katerem so pisatelji začeli namensko pisati znanstvenofantastični žanr in v njem upodabljeni znanost.

Dve poglavitni imeni tega časa sta **Jules Verne** in **H. G. Wells**, ki v svojih zgodbah raziskujeta znanost in družbo. Verne v svojih najbolj znanih pripovedih upodablja potovanja s pomočjo inovativnih naprav, ki omogočajo raziskovanje takrat nedostopnih območij. Industrijska revolucija je pokazala transformativno sposobnost tehnologije in Verne jo je popolnoma izkoristil. *Potovanje v središče Zemlje*, *Dvajset tisoč milj pod morjem* in *Od Zemlje do Lune* prikazujejo človeško radovednost, katere potešitev omogočajo novi izumi. Ljudje niso več priklenjeni na fizikalne sile sveta in se lahko odpravijo višje, globlje in dlje kot kadar koli poprej, vse v imenu iskanja resnice.

Nautilus je v romanu *Dvajset tisoč milj pod morjem* opisan podrobno, vendar še vedno zelo preprosto, kot podaljšan cilindar s kot cigara stožčastimi konci. Ima zaobljeno obliko, ki pa je bolj posledica Vernovega poznavanja dinamike vode in omogoča lažje potovanje pod gladino. Njegova konstrukcija je v celoti sestavljena iz masivnega železa in imitira primitivne stroje prve industrijske revolucije.

Na drugi strani pa je Wells uporabil svoje zgodbe in stroje za upodobitev takratnih družbenih dejstev in njihovih posledic. V *Časovnem stroju* je sam stroj zelo ohlapno opisan, njegova podoba je sestavljena le iz palic in drogov iz različnih kovin ter slonovine. Edina podrobnost so ročice, s katerimi se ga upravlja in ki so bistvene za zgodbo. Wells kaže določeno poznavanje marksizma; uporablja ga kot izhodiščno točko za kritiziranje kapitalizma, ki naj bi nas v prihodnosti razdelil na dve rasi, Eloie, na površju živeče potomce kapitalistov, in Morlocke, naslednike proletariata,

ki so bili prisiljeni bivati pod zemljo. Pripoved kaže tudi poznavanje darvinistične teorije evolucije, saj sta se obe rasi prilagodili na življenje pod ali nad zemljo.

V svojih začetkih je znanstvena fantastika vsebovala tematike, ki so bile aktualne v takratni znanstveni skupnosti, npr. marksizem in darvinizem, kot tudi znanstvene težnje po resnici in odkritju. Prostorsko se zgodbe odvijajo v resničnih okoljih, kot so mesta in vasice 19. stoletja, posutimi z znanstvenofantastičnimi elementi. Prihod takšnih pripovedi je omogočila industrijska revolucija, ki je prinesla tako družbene spremembe kot tehnološka čudesa.

Za razvoj znanstvene fantastike je pomembno upoštevati aktualne družbene razmere in znanstvene dosežke določenega obdobja, saj zgodbe o robotih, izvenzemeljskih oblegovalcih in čudovitih izumih šele s kontekstom pridobijo intelektualno razsežnost, ki nam riše sliko o človeštvu, njegovih tegobah in sanjah.

Obdobje šunda

Slovar slovenskega knjižnega jezika definira šund kot delo brez umetniške vrednosti. V literaturi je izraz razumljen kot sopomenka trivialni literaturi, namenjeni širši množici, ki nima časa za refleksijo o delu. V zgodovini znanstvene fantastike pa je imel šund pomembno vlogo pri njenem razvoju.

Šundovske revije so predstavljale poceni leposlovno branje, ki je postalo popularno na začetku 20. stoletja. Frank Munsey je leta 1896 začel izdajati *Argosy Magazine*, ki je poceni papir, poceni tiskanje in poceni avtorje združil v literarni paket, zlahka dostopen mladostnikom iz delavskih družin. Prodaja revije je hitro rasla, s tem pa je privabila lačne tekmece, ki so hrepeneli za zaslužkom.

Šund nam je dal številne zgodbe, ki so priljubljene še danes, tudi izven polja fantazije in znanstvene fantastike. Edgar Rice Burroughs mu v celoti dolguje svojo literarno kariero. V njegovih zgodbah velikokrat najdemo motive potovanja ljudi na različne planete, npr. na Mars v seriji Barsoom, ali na Venero v Amtorju.

Burroughs je širši javnosti bolje znan kot avtor Tarzana. Zahvaljujoč številnim filmskim, animiranim in literarnim priredbam danes verjetno ni človeka, ki še ne bi slišal za kralja džungle.

Poleg Burroughsa je širši sodobni javnosti znan tudi ustvarjalec Conana, Robert E. Howard, ki je začetnik podžanra meča in magije (*sword and sorcery*). Še eden od ustvarjalcev, H. P. Lovecraft, pa je zaslovel šele po smrti. Danes je znan kot eden največjih avtorjev nadnaravnih grozljivk in mističnih pripovedi.

Šund je višek popularnosti dosegel v dvajsetih in tridesetih letih 20. stoletja. V tem obdobju je izhajalo okoli 150 različnih revij, zaradi česar je prišlo do njihove specializacije za določene žanre. S specializacijo so se v določenih revijah uveljavili stalni pisci, njihova kvaliteta pa se je za kanček dvignila. Platnice so bile barvne, poslikane s situacijami, ki so bralce privabliale z obljubami zanimivih dogodivščin.

Vidimo lahko ovalne oblike, ki prevladujejo nad celotno sliko: čelada na junakovi glavi, vesoljska ladja v ozadju, celo junakovo orožje. Cilindričnost in sferičnost oblik je zelo podobna upodobitvi Vernove podmornice, tudi sam izraz vesoljska ladja nakazuje na povezavo z morjem. Ne gre zanemariti podobnosti med potapljaškimi skafandri in ilustracijami vesoljskih čelad. Slika daje slutiti, da je bilo v očeh ilustratorja vesolje podobno oceanu, zaradi česar je bila prisotna predpostavka o potrebi po hidrodinamičnosti.

Res pa je, da so vesoljske obleke še danes podobne potapljaškim, kajti pogoji za obstoj človeškega življenja in raziskovanja izven atmosfere so podobni tistim globoko pod morjem. Astronavti se za misije za delo v vesolju med drugim pripravljajo tudi v bazenih pod vodo.

Sama pozicija akterjev nam že ob prvem pogledu sporoča občutek napetosti in nevarnosti. Skafandri so barviti, antagonisti groteskni, vsaka naslovnica pa obljudlja napeto zgodbo nekje daleč, daleč stran.

Šundovske revije so igrale pomembno vlogo v razvoju žanrske leposlovne literature, saj so širši delavski javnosti omogočile lahek dostop do nje. Prav tako so mnogim avtorjem omogočile, da so se posvetili svoji umetnosti in ustvarili zgodbe, ki so nam še danes ljube.

Znanstvenofantastične pripovedi ponese daleč stran od zemeljske površine, v svetove vesoljnih zlikovcev, ki jih lahko premaga le človeški junak. Šund je v žanr znanstvene fantastike prinesel in prenesel mnogo klasičnih tropov in družbenih predstav, ki pa so se sčasoma začele spreminjati.

Zlata doba

S pridihom subjektivnosti, ki prežema izraz »zlata doba«, pride tudi do razkola mnenj o tem, kdaj in kako naj bi se ta višek v žanru začel. Mnogi navajajo letnico 1938, ko je John W. Campbell ml. prevzel urednikovanje revije *Astounding* (ki je bila še vedno del šundovskih revij). Kasneje jo je preimenoval v *Astounding Science-Fiction*. Campbell je skozi leta odkril in v svet znanstvene fantastike vpeljal številne nove pisatelje, kot so bili Isaac Asimov, Robert A. Heinlein in A. E. van Vogt. Njihovemu gospodstvu v znanstveni fantastiki sta se kasneje pridružila še Arthur C. Clarke in Frederik Pohl.

Znanstvena fantastika je pod Campbellovim uredniškim delom pridobila realizem in psihološko globino likov. Četudi se je večina znanstvenofantastičnih zgodb objavljala v istih šundovskih revijah, o katerih smo že govorili, so se zgodbe razlikovale predvsem v natančnosti glede znanstvenih dejstev, ki je upravičila termin znanstvena fantastika.

Danes bi take zgodbe imenovali »trda znanstvena fantastika« (*hard SF*), saj temeljijo na sodobnih akademskih dognanjih, ki uporabljajo pripoved kot plovilo za

raziskovanje njihovih vplivov na človeka. Tako se pozornost s čudežnih pripomočkov, kot so vesoljske ladje in laserske pištole, premakne na like in njihovo uporabo omenjenih pripomočkov.

Če je v dobi šunda znanost služila kot opornica, ki je gnala zgodbo naprej, je zdaj znanstveno raziskovanje postalo osrednje vprašanje znanstvene fantastike. Posledično je tudi prišlo do strožje razmejitve med fantazijo in znanstveno fantastiko, saj se je znotraj Campbellovega kroga pojavila želja, da bi na novo zamejili, kaj znanstvena fantastika sploh je.

Čeprav so v tem obdobju ustvarjali mnogi znani pisatelji, so se v zlati dobi kot najpomembnejši zapisali tako imenovani »veliki trije« (The Big Three) – Asimov, Clarke in Heinlein.

Heinlein je za razliko od večine ostalih Campbellovih novincev vstopil v polje znanstvene fantastike v svojih tridesetih. Ni bil znanstvenik, kot sta bila Asimov ali Clarke, vendar je v znanstveni fantastiki še vedno poudarjal znanost, obenem pa ni zanemarjal fantastike.

Njegova najbolj znana dela raziskujejo dinamiko družbenih odnosov v prisotnosti potencialnih človeških dosežkov. Tako se je roman *The Moon is a Harsh Mistress* (1965) uveljavil kot domiseln prikaz kolonije na Luni in njenih političnih relacij z Zemljo. Vesoljski bojevniki (1959) pa pripovedujejo zgodbo o pripadniku mobilne pehote in njegovem doživljanju vojne proti vesoljskim žužkom. Roman preveva miselnost, da mora državljani, če želi pridobiti volilno pravico, najprej dokazati, da je zmožen postaviti skupno dobro pred svoje lastno dobro. To lahko stori samo tako, da odsluži najmanj dve leti v vojaški službi v vojni proti arahnidom. Knjiga je zanimiv hvalospev idealom liberalne demokracije.

Heinlein je bil mislec, po zaslugi katerega je znanstvena fantastika pridobila kredibilnost kot spoštovanja vredna veja na literarnem drevesu.

Asimov je bil po drugi strani bolj naklonjen akademski strani žanra. Medtem ko njegovi prvi poskusi objav niso obrodili sadov, je pod Campbellovim mentorstvom zrasel v enega najprepoznavnejših avtorjev znanstvene fantastike. Njegova zbirka Fundacija (1942-1993), ki sestoji iz sedmih romanov, še danes služi kot navdih ne le pisateljem, temveč tudi znanstvenikom in družbenim ikonam, kot je Elon Musk.

Njegova druga bolj znana zbirka pa je *Jaz, Robot* (1950), ki se ukvarja z družbenimi tematikami interakcije med ljudmi in roboti ter z moralnimi vprašanji, ki jih ta interakcija odpira. Njegovi trije zakoni o robotiki, ki jih je ustvaril pod Campbellovim mentorstvom, še danes prevevajo znanstveno polje robotike.

Zadnji izmed trojice pa je Clarke, ki se je najbolj navduševal nad potovanjem po vesolju. Leta 1945 je predlagal idejo o uporabi geostacionarnih satelitov za medsebojno komunikacijo. Knjiga *Dial F for Frankenstein* je služila kot navdih za vzpostavitev svetovne mreže, ki jo danes poznamo kot internet.

Njegova najbolj znana zbirka *2001: Vesoljska odiseja* je bila ustvarjena skupaj z istoimenskim filmom leta 1968 – v sodelovanju s Stanleyjem Kubrickom je to postal eden najvplivnejših filmov vseh časov.

Novi val

La Nouvelle Vague (novi val) je francosko filmsko gibanje iz petdesetih in šestdesetih let. Zaznamovalo ga je zavračanje tradicionalnih filmskih konvencij, eksperimentiranje z vizualno tehniko in pripovedništvom, kot tudi spopadanje s takratnimi socialnimi in političnimi pretresi. Iz podobnih vzgibov so oznako novega vala pripeli tudi znanstvenofantastičnim pisateljem šestdesetih in sedemdesetih let 20. stoletja.

Novi val zavrača ponavljajočo se tezo in implikacijo zlate dobe, da bo čista tehnološka razvitost rešila vse človekove probleme, oz. bolje rečeno, je nikoli ne sprejme, kajti novi val ni bil mišljen kot nadaljevanje znanstvenofantastične tradicije, temveč kot odgovor nanjo.

Mnogi pisatelji so bili mnenja, da so tropi šundovske in zlate dobe obrabljeni in jih je treba zavreči; Brian Aldiss in J. G. Ballard sta oba kritizirala vesolje, vesoljske ladje, vesoljce ipd. kot fokus znanstvene fantastike. Klasični videz žanra naj bi po njunem mnenju postal kliše.

Novi val je prvo shizmo ustvaril s tem, da je spremenil ciljno publiko svojih del. V zgodovini znanstvene fantastike so pot vedno utirale literarne revije. V petdesetih letih 20. stoletja se pod vodstvom H. L. Golda pojavi revija *Galaxy*, ki povzroči popoln obrat miselnosti zlate dobe. Medtem ko je Campbell zahteval znanstveno verjetne predloge, ki so bile zaradi svoje zapletenosti dostikrat berljive le poznavalcem, je Gold iskal pripovedi, ki bi odzvanjale v srcih navadnih ljudi.

Druga razlika se pokaže s premikom na drugo stran spektra znanosti. Novi val je naravoslovne postulate zlate dobe poudaril ali pa kar v celoti zamenjal z družboslovnim ozadjem. To nikakor ni presenečenje, saj so bila šestdeseta leta prejšnjega stoletja prežeta z družbenimi revolucijami, od protikulture in drugega feminističnega vala do shodov za pravice istospolno usmerjenih. Tako se npr. *Peščeni planet* Franka Herberta bolj osredotoča na politične spletke v galaksiji kakor na njeno tehnološko razvitost. Roman *Lord of Light* in zbirka *Amberske kronike* Rogerja Zelaznyja pa pokažeta, kako tanka je lahko meja med znanstveno fantastiko, fantazijo, religijo in družbenim komentarjem.

Prav tako pridejo v ospredje pisateljice – Ursula K. Le Guin, Joanna Russ in James Tiptree ml. vse debitirajo v šestdesetih. Le Guinova je tako v znanstveni fantastiki kot v fantaziji pustila svoj pečat s *Sago o Zemljemorju* in *Levo roko teme* in mnogimi drugimi deli. Russova je bila zagrizena feministka, ki je še danes najbolj znana po romanu *The Female Man*, v katerem je združevala elemente satire in utopije.

James Tiptree oz. Alice Bradley Sheldon, ki je objavljala pod navedenim psevdonimom, pa je s svojim pisanjem postavila pod vprašaj predpostavke literarne književnosti. Zaradi psevdonima so bili številni prepričani, da avtor ne more biti ženska, saj naj bi bil stil pisanja »preveč moški«. Njeno zapuščino sestavljajo številne zbirke kratkih zgodb, kot so *Ten Thousand Light-Years From Home* in *Crown of Stars*, toda kraljevi dragulj njenega dela je nagrada, imenovana po njej, ***The James Tiptree Jr. Award***. Slednja se še danes podeljuje znanstvenofantastičnim zgodbam, ki se ukvarjajo s problematiko spola.

Z vsemi spremembami pa pride tudi kritika. Isaac Asimov je za ***Galaxy Science Fiction*** avgusta 1967 spisal uvodnik, v katerem je obsodil smer nove znanstvene fantastike. V njem razlaga, da zanj znanstvena fantastika ne more obstajati brez znanosti - bolj natančna kot je znanost, boljša je po njegovem znanstvena fantastika.

Replika novega vala je naslovila dejstvo, da so družboslovne znanosti prav tako znanosti, četudi jim manjka naravoslovne otipljivosti. Takratni družbeni kontekst je pozival k poznavanju in raziskovanju družbe, medtem ko je obdobje pred novim valom zaznamovalo naravoslovje.

Novi val je vsekakor pomemben del znanstvenofantastične zapuščine, ki je bil po eni strani le produkt svojega časa, po drugi strani pa lekcija za nadaljnje generacije pisateljev. Tudi Asimov je kasneje prepoznal pomen obdobja in ga je v svoji zbirki esejev *Asimov on Science Fiction* leta 1981 označil za pozitivnega. Z novim valom se je znanstvena fantastika dokončno uveljavila in ob tem usmerila pozornost javnosti v prepoznavo transformacijskega potenciala vpliva tehnologije na družbo.

Kako je znanstvena fantastika vplivala na svet?

Pred dvajsetimi leti smo o robotih, umetnih inteligencah in številnih drugih tehnologijah le sanjali. Danes te sanje živimo, prihodnost je tukaj.

Pri tehnologiji lahko razlikujemo med razvojem in inovacijo. Prvi se nanaša na izboljševanje in dodelavo, medtem ko slednja opisuje popolnoma nove ideje. Glavna razlika med njima je predvsem ta, da inovacija spada pod domeno domišljije. Na srečo imajo pisatelji te na pretek.

Znanstvena fantastika predstavlja ideje in razmišljanja o družbi, s sabo prinaša tako razvoj kot inovacije. Naj si to želimo ali ne, ima spekulativna fikcija, z znanstveno fantastiko v ospredju, viden vpliv na resnični svet, bodisi kot neposredni navdih za tehnologijo bodisi kot znanilec novih tehnologij.

Naslednja literarna dela služijo kot dokaz za to izjavo, vendar je vredno omeniti, da to še zdaleč niso vsa dela, ki so vplivala na resnični svet. Za izčrpen seznam vplivov predlagam *Glossary of Science Fiction Ideas*.

Jules Verne: Dvajset tisoč milj pod morjem

Najbrž najbolj znan primer tehnologije, ki se je preko navdiha manifestirala v resničnost. Znamenita podmornica Nautilus, s kapitanom Nemom na čelu, je v enem od Vernovih bralcev vzbudila neizmerno zanimanje za podvodno raziskovanje. Simon Lake je zato leta 1898 zgradil svojo prvo podmornico, imenovano Argonaut. Tako se je zapisal v zgodovino kot oče podmornice, Verne pa mu je celo poslal čestitko ob uspešnem konstruiranju podvodnega vozila, ki si ga je zamislil.

Edward Bellamy: Looking Backward

Ameriški pisatelj je leta 1888 izdal knjigo, v kateri je prikazal, kako naj bi bila videti ameriška socialistična utopija v praksi. V daljnem letu 2000 so ekonomske krize in družbene neenakosti stvar preteklosti, glavni junak Julien pa se po svojem 120-letnem spancu čudi obetom prihodnosti.

Bellamy je v svoji napovedi socialističnega raja ustrelil mimo, a je navdušil veliko takratnih socialističnih pisateljev in t. i. »Bellamyjevih klubov«, ki so se zavzemali za nacionalizacijo industrije in zasebne lastnine. Uspelo pa mu je predvideti bančne kartice, ki nudijo priročno alternativo gotovini.

Mary Shelley: Frankenstein

Shelleyjin prvenec je neoporekljivo izrednega pomena za spekulativno fikcijo. Mnogi štejejo zgodbo o razvpitem znanstveniku za začetek znanstvene fantastike, delo pa je še vedno deležno velike priljubljenosti in novih izpeljav.

130 let po izidu zgodbe v letu 1818 je dr. Richard Lawler opravil prvo uspešno transplantacijo ledvice. Dr. Frankenstein naj bi k sami ideji prenosa organov prispeval s tem, ko je sešil odpadne človeške dele. Poleg tega je naznanil tudi uporabo elektrike pri oživljanju trupla, dandanes je defibrilator nepogrešljiv del vsake urgence.

Arthur C. Clarke: Dial F for Frankenstein in Mark Twain: From the 'London times' of 1904

Mladi Tim Berners-Lee je leta 1964 v roke dobil revijo Playboy, v kateri je bila objavljena Clarkova kratka zgodba *Dial F for Frankenstein*. V pripovedi se med seboj poveže množica stacionarnih telefonov, kar ustvari zavest. Ob bolečini obstoja telefoni ponorijo in uničijo svet.

Berners-Lee, bolj znan kot oče svetovnega spleta, je Clarkovo zgodbo imenoval kot eno izmed dveh (druga je seveda Twainova pripoved *From the 'London times' of 1904*, ta sledi podobni premisi združevanja telefonov v svetovno mrežo), ki sta služili kot navdih za iznajdbo prvega telefonskega omrežja. Slednje je v sodobnem svetu v

obliki interneta postalo nepogrešljiv del družbe.

Obstaja še mnogo drugih primerov dokumentacije sodobne tehnologije v literarnih delih, pri čemer so nekateri pomembnejši in bolj vplivajo na današnje življenje od drugih. Znanstvena fantastika in spekulativna fikcija, kot predlaga že ime, imata sposobnost razmišljanja o prihodnosti in njenega oživljanja. V zameno za to prihodnost deluje na sodobnost in oživlja predmete ter tehnologije v fikciji. Gre za prenašanje umetnosti na znanost, za spoj človeške domišljije in ambicije.

Ob branju namišljenih svetov prihodnosti se nam tako poraja zabavno vprašanje: Kaj od tega se bo pojavilo v resničnem svetu in v kakšni obliki?

~ ~

Primeri naslovníc iz t.i. dobe šunda

Andrej Ivanuša

KLINGONŠČINA - JEZIK NAŠ VSAKDANJI

Tale prispevek se je predavnimi časi začel zapisovati na podlagi proučevanja »vesoljskih« kletvic v različnih SF filmih. O njih bo govora na koncu, a prej pogledjmo kako je z gradnjo tujskih (alienskih) govorov in jezikov v ZF&F (na kratko: spekulativni) literaturi in filmih.

Utopični škof in drugi začetniki

Kolikor sem mogel ugotoviti, je pionir na tem področju Percy Greg z marsovskih jezikom, ki ga je imenoval »martial«. Uporabil ga je v svoji noveli iz leta 1880 *Across the Zodiac*. Ta ni bila nikoli prevedena v slovenščino. Vendar je že stoletje prej v knjigi *The Man in the Moon* avtor Francis Godwin (1562-1633) zapisal, da Lunarji govorijo svoj jezik, »ki pa ni sestavljen iz veliko besed in zlogov, temveč iz melodij in čudnih zvokov«. Godwin je knjigo napisal okrog 1620, a objavljena je bila posthumno leta 1638 pod psevdonimom Domingo Gonsales, kajti Francis je bil škof Anglikanske cerkve. Knjigo je napisal pod vplivom Nikolaja Kopernika in jo označil kot »potovanje do utopičnega odkritja«.

V teh začetkih avtorji največkrat predpostavljajo, da se je tujske jezike mogoče hitro naučiti, če nekdo razume gradnjo in strukturo zemeljskih jezikov. Avtor Alice v Čudežni deželi, C. S. Lewis je v svoji noveli *Out of the Silent Planet* opisal glavnega junaka, ki je odlično obvladal zgodovinsko lingvistiko in takoj pričel razumevati jezike, ki se govorijo na Marsu. Domneva je bila, da če so nam bitja podobna, je tudi njihov jezik nekaj podobnega in se ga lahko Zemljani hitro naučimo. In seveda obratno.

Šele Stanislaw Lem je v svoji noveli *Głos pana* (1968, *Gospodov glas* 2016) opisal napore znanstvenikov, ki želijo dekodirati, prevesti in razumeti izven-zemeljsko sporočilo. Pri tem kritično pristopa k ideji, če smo dovolj razviti, da bi nam kaj takega sploh uspelo. Avtor D. R. Merrill v noveli *Lamikorda* iz leta 2014 ugotavlja, da ne bi prišlo le do razlik v verbalni komunikaciji, temveč tudi v gestikulaciji, govorici telesa in zaradi kulturnih ter socialnih norm. Skratka, sploh se ne bi razumeli.

Ali govorite delfinsko?

Problem nastane že, ko se pričneta pogovarjati dve inteligentni vrsti na istem planetu. Recimo, koliko mi razumemo delfine? Ali pa šimpanze? Koliko pa oni razumejo nas? Delfini imajo čutila in organe za magnetno navigacijo, eho-lokacijo, itn. Njihovo razumevanje planeta je popolnoma različno od tega, kar mi razumemo pod pojmom Zemlja.

Ne glede na to, so različni avtorji poskušali premostiti to nerazumevanje na različne načine. Med najbolj »učinkovitimi« pripomočki za prevajanje je prav gotovo riba Babilonka (Babel-fish) iz Štoparskega vodiča po Galaksiji avtorja Douglasa Adamsa. Ribo si preprosto vtaknemo v uho in razumemo vse jezike v Vesolju.

... Riba babilonka je majhna rumena ribica, podobna pijavki, in je bržkone najbolj čudna stvar v vesolju. Hrani se z možgansko energijo, ki pa je ne črpa iz nosilca, pač pa iz bitij okoli njega. Iz te energije vsrkava vse podzavestna mentalne frekvence in se z njimi hrani. V možgane nosilca izloča telepatsko matriko, v katero združi mentalne frekvence z živčnimi signali, ki jih pobere iz centra za govor, od koder izvirajo. Praktična posledica vsega tega je, da z babilonko v ušesu pri priči razumete vse, kar pride do vas v obliki kakršnegakoli govora. Besede, ki jih slišite, so dekodirana matrika, ki jo je v vaše možgane izločila babilonka ...

Vsekakor je iz »zafrkancije« nastala najbolj »učinkovita rešitev« za prevajanje jezikov, ki jih ni mogoče razumeti. V zgodbi Doctor Who uporabljajo za prevajanje napravo TARDIS, v Farscape je to »microbe translator«, Star Trekovci uporabljajo »universal translator«, itd. Vidite, vse je mnogo manj učinkovito od drobne ribice.

Filmske težave z alienskimi jeziki

Pri filmih pa se vse skupaj zelo zaplete. Ko se pojavi Ne-zemljan, mora govoriti svoj jezik. Ni pomoči! Nekje rešujejo tako, da pač vsi vesoljci govorijo ameriško angleščino. To je najceneje in najbolj enostavno. Drugje spet govorijo nekakšen »vmesni« jezik. Ampak, kaj naj naredijo Ithorians, ki majo dvoje ust, lociranih vsaka na svoji strani vratu in govorijo v »stereofoniji«?

V filmu Neposredni kontakti tretje vrste, je univerzalni jezik za »pogovarjanje« neke vrsta glasba, podprta z določenimi svetlobnimi učinki. Naprava za »pogovarjanje« se je imenovala Solresol. Vsekakor je bil film zato bolj spektakularen. Carl Sagan v svoji knjigi Stik (Contact, 1985) opisuje sporočilo Ne-zemljanov z navodili za izgradnjo stroja s pomočjo matematike, ki jo glavni junak označi za »edini univerzalni/vesoljski jezik«. V filmu Stargate SG-1 različne vesoljske rase komunicirajo med seboj s pomočjo jezika, ki temelji na nekakšnih atomskih strukturah zapisanih v 3-D prostoru. Za komunikacijo je mogoče uporabiti tudi vonj. Idejo je v nagrajeni zgodbi Dišeče orgle (Die Duftorgel, 2013) predstavila avstrijska avtorica Nina Horvath.

Še eno področje, kjer je mogoče rešiti probleme s komunikacijo, je telepatija. Vulkanci v Zvezdnih stezah polagajo roke na čelo in tako komunicirajo z drugimi rasami – telepatsko. Seveda rešitev ni vedno najboljša, kot izvemo v knjigi Enderjeva

igra (Ender's Game, Orson Scott Card). Buggerji lahko komunicirajo z veliko različnimi rasami, le Zemljani smo »trdobučneži«. Razen glavnega junaka Ende, ostali ne razumemo ničesar in na tem dejstvu temelji tudi knjiga.

Ob tem se je pojavil še dodaten fenomen. Predvsem dolge nadaljevanke iz spekulativnega sveta predstavijo različne tujske rase, ki govorijo svoje jezike. A ti jeziki se počasi začnejo razvijati v prave jezike s strukturo, slovnico in z vsem drugim in na Zemlji se pojavi veliko število govorcev v teh jezikih. Vsekakor tukaj najbolj prednjači klingonščina iz nadaljevanje Star Trek, Zvezdne steze. A so še drugi primeri: zentradi iz japonske anime-serije Macross, kryptoniško iz DC Comics, alienese iz Futurame, mandalorian iz Star Wars (Vojne zvezd), na'vi iz Avatarja, itn.

A tudi iz tega se je mogoče ponorčevati! V filmu Mars napada! (Mars Attacks!) marsovski napadalci uporabljajo jezik, ki je sestavljen le iz dveh besed »ack!« in »rack!«, ki jih govorijo v različnih glasovnih višinah, glasnosti in naglasih. Mehanski prevajalnik potem prepričuje Zemljane, da so prišli v miru in razumevanju med vesoljskimi bitji. Seveda se potem zgodi vse drugo!

Mojster Tolkien za vilinske jezike

Sindarsščina (izvirno angleško sindarin) in kvenj (ščin) a (izvirno angleško Quenya) sta dva izmed več fantazijskih jezikov, ki jih je ustvaril J.R.R. Tolkien v svojih romanih. Pri proučevanju teh jezikov je potrebno upoštevati zapise iz njegovih del, kakor tudi iz njegovih zasebnih zapiskov, saj ga je gradnja jezikov zelo zaposlovala in je to bil še eden izmed njegovih hobijev.

Sindarsščina je le eden izmed jezikov, ki so jih govorili nesmrtni Vilinci Eledhrimi ali Edhellimi. Iz njegovih del je razvidna le ena sama beseda v tem jeziku: Eglathrin. Ta naj bi pomenila: eglathrinski ljudje ali človeški potomci vilincev, polvilini. O razvoju tega jezika kasneje in neodvisno od dela avtorja, je na internetu mogoče najti ogromno zapisov, vključno s slovarjem, internetnim prevajalnikom, itd.

Pomembnejši jezik pa je kvenja (quenya, kvenjščina), ki jo govorijo Vilinci v njegovih delih. Z razvojem tega jezika je Tolkien pričel nekje okrog leta 1910 in je večkrat predelal slovnico jezika, da je bil zadovoljen. Ob tem je sproti razvijal še slovar tega jezika. Na začetku je jezik imenoval Elfin, nato Qenya in na koncu Quenya. Navdih zanj je bila finščina, a je uporabil še latinščino, grščino in starogermanščino za izdelavo umetnega jezika. Ob tem je bil izredno natančen in je ob ugotovitvi, da se jeziki skozi zgodovino razvijajo in spreminjajo, tudi sam izdelal več »časovnih« verzij jezika. Ker se vilinska plamena v njegovih delih tudi selijo na različna področja, je naredil še dialekte (Noldor, Vanyar, Eldamar, itd.). Najdaljše besedilo v kvenji, ki ga je objavil sam Tolkien, je vilinska pesem »Namárië«. Ostalo pa so le kratki stavki v njegovih zgodbah.

Kljub vsem Tolkien ni zapustil dovolj kompleksnega slovarja, da bi se bilo

mogoče »pogovarjati« v kvenji. Seveda pa so ljubitelji njegovih del to naredili in danes je kar nekaj govorcev tega jezika. Na internetu je ogromno zapisov in prav tako elektronski prevajalnik.

Hamlet in opera 'U' v kligonščini

ghItlh mu'tlhegh pa' tlhIngan Hol.

Prevod: Ta stavek je zapisan v klingonskem jeziku.

Ampak, nikogar ne prosite, da ga vam pove na glas, saj si bo zagotovo zlomil jezik.

Tabela kligonščine—črke, punktacije in številke

Črke

									
---	---	---	---	---	---	---	---	---	---

a	b	ch	D	e	gh	H	I	j	l
[ɑ]	[b]	[tʃ]	[d]	[ɛ]	[ɣ]	[x]	[i]	[ɕ]	[l]

									
---	---	---	---	---	---	---	---	---	---

m	n	ng	o	p	q	Q	r	S	t
[m]	[n]	[ŋ]	[o]	[pʰ]	[qʰ]	[qʷ]	[r]	[s]	[tʰ]

						punktacije		
--	--	--	--	--	--	------------	--	--

tlh	u	v	w	y	'	▼	▲	⦿
[tʰ]	[u]	[v]	[w]	[j]	[ʔ]	pavza perioda		

Številka

									
---	---	---	---	---	---	---	---	---	---

pagh	wa'	cha'	wej	loS	vagh	jav	Soch	chorgh	Hut
0	1	2	3	4	5	6	7	8	9

Ampak ... prve klingonske besede si je izmislil igralec James Doohan »beam me up Scotty«. Torej ni bil dober samo kot glavni ladijski inženir Enterprise in tisti, ki je žarčil protagoniste na planete in iz njih nazaj na vesoljsko ladjo, temveč je bil prvi strokovnjak za klingonščino. Pri tem je svoje prste, pardon jezik, vtaknil še producent Jon Povill. Igralec Mark Lenard, ki je igral Klingonca, si je ob izgovarjavi lomil jezik. Zato je besede James Doohan posnel na trak, Lenard si jih prepisal z apostrofi in drugimi znaki na papir, da se jih je lahko naučil. To pa je prvi zapis v tem jeziku in še danes vsi sledijo temu primeru.

Ko je lingvist Marc Okrand videl film *Star Trek: The Motion Picture* (1979), je bil tako navdušen, da je pričel jezik razvijati. Za film *Star Trek III: The Search for Spock* (1984) si je direktor Leonard Nimoy »Spock« zaželel, da bi Klingonci tudi govorili v svojem jeziku in ne več v angleščini. Tukaj je pristopil Okrand in rezultat poznamo. Na koncu je naredil v celoti urejen jezik s slovnico, strukturo, slovarjem, lastno pisavo, itd.

Trekovci so zagnani kot zagrizeni oboževalci kultne vesoljske serije in so klingonščino razvijali naprej. Danes so na voljo The Klingon Language Institute in redni sestanki več skupin, kjer govorijo le klingonsko. Menda je aktivnih govorcev več kakor 2000 po vsem svetu, pasivnih pa še več. To potrjuje dejstvo, da so Okrandov slovar klingonščine prodali v več kakor 300.000 primerkih.

Ob tem je v klingonščino prevedenih vsaj šest del svetovne literature. To so: ghIlghameS (indijski Ep o Gilgamešu), Hamlet (Hamlet), paghmo' tIn mIS (Veliko hrupa za nič), pIn'a' qan paQDI'norgh (Tao Te Ching), 'ISqu' (Umetnost vojne) and ta'puq mach (Mali princ).

A najbolj »odštekana« zadeva je klingonska fantazijska opera 'u'. »Prvo avtentično klingonsko opero na Zemlji« so naredili skladatelj Eef Van Breen, libretista Kees Ligtelijn in Marc Okrand ter režiser Floris Schönfeld. Zgodba temelji na epski sagi »Kahless Nepozabni« (Kahless the Unforgettable), ki govori o mesijanski figuri v izmišljeni klingonski zgodovini. Premiera je bila v Haaški operi na Nizozemskem 10. septembra 2010 in je doživela velik uspeh. Opero so do danes še večkrat izvedli.

Skromni Slovenci

Kakor smo Slovenci skromni z znanstveno fantastičnimi in fantazijskimi deli, smo enako skromni pri izmišljanju vesoljskih in fantazijskih jezikov. Morda se motim, a znano mi je le eno delo, kjer si je avtor izmislil lasten fantazijski jezik – vilinščino Drugotnosti. To je avtentični slovenski fantazijski ep Bojana Ekselenskega Vitezi & Čarovniki. Njegovi junaki jezik uporabljajo le redko in tako je v knjigah objavljenih le nekaj stavkov.

Vem pa, da ima avtor zapiske in priročen slovar tega jezika, ki ga po potrebi uporabi. Društvo avtorjev spekulativnih umetnosti Zvezdni prah izdaja fanzin, ki ima naslov v tem jeziku: Jašubeg en Jered, kar v Bojanovi vilinščini pomeni Novice iz Drugotnosti. Njegov jezik temelji predvsem na stari hebrejščini.

Vesoljske kletvice

Kot smo spoznali, je del filmskega SF sveta gradnja tujskih jezikov. Če si izmislijo celotno civilizacijo na tujem planetu, je potrebno izumiti še njihov jezik in ... kletvice. Te so nepogrešljiv del teh izmišljenih jezikov. Iz lastnih izkušenj vemo, da se pri učenju tujih jezikov zagotovo najprej naučimo preklinjati. Poglejmo nekaj primerov.

Beseda »frak« prihaja iz nadaljevanke Battlestar Galactica. V angleščini pač zamenjaš srednji dve črki v besedi »fuck« in nova kletvica je tu. Pomeni pa itak isto.

Kaj pa »p'tak« ali »pahtak«? Tole prihaja iz bodočnosti, tiste, kjer po vesolju frči USS Enterprise. To je žalitev v klingonščini in pomeni »kurvin sin«. Uporabljajo jo pa tako pogosto, da lahko pomislimo, da je to edina kletvica, ki jo Klingoni poznajo. Pa še izreči jo je potrebno le takrat, ko nasprotnika ni nikjer v bližini. Nikoli ne veš, če te kakšen Klingon sliši. Že za manjše stvari postanejo ti vojaški sinovi zelo nervozni.

Ostanimo še malo v Star Trek vesolju. Besedo »grozit« najdemo v Star Trek: New Frontier in jo uporabljajo Xenexianci. Nekako bi ustrezala našim kletvicam »drek«, »sranje«, »preklete sranje«, ipd.

»Naj bo sila s teboj« pravi Lucas v vesolju Star Wars in ker neznansko sovraži Sithe, je izumil kletvico »sithspawn«, če želi koga obelodaniti kot »mamojebca«. Tudi tukaj so si izmislili besedo »kriff«, da označijo tisto famozno »jeba«, Angleži bi rekli besedo na »f...«.

Leta 2025 v svetu dr. Who-ja uporabljajo besedo »cruk«, ki je spet, uganili ste: »jeba«. Nekoč se je to besedo v angleščini uporabljalo za »primitiven način gradnje hiše«, potem je postala sinonim za »reveži«. Eto, dr. Who pa je daleč od raje in jo uporablja v opisan namen.

V filmu Farscape uporabljajo besedo »dren« za »sranje«. Da se jasno ve, kako se razlikujemo od ljudi iz 26. Stoletja. Pa od tistih bitij z drugih planetov.

Niti za eno »dren« ne!

~ ~

Leto znanstvene fantastike

Bilo je konec maja 2018, ko se nama je z Aljošo Toplakom porodila ideja o potrebi po spletnem portalu, posvečenemu spekulativni književnosti v slovenskem jeziku.

Ni trajalo dolgo preden sva od ideje prešla k praksi. Od samega začetka pa lahko rečemo, da smo bili na vsakem koraku z vseh strani deležni vzpodbud, podpore in odobravanja.

Spletni portal se lahko v vsega devetih mesecih od svojega nastanka pohvali s skupino rednih piscev, dvema urednikoma in več gostujočimi avtorji. Za projekt ki je nastal ex nihil je to vsekakor pohvalno. Ravno tako kaže, da na slovenskem obstaja zanimanje za ustvarjanje znanstvene fantastike, fantazije in nadnaravnih grozljivk tudi v slovenščini. Še bolj pomembno, obstaja tudi zanimanje za prebiranje kvalitetne spekulativne književnosti, napisane v slovenščini.

V slovenščini še vedno manjkajo prevodi nekaterih ključnih del, ki so vplivala na razvoj spekulativne književnost, kot je npr. *A Princess of Mars* Edgarja Ricea Burroughsa. Da smo dobili prevod Peščene planeta (*Dune*) Franka Herberta, smo potrebovali 54 let. Prevodi imajo tudi svoj smisel, navsezadnje nam ponujajo vpogled v razvoj književnosti drugod. Ne Nokia, bi lahko rekli, prevodi literarnih del so tisti, ki povezujejo ljudi, ki nam omogočajo vpogled v razmišljanje nekoga daleč stran.

A v kolikor bomo stalno prebirali samo prevode, potem v Sloveniji literarno okolje ne bo zaživel. Namreč potrebno je tudi ustvarjati, edino na tak način se lahko zares povezujemo, mi beremo prevode drugih in oni naše.

Sliši se idilično in najbrž je tudi težko izvedljivo. Nekateri bi rekli, da smo si naložili Sizifovo delo. Mogoče. Tako bralce, kot ustvarjalce namreč želimo prepričati, da je vredno tako prebirati kot ustvarjati v slovenščini. S tem namenom na spletnem portalu tudi spodbujamo ustvarjanje v slovenskem jeziku. Naloga, ki smo si jo zadali še zdaleč ni lahka.

ZNANSTVENA FANTASTIKA

Spletni portal za fantazijsko književnost

ISSN 2630-287X

www.znanstvena-fantastika.si

Od samega začetka smo se zavedali, da nam to ne more uspeti, če bomo sami in ustvarjali sami zase. Začelo se je z oblikovanjem našega stalnega razpisa, kjer sprejemamo tako kratke zgodbe, eseje kot tudi miniature. Kmalu je prišlo do širitve z dveh na štiri stalne pisce, vedno pa so dobrodošli novi navdušenci nad znanstveno fantastiko in fantazijo. Tem, ki bi jih bilo vredno поблиžje predstaviti bralcem nikoli ne zmanjka, kar v svojih esejih vedno znova dokazujeta tudi Andraž Benedik in Domen Mohorič.

Portal Znanstvena fantastika se je začel kot projekt, s katerim sva si ustanovitelja nameravala krajšati vroče poletne dni v strahu, da ne zapadeva v brezdelje. Od takrat je portal s pomočjo ostalih avtorjev, Celjskega literarnega društva, urednika Supernove Bojana Ekselenskega in seveda naših cenjenih bralcev prerasel v mnogo več. Samo želimo si lahko, da nas boste še naprej spremljali, in če želite, tudi sodelovali. Mi pa si želimo, da bi tako rasli še naprej.

S predavitve portala na konvenciji Na meji nevidnega, 29. 9. 2018

Naj prvi vrže kamen

Aleksej je na sebi začutil poglede. Čeprav je šepal, je to počel pokončno, ne da bi njegov obraz kazila čustva. Ni želel, da bi drugi vedeli, kako je njegova sprehajalna palica mnogo več kot zgolj okrasno sredstvo. To je bila nočna mora – vsak drugi korak mu je na vrh jezika postavil kletvico. Zdrava noga, parajoča bolečina, zdrava noga, neznosna bolečina. Vendar ni zaklel. Stisnil je zobe in se zahvalil Bogu za življenje.

Doslej je Aleksej dvakrat pogledal smrti v oči. V prvem soočenju je našel vero. V drugem, po katerem se še zmeraj ni povsem pobral, se ni mogel odločiti, kaj je našel. Vsekakor je Bog še imel načrte zanj, je sklenil. Zgolj čakal je na namige, ki bi mu razkrili, kakšni naj bi ti načrti bili.

Približal se je množici na koncu ulice. Nekaj ljudi se je ozrlo in sosede dregnilo pod rebra. Brez obotavljanja so naredili prostor, da je lahko Aleksej stopil v sredino kroga, kjer je v snegu ležalo dečkovo truplo. Nad njim je klečal močno grajeni hrust in molil.

Dvignil je pogled. »Prišli ste, oče.«

»Prišli, prišli,« je zamrmral Aleksej in se na tihem vprašal, ali je kdo sploh sposoben razumeti, kakšen napor mu je ta kratek sprehod predstavljal. »Kaj se je zgodilo?«

Hrust je stiskal čeljusti. »Pretepli so ga.«

»Takole so ga pretepli?«

»Tepli so se in obmetavali s kamni,« je rekel hrust. »Oče, zlomili so mu lobanjo.«

Aleksej se je namrgodil. »Nesite ga v vežo, prav?«

Ozrl se je po zbranih ljudeh, njihovih premraženih in nejevoljnih obrazih.

Pomislil je, da bi moral reči kaj ohrabrujočega. Nekaj, kar bi jih potolažilo v teh brezupnih časih.

A se je brez besed obrnil v smer, iz katere je prišel. Ljudje so že preživeli mnogo hujše stvari, je pomislil. Ni bil pri volji za pridige. Sicer pa niti ni vedel, kaj naj še reče. Hoja ga je žgala in mu pila kri. Želel se je zgolj vrniti domov in se uleči.

»Oče!« je nekdo zaklical.

S pogledom je sledil klicu. Pomahal mu je debelušen možakar, zavit v rjav plašč.

Tekel mu je naproti. »Ravno vas sem iskal!«

»Vasja,« je rekel Aleksej. »Ste me res?«

Ozrl se je po ulici, kjer se je počasi razkropila množica. V njuno smer so metali zvedave poglede.

Možakar po imenu Vasja je Alekseja premeril po dolgem in počez. »Kako je noga?«

»Ni je.«

»Ni je,« je ponovil Vasja in se zarežal. »Seveda je ni. Kako je *nova* noga?«

»Vsakič, ko naredim korak, pomislim na to, kako bi doktorju Hermannu zavil vrat ...«

Vasja se je prisiljeno nasmehnil. »Takšne misli se pa za vas res ne spodobijo.«

»O tem, kaj se spodobi, naj odloča Gospod. Kaj bi radi?«

»Župan me pošilja,« je rekel Vasja.

Aleksej ga je nekaj časa molče gledal. Debelušen možakar je imel ličnice rdeče od mraza in nos rdeč od žganja. Bil je nizke rasti in njegove prašičje oči so se nevarno bliskale nad priliznjem nasmeškom.

»Delo imam.« Aleksej se je odpravil naprej po ulici. Ko je stopil na leseno nogo, mu je obraz trznil od bolečine.

»Ga nimamo vsi?« je vprašal Vasja. Za hrbtom je sklenil roke in mu sledil. »V teh težkih časih tudi dvanajst ur na dan ne opravi potrebnega dela. Takrat je treba racionalizirati, oče. Eno delo je pomembnejše od drugega. In če vas kliče župan, ste lahko gotovi, da gre za zelo pomembno zadevo.«

»Ljudje umirajo,« je zadihano rekel Aleksej, »in čakajo maziljenja. Kaj je lahko pomembnejšega od tega?«

»Preživetje ostalih.«

Aleksej se je sunkovito ustavil, da mu je po zasneženi cesti skorajda spodrsnilo. Težo je nagonsko premaknil na leseno nogo in zastokal od bolečine. Zadihal je in si želel, da ga debeluh nikoli ne bi videl tako šibkega.

»Preživetje ostalih?« je vprašal.

»Vsekakor, oče.«

»Kaj za vraga naj bi to pomenilo?«

»O tem vam bo želel povedati župan osebno.«

Ljudje so se že odpravili na svoja delovna mesta, tako da je sicer obljudena ulica zdaj pred njim zazevala prazna. Le hrust je dečka polagal v samokolnico in po snegu zaoral na vrh ulice, kjer je stala veža. Hladen veter je raznašal snežni prah.

»Že prihaja Veliki mraz?« je vprašal Aleksej in se grenko nasmehnil. »Prekleta reč.«

»Bolje, da ne izgubljava več časa,« je rekel Vasja.

Ko se je spustil po ulici, je skorajda ukazovalno pomignil. Čeprav mu je Aleksej stežka sledil, debeluh ni upočasnil koraka.

»Tako pa se menda spet ne mudi?« je vprašal Aleksej.

»Že ves čas se mi mudi. Ampak nisem želel siliti v vas.«

»Nekam čudni ste danes.«

»Se vam zdi?« je vprašal možakar, ne da bi se ozrl.

Nekaj časa sta molče hodila proti mestni hiši. Kljub mrazu je Aleksej od napora čutil vročico. Bolečina ga je kljuvala v stegno in mu po hrbtenici pošiljala boleče strele. Menda bi stokal, če se pred debeluhom ne bi na vso moč skušal zadržati.

Mestna hiša je stala na glavni ulici ob Peči. Peč je bila gromozanska ovalna konstrukcija iz jekla, iznad katere sta se dvigala ogenj in gmota dima. Toplota, ki jo je proizvajala, je bila tako močna, da je grela polovico mesta in je na glavni ulici človeka kar prijelo, da bi si na plašču odpel gumb ali dva.

Točno to je debeluh tudi storil. »Hvala bogu ne šparajo več s kurjavo,« se je zasmejal.

Aleksej si je čelo obrisal v rokav in ni odgovoril. S peklenskimi mukami mu je sledil skozi vrata mestne hiše. Tam sta mu visoka stražarja snela plašč in ga pretipala po dolgem in počez. Eden je potipal hlačnico in jo privzdignil, da je razkril leseno nogo.

»Torej je vse res, oče?« je vprašal stražar.

Aleksej je pokimal.

Stražar je pomignil proti županovi pisarni na koncu hodnika. »Lahko gresta.«

»Za vami,« je Alekseju rekel debeluh.

Aleksej ga je pogledal in se ozrl proti pisarni. Zajelo ga je zloslutje.

Počasi je šepal po hodniku in plitko dihal. Bolečina mu je najedala živce. Bil je na robu tega, da bi vzkipel. Opomnil se je, da se mora brzdati. Morda so ga želeli takšnega. Morda so samo čakali, da bo imel slab dan in storil neumnost. Aleksej jim je moral priznati, da so za to izbrali prekleto dober dan. Ustnice je stisnil v črto in potrkal na vrata pisarne.

»Naprej!« je skoznje prineslo pridušeni glas župana.

Debeli Vasja je stopil pred očeta in odprl vrata. »Kar naprej.«

Prekleta reč, je pomislil Aleksej. Kam za vruga se pa temu mudi?

Vstopil je.

Župan je sedel za hrastovo mizo. Bil je visok suhljat plešec z naočniki, ki so se ves čas svetlikali pod nežno svetlobo od okna. Z gosjim peresom je nekaj zapisoval v zvezek, nato pa ga odložil. Vstal je in se priklonil.

»Hvala, da ste se odzvali mojemu pozivu,« je rekel in pokazal stol. »Prosim.«

Aleksej je hvaležno sedel. Rekel ni ničesar.

»Kako je noga?«

»Ni je.«

Župan je pokimal. »Tako je bolje za vas. Veste, bali smo se že, da ne bi preživel.«

»Ste se res?«

»Smo, smo,« je rekel župan in se sprehodil po pisarni. Spogledal se je z Vasjo, ki

je tiho stal v kotu. »Čprav je med nama precej razlik in nesoglasij, oče, bi vseeno občutil veliko obžalovanje, če vas več ne bi bilo.«

Aleksej se je nasmehnil. »Nedvomno.«

»Pa je res, kar govorim.« Župan je roke sklenil za hrbtom in se zagledal skozi okno, tako da je Alekseju kazal hrbet. V belo nebo se je dvigal dim Peči.

»Veste, kar zasmilili ste se mi,« je nadaljeval župan, »spomnili ste me na malega brata, tudi njemu se je v ude zagrizel mraz. In takrat, tako rekoč v divjini, ni bilo orodij, s katerimi bi ga rešili.«

»Žal mi je.«

Župan je odmahnil. »Dolgo je že tega. Takrat smo trpeli, a se nismo predali. Na novo smo postavili civilizacijo, z upanjem na boljše čase. Človeštvo je padlo in se kot feniks dvignilo iz svojih saj, zapomnite si to misel. Zakurili smo mogočen ogenj, prvi in najpomembnejši izum človeštva, in okrog njega postavili temelje naše male državnice. Govorim seveda o Peči. Ko mraz pritiska, zakurimo močneje. Ne vdamo se. To je vera, ki človeka žene skozi ledeno dobo. To je vera, ki vam je rešila življenje, oče. Upam, da tega ne boste pozabili. Upam, da ne boste pozabili dobrega v zlu. Morda je to še edino dobro, ki ga je mogoče najti.«

Aleksej se je namrgodil. »Hočete, da se vam zahvalim?«

»Nikakor!« je vzkliknil župan. »Ampak vedite, čigave plodove pobirate. Vedite, kdo je mesto uredil tako, da lahko doktor Hermann zdravi bolne, medtem ko gredo ostali na lov. Vedite, kdo je glava, brez katere bi se telo ljudi razbežalo – v mraz, kjer bi zagotovo umrli.«

»Nisem neumen,« je rekel Aleksej.

Župan ga je pogledal in se nasmehnil. »Nikakor. Vseeno sem vam želel te stvari še enkrat povedati.«

»Menda me niste klicali samo zaradi tega?« je vprašal Aleksej.

Župan je povetil pogled in s počasnimi koraki stopil do svojega sedeža. Ko se je spustil nanj, je komolce postavil na mizo in prste prepletel v skorajda odvetniški gesti. »Še zmeraj se ne razumeva. Vse to govorim zato, da bi uvideli nujnost ukrepa, ki vam ga nameravam predlagati, oče.«

»Kakšnega ukrepa?«

»Naša državnica je zadnji košček dobrega na tem svetu. Zadnji odpor človeka proti naravi. Ko to propade ... Propade vse.« Župan se je šibko nasmehnil. »Se potemtakem ne zdi razumno storiti popolnoma vse, kar je v naši moči, da bi jo zavarovali?«

»Ne, to se mi ne zdi razumno,« je rekel Aleksej in se namrgodil.

»Kaj se vam ne zdi?«

»Dobro vem, kaj mislite. In vi dobro veste, da takšnega posvetnega razmišljanja ne odobravam. Nekoč sem tudi sam tako razmišljal. Pred vsem tem, to tragedijo

človeštva. Pravzaprav sem res verjel, da je vse dovoljeno. Moje življenje je bilo grešno. Moje skrbi nebistvene in umetne. Šele ko je človeštvo padlo in sem se v zasneženi dolini soočil s smrtjo, mi je bil razodet obstoj kozmičnega zakonodajalca. In resnica, da obstaja Dobro, kateremu na tem svetu ni para.«

Skorajda obsojajoče se je zazrl v župana. »Ukrepajte, kakor želite. Če se boste obrnili proti Božjim zakonom, v Božjih služabnikih ne boste našli drugega kot sovražnika.«

Župan je ustnice stisnil v črto in v naočnikih se mu je odbijala svetloba, da Aleksej ni mogel videti njegovih oči. »Zakaj pa mislite, da to nameravam?«

Aleksej je skomignil. »Če je človek za preživetje pripravljen storiti popolnoma vse, se bo slej ko prej obrnil tudi proti Bogu. Ali pa sem vas narobe razumel?«

»Hm,« je dahnil župan, »tole mi pa ni všeč. Že prej ste se mi zdeli fanatik, zdaj pa vidim, da je ponovno srečanje s smrtjo stvari zgolj poslabšalo. Povejte mi, oče. Ste pripravljeni storiti popolnoma vse za svojega Boga?«

»Samo to, kar mi dovolijo Božje postave.«

Župan se je namrgodil. »Veste, v teh izrednih pogojih ima človek samo eno izbiro. Obrne se proti Bogu ali pa se obrne proti človeštvu in mu pusti umreti. Na delu gledamo dve miselnosti, ki sta vse manj kompatibilni. Kaj bomo glede tega storili, oče?«

»Žal mi je, ampak ostal bom pri svojem,« je rekel Aleksej. »Če se boste pri reševanju mesta poslužili zločina, boste kmalu spoznali, da ga ni več vredno reševati. Ni dovolj, da so v naših tovarnah otroci? Da smo omadeževali čista in brezmadežna bitja, jim nadeli težke uzde, da bi s svojimi premraženimi ročicami poganjali družbeni voz? S tem kvarimo človekovo naravo. Zgolj pomislite na dečkovo truplo, ki so ga prejle našli. Otročad ga je ubila! Se vam to zdi normalno?«

»Nikakor,« je rekel župan.

»Pa kaznjenci, ki delajo, dokler ne omahnejo? Nalagate jih na vozove in mečete v Peč. Pa ljudje, ki jim v juho sipljete žagovino? In bolniki, za katere ni prostora in jih puščate umreti? Pa ukazi lovcem, naj ranjene brate pustijo za seboj? V kakšen poden ste še pripravljeni zabresti? Kakšen zločin ste pripravljeni storiti?«

»Oooo, največjega izmed vseh,« je rekel župan, »reševal bom življenje.«

Aleksej se je šibko nasmehnil. »Ja, ampak za ceno česa? Koga boste žrtvovali?«

Vasja, ki je ves čas stal v kotu, se je odkašljajal. »Predrzi ste, oče.«

»Pusti ga, Vasja.« Župan ga je strogo pogledal. »Naj govori.« Obrnil se je k Alekseju. »Ves čas je treba žrtvovati. Rudarje, da bi gorela Peč. Gozdarje, da bi stale hiše. Lovce, da bi ljudje jedli. Zločince, da bi se ohranil red. Bolnike, da bi zdravi šli naprej. In nekateri ljudje želijo žrtvovati tiste, ki mislijo drugače.«

Aleksej je dvignil obrvi. »Kaj?«

Priprl je oči in ošvrknil Vasjo v kotu. »Je to grožnja?«

»Kaj?« je vprašal župan. »Ne, ne. Ne govorim o sebi. Govorim o drugih vplivnejših tega mesta, ki jim vaše moraliziranje hodi v zelje. Jaz sem na vaši strani, oče.«

»Ne razumem vas.«

»Veste,« je nadaljeval, »ko ste ležali v bolnišnici, sem jo dal zastražiti. Prigovarjali so mi, naj vas pustim umreti. Ker sem doktorju naročil, naj vas vseeno reši, so se po bolnišnici začeli potikati najeti noži. Brez Vasje in dveh zvestih bratov pred vašo sobo vas ne bi bilo več tukaj. Sicer pa se sploh ne zavedate, da ste bili že mnogokrat blizu smrti. Brez našega budnega očesa bi bili že pod rušo. To je pravzaprav tisto, kar sem vam prej želel povedati. Da sem kljub vsemu z vami, in ne proti vam. In bi mi bilo izredno žal, če bi se moral posloviti od vas.«

»Kaj pa imajo proti Bogu?«

»Ne proti Bogu. Proti vam, oče. In vašim pridigam. Sovrašтво uperjate proti vtilnim silam. In v prihajajočih časih je to lahko zgolj pogubno. Navsezadnje prihaja Veliki Mraz. Takrat bo potekala izbira – človek ali Bog? Tiste, ki nas bodo obsojali in ki bodo hodili proti človeku, bomo morali odstraniti. Kajti vera je privilegij, vera je za mir. V vojni si z njo nimamo kaj pomagati ... Veste, jaz sem že jedel ljudi, tega me ni sram priznati. Pač ni šlo drugače. In spet jih bom. In tudi ostali jih bodo morali. Če bo to tisto, kar bo treba storiti, bomo to tudi storili. Tiste, ki hlepijo po drugem svetu, pa bomo prisiljeni pustiti, da tja kar odidejo.«

Župan se je Alekseju zazrl v oči. »In tako prideva do mojega ukrepa. Odvisen bo od vašega odgovora na naslednje vprašanje. Namreč, ko nas bo narava pritisnila k tlom, na poden, na stopnjo živali – boste z nami ali proti nam?«

Aleksej ga je prebledelo gledal. Nekaj časa je molčal, nato pa spregovoril s šibkim glasom, kot da se mu besede upirajo, a ne more drugače: »Zmeraj bom proti tistemu, kar bo proti Bogu.«

Srce mu je začelo glasno razbijati in na čelu je začutil pot. Županov obraz je bil poln obžalovanja. V kotu sobe so se Vasjine prašičje oči tiho smehljale.

»Proti vam ne bi nikdar storil ničesar,« je rekel župan. »Spoštujem vas. In močno bi obžaloval ... No, sicer pa, kar sem vam želel reči ... Bojim se, da vas ne bom mogel več ščititi. Umivam si roke in vam prepuščam, da sami dorečete z ostalimi vplivneži tega mesta. Srčno upam, da boste našli kompromis.«

»Smešno ste se izrazili. Tudi Pilat si je umil roke.«

Župan je skomignil. »Včasih je treba stvarjem pustiti, da se uredijo same.«

Aleksej je zaslišal Vasjine korake. Debeluh je odprl vrata.

»Izvolite, oče,« je rekel in se priklonil. Njegov obraz je kazil privošljivi nasmešek.

Aleksej je vstal in stisnil zobe. V nogi ga je začelo kljuvati. Župan ga ni več pogledal. Aleksej pa ni rekel ničesar več. Obrnil se je in stopil do vrat.

»Varno pot, oče,« je šepnil debeluhar.

Aleksej se je namrgodil, a tudi debeluhu ni rekel nobene. Stopil je po hodniku, tam mu je stražar vrnil plašč. Nato je stopil na hlad, kjer ga je vetrič obrisal po potnemu čelu.

Spustil se je po ulici in hitel, čeprav ga je bolečina spravljala ob živce. Stisnil je zobe in pospešil korak. Na hrbtu je čutil vročino in v rokah mraz. Vrtelo se mu je. A stisnil je zobe in hodil brez predaha.

Na sebi je čutil poglede. Ni se trudil hoditi vzravnano. Z vso težo se je naslonil na palico in hlastal za zrakom. Želel si je čim prej priti domov in se – zakleniti. Prekleta reč, je pomislil. Kaj sem storil?

Ne, v vežo bo treba. Tam bodo ljudje, se je opomnil. Tam jim bo vse povedal. Tam se bodo združili in skupaj bodo močni. Skupaj bodo zaščiteni.

Zavil je v stransko ulico. Bila je prazna in mračna. Na drugem koncu je stala veža. Aleksej se je naslonil na palico in lesena noga mu je spodrsnila. Zvrnil se je na bok.

»Prekleta.« Roko je potisnil v sneg in se pobral. Zgledil si je plašč in naredil nov korak. Nato ga je zbadlo v hrbtu.

Prijel se je za križ. Nekaj je priletelo vanj. Obrnil se je in zagledal gručo otrok. Vzeli so se iz teme in obraze so imeli premražene. Grizli so ustnice in zadrževali solze. V rokah so nosili kamenje.

»Otroci,« je rekel Aleksej. »Kaj pa počnete tukaj?«

»Bežite, oče,« je rekel rdečelasi pamž in mu v prsi zabrisal kamen.

Aleksej je poskočil in naredil korak nazaj. Kamen mu je v prsih pustil sled bolečine. »Kaj pa počnete?«

Še en kamen mu je priletel v ramo. In še en v trebuh.

»Takoj odložite to! Nehajte!« je zakričal Aleksej.

V sencih je začutil eksplozijo. Naslednji kamen mu je priletel v zobe.

Zavrtel se je in bežal, čeprav je bila bolečina v nogi močnejša od udarcev kamnov po obrazu. Kamenje mu je priletavalo v hrbet in nekajkrat so ga zadeli v tilnik.

Alekseju se je vse bolj vrtelo. Namesto mračne ulice je vse videl belo. Dihati ni mogel. Zvrnil se je na kolena in roke potisnil v sneg.

»Žal nam je, oče!« je klical otroški glas. »Nismo mi krivi.«

»Saj niste,« je rekel Aleksej in v ustih začutil kri. »Oni so.«

Udarec v čelo ga je poslal v sneg. Nato je čutil zgolj še vročino v glavi. In hlad na hrbtu. Vročino na hrbtu. Zazdelo se mu je, da se potaplja v toplo mleko. Noga ga ni več bolela. Ni se mu več vrtelo. Čutil je zgolj še toploto. Potem pa tudi tega več ne.

~ ~

Andraž Benedik

Osem besed, ki jih sovraži vsak planet

Motne luči razkrivajo sklonjeno postavo sredi temne delavnice. Mašinerija okoli nje ji tiho brunda v spremljavo, ko s prsti spretno sestavlja svojo najnovejšo stvaritev.

Z zadovoljivim tleskom stranic je kocka sestavljena. Njena črna površina zrcali navdušeni nasmešek Dr. Homana. Svoj novi konstrukt potežka v rokah in zadovoljno pokima.

»Hmm ... Da ... Ne pretežka ... ne prevelika. Popolna je! Ostane samo še preizkus!«

Škatlo položi na mizo in med njima ustvari varnostno razdaljo. Z zamahom kazalca se pred njim materializira holo-tablica. Na njej se izrišejo besede.

PREVERJANJE MEHANSKE OPREME. KONČANO.

PREVERJANJE TERMALNIH FUNKCIJ. KONČANO.

PREVERJANJE VIRTUALNE SHEME ORGANSKE SNOVI. KONČANO.

PREVERJANJE PRITISKA V VSEBNIKI. KONČANO.

PREVERJANJE DELOVANJA INJEKTORJEV. KONČANO.

OPTIMIZACIJA. KONČANO.

IZVRŠI? DA/NE

Iz halje povleče zaščitna očala in si jih pritrdi na glavo. Čeprav je prepričan o svojih izračunih, čeprav mu stroj ne more hudega in čeprav njegove oči zdaj ne bodo tako ostre, očala še vedno nosi. Deloma iz preudarnosti, deloma zaradi tradicije.

Dr. Homan požene napravo. Delavnico naseli tiho električno brenčanje v harmoniji s preciznimi mehanskimi premiki znotraj škatle.

Zajame dih. Ne drzne si ga izpustiti, kajti kdo ve, kako bi lahko vplival na njeno delovanje.

Da, njegov strah je neutemeljen. Celo vraževeren, vendar po vseh letih in denarju, ki ga je zapravil za stvaritev naprave, ni pripravljen tvegati. Ta trenutek odloča o vsem.

Bo njegov trud poplačan? Ali pa bo zdrknil v pozabo, nepomembno praznino zgodovine?

Ting!

Oster zvok zvonca ga zvrne iz globin nevroze nazaj v delavnico. Srce začne razbijati v prsnem košu, njegovo dihanje pridobi ostrino in hitrost. Oprezno stopi k črni kocki.

Vrh nje se odprejo reže. Skoznje se izliva para, ki požgečka doktorjeve nosnice.

»Krompir diši, kot bi moral, piščanec pa,« zopet povoha, »khm, se mi zdi, da je bolj zažgan.«

Stranica naprave se odpre in doktor vzame ven krožnik, poln dišeče pare, ki se dviga nad krompirjem in piščančjim stegnom. Iz halje potegne vilice in z njimi zabode v krompir.

»Tekstura je prava, barva ustrezna,« pravi sam pri sebi. »Kaj pa okus?«

Z gomolja odpihne paro in ga ponese v usta.

Z zadovoljnim stokanjem potrdi uspešnost nove iznajdbe, nato pa hlastno spravi hrano vase.

»Piščanca bo treba še dodelati, vendar je bilo kljub temu zelo okusno,« poda kompliment praznemu krožniku, medtem ko si veselo gladi trebuh. Njegova usta se ukrivijo proti nebu in izpustijo globok smeh, podoben veselemu bobnanju.

»Končno,« zavriska z užitkom, ki ga pozna le umetnik ob stvarjenju remek dela.

»Končno bo človeška konzumacija potešena!« zavriska drugič, njegove roke so iztegnjene proti daljnim zvezdam.

»Nič več ne bomo sužnji organski proizvodnji! Na pragu nove dobe nas čaka emancipacija od počasne matere narave!« zavriska tretjič, s krožnikom v eni in vilicami v drugi dlani.

Neskončne možnosti izuma so njegove utrujene okončine napolnile z mladostno energijo. Začel je poplesavati po prostoru, zdaj sem, zdaj tja, v ritmu tihega mehanskega brundanja. Njegove misli so odplavale daleč stran od osamljene delavnice, slavi in bogastvu naproti.

Kako fletno bi bilo, pomisli in se rokuje z namišljenim pomembnežem.

Oh, kdo ste pa vi? ga vpraša, a le iz vljudnosti. A jaz? Jaz sem pa Homan. Ja, ja, TISTI Homan. Kako? Seveda bom sprejel vašo izjemno ponudbo za prodajo svojega stroja. A? Kako mu pravim? Jah, Homan, kakopak!

V svoji glavi je prodal že milijardo strojev, vsako gospodinjstvo je bilo opremljeno z lastnim Homanom. Moški in ženske vseh barv, razpoloženja in velikosti so se stroju zahvaljevali za topel obrok po končani izmeni, otroci pa so ponižno prosjčali starše, da jim sintetizirajo sladico.

Hvala, Homan. Najboljši si, Homan. Le kaj bi brez tebe, Homan.

Njegovo ime bo odzvanjalo po veselju še dolgo po njegovi smrti. Vsi bodo poznali človeka, ki je poskrbel za revolucijo na področju zadovoljevanja najbolj ključne potrebe in ljudem prinesel doslej nedosegljivo ugodje.

Ko se tako ziba, v koticu očesa ujame sijaj, tanek kot igla in minljiv kot trenutek. Anomalija v temni delavnici ga iztrga iz fantazije, njegovega hranila za utrujen um. Odkoraka nazaj k motni beli luči, ki mu osvetljuje mizo. Oprezno se ji približa in nagiba glavo, željan doseči kot, pod katerim se bo svetloba zopet ujela v neznan predmet.

»Zanimivo,« dahne namrščenih obrvi. Vzravna se, nato pa seže z roko v prazen zrak.

Tam ni ničesar, mu pravijo oči, toda živci pod kožo tiho nasprotujejo. Na prstih drži tanko nitko, ki se nerada pokaže optičnim receptorjem. Dvigne jo počasi, z mislimi tipa po pojasnilu. Nobena njegova naprava ne naredi nitke tako tanke, tako lahke. Le kaj jo je prineslo v njegovo delavnico?

Homanove utrujene oči ji skušajo slediti – najprej navzgor proti stropu, nato navzdol k tlom. Na dnu ujamejo njenega stvaritelja.

»Aaa, pajkec mali,« reče sam pri sebi in se stvoru približa. »Poglej, poglej, kdo me je obiskal. Kakšna škoda, da nisi tako lep kakor mačka ali pes. Potem bi te mogoče še posvojil.«

Pajek ni tako majhen, kot mu je to pripisal Homan. Res je, njegove oči so težke od neprestanega dela, toda to nikakor ni *pajkec*. Bil je pravi *pajek* – osem nog in osem oči, velik za pol dlani.

A pajek ni bebec. Ve, kaj mu bo Homan naredil, če se bo obiral. Zato strga nitko z riti in se požene v dir. Doktor trzne in stvor le opazuje, ko švigne čez njegovo mizo in se skriva pod praznim, hladnim krožnikom.

»Ne skrivaj se, prijateljček,« ga sladko vabi. »Nič ti ne bom storil.«

Poprime za krožnik in ga dvigne. Pajek, sedaj brez skrivališča, mrzlično drvi po mizi in išče zanesljivo zatočišče, v katerem bo varen pred peto na čevlju.

Takoj ko pajek steče svobodi naproti, mu pot z rezkim smehom zapre gladka dlan. Gromozanska žival se celo zabava, ko ga tako muhasto muči. Kdo ve, kaj ga čaka, če se prepusti milosti silnega bitja nad njim?

Štiri okrogla, temna očesa opazujejo dobrega doktorja, medtem ko druga iščejo pot iz te zagate. Pajek čaka na trenutek, ko njegova pozornost uveni in napravi prostor za pobeg.

Homan se zazre v daljavo in priložnost se odpre - osem nog tiho topota po mizi, za seboj pusti krvoločno bitje. Naj si najde drug plen. Skočil bo čez rob mize, ki je meja njegovega obzorja. Še malo, še malo in se bo zavlekel pod varno krilo temačnih kotov.

Spusti se glasen tresk in miza se zamaje. Pajek trešči v nevidni zid.

»Kako je to mogoče?« bi se vprašal, če bi ga gnal človeški um namesto živalskega nagona. *Kakšna kletka je to, da ne vidim njenih rešetak?*

»Zdaj vidim tvoj samoljubni namen, ubogi stvor,« pravi Homan. Glavo položi na mizo, da bolje vidi pajka.

»Takoj ko z roko sežem po kozarec, mi zbežiš. Nedvomno bi rad zasvinjal delavnico in pripeljal svojo vrsto, da njihov gnus uniči moje delo,« se utrujeno zasmee. »Vendar imam zadnjo besedo jaz, dragi pajkec. In jaz pravim, da boš moj okras. Prav tule boš razstavljen, svarilo svoji vrsti.«

Svojo roko pomakne pod glavo, da mu služi kot vzglavnik. Pajek se prestrašeno umakne v kot njegovega zapora, ko mu paznik pokaže široko odprto žrelo. Gesta ni agresivna, vendar tako primitivno bitje ne pozna koncepta zehanja.

»Ja, ja, pajkec,« zaspano mlaska doktor, »mogoče te pa še udomačimo.«

Počasi zapre oči in zapusti delavnico. Sanje ga ponesejo v deželo neskončne slave in udobja, v prostrano dvorano s pozlačenimi zidovi, drago hrano in vrhunskim glasbenim talentom.

Tu se zbira družbena smetana in vsi bi radi prijateljevali z dr. Homanom. V roke mu sežejo najvplivnejši politiki, najbogatejši poslovneži in najlepša dekleta.

Njihovo razpravo ponese k veliki stekleni izložbi, iz katere prestrašeno zija velikanski pajek.

»Sam sem ga ulovil,« se hvali Homan. »Čeprav se mi je stvor upiral. Potreben bi bil le en njegov ugriz, in danes ne bi stal pred vami.«

»Želim si tako moč!« zavriska politik.

»Želim si tako sposobnost!« zavriska poslovnež.

»Želim si tako pogumnega moškega!« zavriska dekle.

»Trdo delo, dragi moji. Z vztrajnostjo bo ves vaš trud poplačan,« se ošabno nasmeji.

»Bzzzz,« odvrne politik.

»Kako prosim?« vpraša Homan z usločeno obrvjo.

»Bzzzz,« odvrne poslovnež.

»Kaj se dogaja?«

»Bzzzz,« odvrne dekle.

Homan osuplo naredi korak nazaj.

»Bzzzzzz,« zdaj brenčijo vsi njegovi občudovalci, njihova usta široko odprta, oči mrtve.

Brenčanje postaja vse glasnejše, doktorja obkroži v zadušljiv objem. Prestrašeno se spogleduje s praznino zrkel, ki prežijo nanj.

In potem pridejo.

Skozi usta se vlije slap mrčesa, žužkov in škodljivcev, roj njih poleti pod strop veličastne dvorane, spet druga truma gomazi po tleh. Njihove gnusne nožice plezajo po stenah, po mizah in po nogah navzočih.

Približujejo se doktorju. Mrzlično se jih otepa z rokami in nogami, vendar jih je preveč. Povzpnejo se nanj, ga začnejo pikati in gristi.

Iz grla izpusti oster krik in Homan se prevrne s stola. Iz sladkih sanj je padel v bridko nočno moro in se znašel v puščavi, ki so ji ljubši žužki in mrčes kakor zrna peska.

Toda tudi resničnost ni kaj dosti boljša. Tako zložen na tleh doktor opazi tanko plast mrgolečih žužkov, ki preplavljajo delavnico.

»Od kod ste se vzeli, gnusni stvori?!« se zadere hordi, še vedno prevzet od strahu iz blodenj spanca. »Drznete si stopiti v moj dom?!«

Hitro vstane, z nogami brca in tepta škodljivce, vendar njihovo število še kar raste.

Zdaj mu množica mrčesa sega že do gležnjev. Plezajo po stenah in zakrivajo njegove naprave. Naprave, za katere se je tako trudil, da jih oživi.

Osupel se ozira po prostoru. Kakor hitro ubije enega vsiljivca, ga dva zamenjata. *Kdo je dirigent tega vdora? Kaj hoče od mene?*

Ozre se proti pajku, ki kakor dobri doktor mrzlično opleta s telesom. Tudi njegov zapor preplavljajo majhna bitja, ki so ga poprej hranila. Prehranjevalna veriga je bila sprevržena.

Lovec je postal plen.

»Ti!« zopet zakriči. »Ti si nadme zvrnil biblijsko nadlogo! Vendar jaz se ne klanjam, ne živalim in ne bogu.«

Mrčes se še kar dviga kakor voda.

Trudoma se prebije do ene od svojih naprav, še ene škatle, velike kot omara. S švigom prsta prikličie holo-tablico in vanjo vtipka svoje ukaze. Skozi njen stekleni pokrov vidi, kako mehanske okončine naprave začnejo sestavljati orožje, ki bo ubranilo doktorja. Z roko odriva žužke, ki zastirajo steklo, vendar brez znatnega učinka. Če bo naprava prepočasna, bodo stvori preplavili tako njo kakor Homana.

Majhne, ostudne okončine se zakopljejo v njegove hlače, se dvigajo po nogi.

Vsiljivci prežijo na njegovo življenje – ne le na silo, ki vleče zavest skozi čas, temveč na vso njegovo zgodovino. Na njegovo delo, njegove spretnosti, njegove obljubljenе dosežke, slavo in bogastvo. Prežijo na vse, kar je bil, kar je in kar bi lahko bil. Če se pusti tem stvarom, bo ves trud zaman.

Zelena luč pronica skozi majhna telesa na pokrovu in na njegovem obrazu se izriše upanje. Napravo odpre in vanjo steče roj mrčesa, a iz nje hitro iztrga orožje in si ga oprta. Pograbí cevko, ki zija iz plinskega vsebnika na njegovem hrbtu, in jo usmeri proti žužkom.

»Tako! Ste mislili, da me požrete?! Vendar bom jaz tisti, ki se bo mastil z vašimi ožganimi trupli!«

S pritiskom na gumb začne teči plin, ki popači zrak okoli ustnika. Iz žepa halje povleče netilnik in prikličie iskro. Cev izbruha plamen, ki objame delavnico v peklenško vročino. Brenčanje zamenja sikanje plamena, ki ne razloči med mesom in kovino.

Homan je slep za nevarnost ognja, če ta upepeljuje gnusna bitja, ki so napadla njegov dom. Po zraku plava rezek smeh, odtonek manije, ki se meša s črnim dimom. Doktor se ne zmeni za saje, ki mu silijo v pljuča, niti za vročino, ki boža njegove pore. Z ognjem pleše pirueto, smrtonosni ples nizkotnim bitjem.

Za njim odjekne eksplozija, ki ga zvrne po tleh. Omotičen in gluH Homan poskusi vstati, vendar ga zadene nov pok, ki nanj zruši njegovo mašinerijo. Šele zdaj, ukleščén pod lastnimi izumi, ga zajame ščepec razuma. Le bebec bi skušal plamen obrzdati kot konja.

Delavnico so načeli zublji, njegova čudovita črna kocka razbita leži pred njim.

Hvala, Homan. Najboljši si, Homan. Le kaj bi brez tebe, Homan.

Njegove sanje so uničene. Njegov konec grozeče strmi vanj.

Hvala, Homan. Najboljši si, Homan. Le kaj bi brez tebe, Homan.

Mimo kocke steče strigalica, ki hoče uiti vročim krempljem ognja. Od nikoder nanjo plane pajek, končno prost kristalne ječe. Zbaše si jo v usta, nato zamrzne, ko premotri doktorja s stranskimi očmi.

»Dobro igro si igral,« mu reče Homan. »Pripeljal si mi svojo vrsto, da me izbriše. Vendar ni še konec, nikoli se ne vdam. Nikoli ne boš zmagal!«

Pajek se ne zmeni za besede. Tudi njegovo domovanje gori, in če ne bo pazljiv, ga čaka isti konec. Oddrvi stran, v upanju, da najde špranjo, ki vodi na prostost.

Je res? se vpraša doktor. Je res on pripeljal kruto usodo na moj prag? Mar ni tudi on plenilec? Požiralec gnusnih bitij, ki so mi napadla dom? Je v odsotnosti lovca plen postal predrzen?

Ne, ne, to ne more biti res. Stvor je orkestriral moj padec! Moder od zavisti, ljubosumen na moje znanje. Na moj položaj na prehranjevalni verigi.

»Žal ti bo, pajkec!« se zadere, medtem ko zublji ližejo njegove podplate. Čuti, kako ga črn dim kliče v spanec.

Delavnica postane neprepoznavna. Obkrožajo ga vse ideje in stvaritve, ki so rojstvo doživele v tem prostoru. Spominki na zapravljen čas, zdaj le hrana za plamene.

Žal mu je, ne za življenje, temveč za slavo in udobje, ki so mu ju vzeli vsiljivci.

Njegove misli so prežete s sovraštvom do vseh nizkotnih bitij, ki niso bila zaslužna živeti z njim.

Le njegova trma ga obdrži pri življenju, ko se njegovo meso žge pod žarečim jeklom. Homan zbere še zadnji dih, da vsem razglasi:

»To je moj dom! Tu sem jaz gospodar!«

~ ~

Ivan Šokić

Beljakovinski obrok

Na nočnem ljubljanskem nebu je svetilo tisočero luči, ki so trdno pritiskale na mojega duha. Želel sem si, da jih ne bi bilo, a njihovo vseprisotno oko me je tudi sedaj budno motrilo.

Hitro sem stopil naprej, bilo je že pozno. Čeprav uradno policijske ure ni bilo, sem se ponoči bal zapuščati svoje kletno stanovanje. A zrak v mali sobici me je utesnjeval. Tudi mesto ni bilo več to, kar je bilo včasih. S stavb so me z vseh strani bombardirale pisane obljube boljšega jutri.

Boljšega jutri? Saj še za Cofka ne vem, kje je, in potem naj bi verjel tej propagandi. Popravil sem se - ni bila propaganda, bil je oglasni pano. Ponujal je možnost, izbiro. Nikoli ne veš, kdaj prisluškujejo tvojim notranjim pogovorom - tvojim mislim. Misliš, da si varen, in potem se izkaže, da nisi. Tako se je zgodilo pijanemu sosedu iz pritličja. Ne smem misliti njegovega imena, sicer lahko odpeljejo tudi mene. Sosed iz pritličja je rekel samo, da mu ni mar zanje in za to, kar počnejo, da si svojo »prihodnost« lahko nekam zatlačijo. Sredi noči so prišli ponj in odšel je v tišini. Njegovo stanovanje je ostalo prazno.

Te dni je bilo veliko praznih stanovanj. Nekateri so izkoristili možnost za boljši jutri in odšli. Druge so odpeljali. Na nas, ki smo ostali, pa je padel nemir življenja v temi, nevednosti. Prepričevali smo se, da jim je zdaj bolje. Prepričevali smo se, da je vse v redu. Bolj ko sem se prepričeval, da je z njimi vse v redu, bolj me je skrbelo. Bolj ko sem se skušal prepričati, da jim je dobro, bolj sem bil prepričan, da jih več ni.

Jedel sem svoj dnevni beljakovinski paket in vdihnil še vedno topli postani mestni zrak. Luči na nebu so še vedno zlovešče sijale. Ustavil sem se na kraju, ki je nekoč veljal za Kongresni trg, ter se ozrl proti griču sredi mesta. To ni bila Ljubljana, ki sem jo poznal. Z vznožja hriba se je v višave pel kolosalni stolp, na njem je počivalo plovilo prišlekov, ki me je navdajalo z enako mero strahu in gnusa.

Pogledal sem trikotno zastavo, valujočo v sunkih toplega zraka, ki se je širil iz zračnikov velikanke nad mestom. Trikotna, rumena in grda, s preprostim zelenim trikotnikom v sredini, je plapolala na mestu, kjer je včasih stal spomenik svete Trojice. Cerkev čez cesto je še po dvajsetih letih, odkar je bila zrušena ob prihodu tujcev, ostala ista - poražen kup kamenja.

Ana mi je govorila, kako pomembna je cerkev in kako jih prišleki načrtno rušijo. Nisem ji verjel. Vztrajal sem, da cerkve propadajo, ker nihče več ne verjame lažem, ki jih trosijo o nekem nevidnem bogu tam zgoraj. Edini nevidni bog tam zgoraj je bil na vesoljski ladji. Kadar koli se mu zahoče, nas lahko uniči. Ana je kmalu zatem izginila, jaz pa sem ostal sam in osamljen v svoji temni kleti, kjer sem se lahko skrival le pred samim seboj. Nisem vedel, ali smem misliti njeno ime. Nisem vedel, ali je odšla, ali pa so jo odpeljali. Bi me zapustila prostovoljno?

Cerkve so še naprej ostajale takšne razvaline, kakršne so bile prve dni po prihodu prišlekov. Za te zanikrne ruševine pozabljene mračne dobe mi je bilo vseeno. Pogledal sem grdo trikotno zastavo, nad katero se je bohotilo tisočero luči vesoljske ladje. Obstal sem na mestu. Kako dolgo še? Kako dolgo že? Kako sem lahko sploh dopustil, da je prišlo do tega? Kdaj sem postal tak in nehal biti tak, kakršen sem nekoč bil? Ta vprašanja so me dušila. V meni se je počasi nabiral gnev, ki sem ga zadrževal vrsto let, bes, ki ga nikoli nisem dal iz sebe. Ob pogledu na zastavo sem se spomnil vsega, kar sem tako dolgo tlačil. In nisem mogel več lagati.

To niso bili prišleki, to so bili vdiralci. Niso nam prišli pomagat, prišli so nas

uničit. Kar so začeli pred dvema desetletjema z vojno, so zdaj nadaljevali s suženjskim jarmom, ki se mu nismo bili pripravljene odreči. Zemlja je bila opustošena. Našo rodno grudo, naše mesto pod soncem so izkoriščali do zadnje kaplje vode, do zadnjega zrna peska, do zadnje kaplje krvi. Vedel sem, da je obljuba boljšega jutri smrtna obsodba, a do zdaj nisem mislil na to. Vse obljube o zvišanju inteligenčnega količnika z brezplačno vsaditvijo čipa sem zavračal. Če bi verjel, bi to storil tudi sam. Če bi želel, bi znal povedati tudi to, kako lahko dobimo dnevno porcijo živeža za preživetje v obliki beljakovinskih paketov, na katerih piše: *»Pridelano s pomočjo udeležencev, ki so izbrali boljši jutri za vse.«* Nisem želel povedati. Nisem želel priznati, da so me spremenili v kanibala, ki vsak dan hlastno grabi svojo beljakovinsko porcijo.

Ob misli na to me je obšla slabost. Izvlekel sem steklenico, v kateri je bilo domače žganje - prepovedano. Ni mi bilo mar. Zatlačil sem robec v njeno ustje in prižgal. Bil sem hrana, ki je še vedno hodila. Beljakovinski obrok, ki je bil končno pomirjen.

Bil sem hrana, ki je še vedno hodila. Beljakovinski obrok, ki je bil končno pomirjen.

~ ~

Lili Zupanc

Skodelica kave

Para se je počasi dvigala iz skodelice sveže kuhane kave in se skupaj s cigaretним dimom vijugasto vzpenjala proti stropu. Spominjala je na vzorec neenakomernega bitja srca. Ovijala se je okoli njenih rok in jo kot okovi prikovala v trenutek.

»Aritmija!« je kot strela švignilo skozi njene možgane.

Njene žalostne oči so nemo strmele v prazen stol na drugi strani mize.

Tišina.

Samo ura je nemo tiktakala obešena na brezoblično steno. V meglici dima se ji je zdelo, da vidi njegov obris. Telo je vzdrhtelo in srce je pospešilo ritem.

»Dovolj! Kaj mi delaš? Tvoja naloga je poganjati kri skozi moje telo, ne misliti!« je njen krik preglasil bitje srca.

Srce je poskočilo od razburjenja.

»Pa samo skodelice kave si je želel,« ji je srce obupano prigovarjalo.

»Ne! Ne razumeš! Tebe je hotel! Tebe! Brez tebe pa ne morem živeti,« je kričala v zadnjih izdihljajih.

Srce je utripalo še hitreje.

Okovi so popustili. Razprla je svoja rebra, iztrgala nemirno srce iz prsi in ga položila na mizo. Prijela je uro, ki je še vedno nemo tiktakala in si jo vtaknila med rebra.

Trenutek se je razblinil.

~ ~

Primož Jenko

Perfekcionista

Sprožil se je modri alarm.

V hipu so se neonsko osvetljeni, sicer prazni in mirni hodniki, spremenili v razjarjeno mravljišče navidezno begajočih in neskončno zmedenih ljudi.

Naključnemu opazovalcu bi se zazdelo, da sem in tja, gor in dol tekajo brez kakršnega koli načrta ob nevarnosti modrega alarma.

Kar tako, v tri dni.

Vendar so ob peti stopnji nevarnosti vsi natančno vedeli, kakšna je njihova naloga.

Varnostniki so zavarovali vhode, nižji tehniki v zaščitnih oblačilih so se nemudoma lotili hladilnih naprav v prostorni dvorani, vsekani v živo, hladno skalovje. Medtem so večinoma sivolasi znanstveniki, tedaj ravno od kave, odhiteli v nadzorno sobo. Izginile so celo tri čistilke in možak, sicer pometač z vedno nasmejanim obrazom, ki jim je pravil nore, groteskne šale.

Po nekaj minutah so hodniki znova samevali, prepojeni z modro svetlobo.

»Spet ga ne moremo ustaviti, doktor. Petič v dveh dneh!« je s kapljicami potu na čelu ponavljal mlajši raziskovalec, ko je znanstvena srenja že sedla na svoja mesta.

Obrazi v nadzorni kupoli kakih pet metrov nad njimi so ostali skriti njim spodaj.

»Če bi ne vedel, da ste zelo premeteni in iznajdljivi, bi vas dal vreči ven,« je siknil in si popravil okrogla očala, ki so mu zlezla na konico nosu. Zajel je sapo in jo pihnil proti nosu navzgor, kakor bi si hotel pohladiti košate brke.

Kava mu ni naredila dobrega.

Mladeniču je pohvala na videz zelo teknila in se je zato očitno še bolj trudil, da bi preprečil najhujše. Najbrž je vedel, da če ne bo uspelo drugi skupini, ki se je lotila hladilne sobane, in ne njim v kontrolni sobi, bo šlo delo generacij po zlu.

»Zakaj se ne odzove na govorne ukaze?« je vprašal inženir slednjič.

»Preprosta trma, Peter. Pred stoletji bi rekli, da je to pač nemogoče. Vendar, presneta fizika ... Vse to je mogoče. Trma.«

»Temperatura narašča. Število brezpomenskih operacij se povečuje, faktor je 1,885 na minuto. Doktor?« je izustil inženir za svojim kontrolnim zaslonom.

»Zmanjšaj število operacij. Dobil si pomembno nalogo, Erion.

Prosim, da jo izpolniš. Od tega je odvisna prihodnost stotisočev ljudi in njihovega dela. Erion?!«

Stroj se ni odzival.

Trma.

Vodni slap na sredini okrogle dvorane je kodrasto penec se padal proti skalam na tleh. Tam je voda v mehurčkasti kipini počasi izginjala v tla in se preko črpalk vračala na vrh postavljenega skalovja, kjer je ponovila svojo pot.

In spet. In spet. In spet. In ...

In spet.

Neprodušno zaprta stekla, ki so ločila slap od ostale dvorane, so se rosila. Temperatura v tistem zavarovanem in zaprtem prostoru je naraščala. Na skalovju so se že kazali svetli oblaki in termometri so počasi, desetinko po desetinko napovedovali vedno višjo številko.

V sredici, srcu računalnika je bilo še huje.

Zračno hlajenje kmalu ne bo več zadoščalo. Milijoni enot so se pregrevale, kljub temu da so tehniki vključili vse ventilatorje in hlajenje s tekočim dušikom ter skušali iz motorjev iztisniti, kar se je pač dalo.

Erion se je na vsak način skušal dokopati do zelenih informacij. Pregrevanje je bilo pač stranska posledica preobremenjenosti, na katero se računalnik ni odzival, niti ji ni posvečal pozornosti. Vsa njegova pozornost je bila usmerjena v preiskovanje baz podatkov, ki so jih dopolnjevali in izpopolnjevali skozi stoletja.

»Erion!« je vzrojil in hip zatem v želodcu občutil prej popito kavo.

»Izključimo ga,« je predlagal mladi inženir.

»Onesposobil je obe električni centrali. Tudi jedrsko v vojnem oporišču. Vse kontrole zdaj potekajo preko njega, prekleto!« je znova sikal kakor kača in hodil sem ter tja po dvorani.

»Če bi ga izključili ...« je s kančkom zaznanega strahu povzel Peter.

»Bi nam jedrska centrala kmalu ušla iz rok. Erion nadzoruje sredico reaktorja, presneta fizika!«

»Kako je izvedel?« je vprašal nekdo drug, ki je za čas alarma pravkar prišel v službo.

»Pometaj!« je revsknil doktor. S pestjo je udaril ob mizo, a se je vsa njegova grobost končala, ko je začutil, da se miza ni vdala njegovim starim kostem. »Presneta fizika! Še roko si bom zlomil!«

»Kaj je z njim?« je silil inženir. Videti je bilo, da se je tako laže skoncentriral, ko je skušal na vsak način obiti ukaze v zagonem programu. Njegovi spretni prsti so bliskoma sledili kombinacijam likov, števil, barv in ravnin, ki so sestavljale zagonski program. Če bi mu uspelo prevezati jedrsko centralo v poveljstvo tamkajšnjemu računalniku, bi stroj z lahkoto ustavili. In problem bi bil rešen. Vsaj za

nekaj ur, dokler ne bi potekla varnostna doba, ko bi se Erion znova samodejno vklopil. Med tem časom pa bi že kaj našli.

»Kaj je s pometačem, šef?« je znova z napetostjo v glasu vprašal svetlolasi Peter, ko ni dobil odgovora.

»Absurd! Noro!« je vzkliknil doktor. »Spet je med delom pel in žvižgal. Erion je ugotovil, da pesmi ne pozna. Ko mu je stari za nameček povedal še nekaj neslanih šal, je računalniku prekipelo. Od tedaj,« je nadaljeval doktor in še vedno hodil po sobi, nenehno pogledujoč proti slapu, kjer ni bilo drugega kakor voda, spreminjajoča se v paro,«od tedaj samo išče.«

»Pesem? Šale?«

»Noro! Pri nori fiziki! Ja, šale! Vsaj zdi se mi, no. Pri moji fiziki!«

Mladenič se je skušal nasmehnuti, a mu ni uspevalo.

»Doktor Emil?« se je oglasil raskavi glas preko interkoma.

Emil je postal in se zazrl v neprosojna, svetleča se okna nad njimi, ki so se že razjasnjevala. Kmalu se je pokazala plečata, nizka postava vodje centra s pipo v ustih.

»Kasneje bomo pojasnjevali zadevo,« je rekel na pogled mirno in hladno, a z znatnim odporom.

»Ga boste lahko ustavili?« je vprašal vodja hip zatem, vidno zaskrbljen.

»Jedrska centrala?« je pomislil in takoj naglas vprašal.

»Za zdaj v redu. Le nadzor ... Nadzor me skrbi, doktor Emil,« je pojasnil vodja centra.

Stekla so se ponovno zastrla.

Prikimal je sam sebi in se začel znova pozibavati po sobi. Zdaj si je ogledoval velike plazemske zaslone, na katerih so se izpisovale kode, barve, razgibane površine, doline in hribi, krivulje in nešteto števil.

Erion je še vedno nekaj iskal. Je res iskal nove šale?

Faktor nepomembnih operacij je bil že 2,102 in bo pri dva in pol dosegel kritično raven. V sekundi bo računalnik preračunal dvainpolkrat več, kot je bilo predvideno in še varno. Nihče še ni testiral super računalnika, ki so ga predniki poimenovali Erion 3000, pri takšnih parametrih.

Erion je v sekundi preračunal sto milijonov milijonov milijard na potenco operacij in preiskal velikanske zaloge podatkov. Kmalu mu bo zmanjkalo pomožnih, tako imenovanih prostočasnih baz.

Ljudje so prostočasne baze skozi desetletja in stoletja, nemara tisočletja, vztrajno polnili s svojim znanjem. Vse, kar so vedeli, spoznali in dognali ali zgolj predvidevali, so odlagali v to shrambo podatkov z namenom, da vsaj enkrat v zgodovini obstoja človeka zgradijo najpopolnejši stroj, kar jih je kdaj delovalo.

Vendar se je končno le izkazalo, je razmišljal sam pri sebi, da je slednje nemogoče.

Čeprav so ga prepričevali, da je popolnost nepopolna zgolj zaradi časa. Da je možno skozi stoletja neizmerne predanosti zgolj enemu cilju, zgolj eni stvari, to izpopolniti in jo narediti popolno. Kljub že obrabljenim, skoraj zastarelim rekom, da nič ni popolno. Dejali so, da popolnost zahteva zgolj čas. On in nekaj njegovih kolegov pa so bili prepričani, da popolnost zahteva tudi definicijo odstopanja in da absolutne popolnosti najbrž ni.

In štiri stoletja z dvainšestdesetim trenutno tekočim letom so to potrjevala.

»Doktor?« je bil znova zaskrbljen glas vodje preko interkoma. »Kaj boste storili? Saj ne boste res pustili naše usode v rokah nekaj polizobraženih inženirjev?«

Mladenič za kontrolno tipkovnico je zardel do ušes. In obnemel je njegov tlesk po tipkovnici.

Polizobraženim inženirjem? Misel mu ni dala miru.

Obstal je in razjarjeno pogledal v svetleča se stekla, ki so se najbrž skoraj mimobežno posvetila, da bi omogočila boljši pregled iz nadzorne sobe.

»Za razliko od vas povsem zaupam svojim podrejenim. In Peter je najboljši pri dešifriranju zank nadzornega programa!« je bevsknil in se potem ni več oziral na vodjo in ostalo srenjo, ki je zgolj opazovala in beležila dogajanje v kontrolni sobi. Birokrati. Zbirokratizirani birokrati. Nič drugega.

Spet je nastala tišina. Vklopil je drugi interkom, ki je posredoval šumljanje slapu in sopenje vročega zraka, prihajajočega iz odprtih v procesorski sobi.

»Kaj je s tistimi šalami, šef?« je zanimalo mladega inženirja. Besede pohvale so mu vliile novih moči. Sijal je. Dobesedno. Kaj vse naredi zaslužena pohvala ob pravem času. Čudež.

»Erion je znova našel napake v svojih programih. Zdaj se ponovno izpopolnjuje.«

»Ampak to je vendar povsem običajno. Že desetletja, odkar se je razvil v inteligentni stroj, se izpopolnjuje. Ali ne, šef?«

»Tokrat je drugače. Hoče se izpopolniti v okviru informacij, ki jih žal nima. Mislim, da smo na pragu nečesa novega.«

Svetlolasec je prvič odvrnil pogled in se z rdečimi očmi zazrl vanj, medtem ko je sam naslonjen na stekla zrl v padajoče tokove vroče vode.

»Šef, mislim, da ga bomo lahko ustavili. Še nekaj zank mi manjka ...«

»Doktor Emil? Prosim za pojasnilo, spoštovani doktor!« se je zaslíšal znani melodični glas vodje. Vmes se je slišalo živčno puhanje dima.

»Erion?« je vzkliknil doktor presenečeno, ne meneč se za nikogar.

Inženirjevi prsti so za hip obnemeli. Nemočno je zrl v slap, ki ni več imel podobe vode, pač pa raznobarnih števil, ki so padale proti skalam, se lomile na njih, odskakovale in izginjale. Na vrhu skalovja so se znova pojavile in mešale z liki, barvami, delci slik, zvokov in šumljanja vode.

»Doktor, mislim, da ne potrebujem več eksterne znanja in informacij,« je nenadoma sporočil stroj.

»K ... kako? Kako to misliš? Si našel? V bazi podatkov?«

Para za stekleno pregrado se je ohlajala.

»Ne, doktor. Izumil sem,« je nadaljeval Erion.

»Kako izumil?« ga je zanimalo. Slutil je. In slutnja ni bila lepa.

»Iz podatkov, ki jih imam, sem končno le izluščil bistvo. Presenečeni boste, doktor,« je rekel računalnik sicer zelo monotono, a je vseeno zvenelo grozljivo.

Srh ga je spreletel. Najbrž je taisti srh spreletel še koga v dvorani, nakar je dodal:

»Povej!«

»Vsi podatki, vse informacije, vse baze podatkov, ki so jih vaši predniki naložili v moj spomin - so brezpomenski.«

»Doktor, kaj blebeta?« se je zaslíšal glas vodje, a nihče mu ni posvečal pozornosti.

»Prosim, vodja! Pustite nas!«

»Hoteli ste popoln računalnik,« je nadaljeval Erion, »popoln stroj, ki bi rešil, kar koli bi mu zaupali. Vendar sem danes odkril, da jaz to nisem ... nisem ...«

Mladeníču so vidno pobledela lica, ko je Erion začel pospešeno brisanje njihove najobsežnejše baze podatkov. Niti besede mu ni uspelo izreči, samo zakrilil je z rokami.

»Erion, ti si popoln!«

»Ne, doktor. Vaš odgovor je nepopoln. Reči bi morali, da sem popoln šele celih petindvajset sekund, devet stotink, eno tisočinko, in ... ah, lahko grem v neskončnost s tem bedastim časom. Človeško nepopolno bi rekel, da sem zdaj popoln.«

»Popoln sem od trenutka, ko sem pobrisal poslednji zapis v vaših bazah podatkov,« je sporočil stroj.

Izbuljil je oči.

Popraskal se je po brkih in znova hodil sem ter tja. Še isti hip je spoznal, da ne bo nič z njegovim izletom na Jupiter konec tedna, medtem ko na ženo niti pomisliti ni upal. Za zaključek tedna bo sedel v kontrolni sobi in ... Ni še natanko vedel, kaj bo sploh delal.

»Razloži mi po človeško nepopolno!« je vzkliknil z naraščajočo, izrazito jezo v sebi.

Peklo ga je v žlički. Spahovalo se mu je. Ogabno!

»Skušal bom,« je odvrnil stroj. »Torej, izmed vse tiste zmede zakonov, znanosti, besed, črk, teorij, razmišljanj in podobnih povsem odvečnih podatkov sem izluščil eno samo pomembno zadevo. Točneje rečeno, povsem natančno enačbo. Plavala je v sredici vse te zmede. Če vas zanima, je bila tu že od samega začetka, veliko pred človekom, pravzaprav od vedno. Stoodstotno sem prepričan, da je vaš um nikoli ne bi izluščil. Edino mogoče v časih izuma kolesa, če bi takrat imeli današnje možgane in sposobnosti. Tedaj je bilo za vas še vse nekomplícirano. Potem ste pričeli

komPLICirati in komPLICirati in enačba se je oddaljevala. Prekrili ste jo s prahom pozabe in nevednosti. V iskanju popolnosti ste naleteli le na kaos, kaos obstoja.«

»Bi lahko skrajšal popolni odgovor?«

Še vedno ga je peklo. Vse bolj. Žgoča bolečina je naraščala, se širila in krepila.

Tam v žlički.

»Šele na začetku sem. Na začetku svojega novega obstoja. Ah, seveda. Oprostite, doktor, pozabil sem, da vam vedno zmanjkuje časa.«

»Torej?«

»Izluščil sem enačbo z natanko devetsto milijoni osemsto tisoč dvesto petnajstimi členi. S to popolno enačbo vam na matematični osnovi povem kar koli.«

»Prosim?«

»Prosim?« je malodane istočasno preko interkoma kakor papiga ponovil zbirokratizirani vodja.

»Iznašel sem enačbo obstoja vsega,« je izjavil stroj.

»Popolno enačbo vesolja, s katero lahko natanko izračunam vse parametre, ki so ali kdaj koli bodo zaznamovali vesolje. Bi želeli, da vam na njeni osnovi povem nekaj dobrih šal? Morda določim koordinate črnih lukenj v bližini vašega osončja? Preštejem supernove? Razkrijem težo Mlečne ceste? Sporočim temperature kave v kavomatu? Kar koli? Doktor? Želite?«

Prijel se je za vročično čelo, pozabil na refluks in sedel na oguljen naslonjač, medtem ko je vročica še bolj zalila njegov zgubani obraz. Reakcije prisotnih v nadzorni sobi nad njimi na srečo ni opazil, niti očitne slabosti pomožnega inženirja, ki je že oddirjal iz dvorane.

Le srh ob pomisleku na enačbo, katere natančnosti in odstopanj ni poznal, ga je preplaval v hipu. Ko mu je Erion začel razlagati pravo zgodovino človeka, delce prihodnosti, in ko se je spustil v doktorjeve zasebne težave ter mu do potankosti opisal življenjsko pot, je popustil tudi njegov, sicer vztrajni želodec. Izvzemajoč občasni refluks, seveda.

Stroj je postal popoln.

Popolno popoln, mnogo bolj, kot so si predstavljali njegovi stvaritelji. Grozljivo je bilo le to, da te samoooklicane popolnosti nihče od ljudi ne bo zmožen preveriti, saj za to niso imeli znanja. Prav tako ne bodo mogli napovedati vedenja, ki se bo polotilo Eriona.

Le medlo je sam pri sebi, z refluksom v požiralniku, upal, da Erion kakih izrazito transkih teženj po popolni prevladi ni gojil.

Slednje bi zapečatilo vsaj usodo človeštva, če že ne česa drugega.

~ ~

Valerija Vrenko

Klarisa

17. april 2012 ob 15:58

Snežni vihar je postajal vse močnejši, vendar Klarise to ni niti najmanj zmotilo. Nasprotno, težko krzveno kapuco je nestrpno odrinila z glave in si s hitro kretnjo s čela odstranila šop bujnih las, da bi bolje videla. Zasopla je tekla po zasneženem hribu navzgor, da bi v nizki dolini pod njim s pogledom ujela krdelo severnih jelenov v diru. Snežinke so jo slepile in ledeni veter se ji je zaganjal v pordela lica, medtem ko ji je srce divje utripalo. Pogled na mogočne severne jelene, ki so drveli v snežnem metežu in jim je iz gobcev puhtela vroča sapa, je bil veličasten!

Dežela je bila, odkar je pomnila, okovana v sneg in mraz. Imela je devet let in bila je ena izmed Otrok, ki so bili dodeljeni skrbnikom širom po deželi. Otroci so čez dan hodili v šolo, kjer so jih vzgajali učitelji pod skrbnim nadzorom Vladajočih. Nad vsemi je budno bdela velika Sfinga, ki so ji bili vsi ljudje vdani in jo oboževali. Odkar je Sfinga oživila, je minilo že toliko časa, da je spomin v ljudeh skoraj popolnoma izginil. Stari, ki so se tega spominjali iz zgodb ljudi, živečih v tistem času, so se že zdavnaj spremenili v prah. Mesta takratnega sveta so se zrušila v pepel in vse sta po malem prekrila sneg in led. Preteklost je postala zgodovina, veliki dogodki in spomini pa so se spremenili v pravljice in mite.

Tistega popoldneva je v snežnem metežu na dnu blage doline našla rdečo kroglo. Ko je čreda severnih jelenov oddirjala in za sabo pustila tisoče odtisov parkljev in pomendran, zmečkan sneg, je že od daleč zagledala nekaj rdečega. Radovedno je stekla bliže in jo pogledala. Bila je natanko takšna, kot je nekoč slišala govoriti starejše ob večerih, ko so bili prepričani, da že spi. Z rokavicami se je najprej previdno dotaknila, potem pa jo zmagoslavno pobrala. Bila je težka in topla, njena barva je bila zelo živa in nenavadna. Klarisa je bila vsa iz sebe od navdušenja, ni oklevala niti trenutka, stisnila jo je k sebi in stekla po hribu navzdol. V globokem snegu je brodira proti domu, vse hitreje, saj se je že temnilo.

Starša sta novico o rdeči krogli sprejela nekako zadržano in zaskrbljeno. Za nekaj dolgih trenutkov sta se spogledala in šele potem previdno pokazala nekaj navdušenja, le zato, da bi ga delila s hčerjo. Vendar je pozorna deklita opazila, da jima je senca skrbi legla na obraz. V sobi je kroglo previdno odložila na majhno nočno omarico ob postelji. Ko je legla k počitku, je kmalu zaspala, saj je bila utrujena in premrla od mraza. Sanjala je o severnih jelenih in Sfingi, ki se ji je blago nasmihala, in videla je sebe pred velikim ogledalom, kako v rokah drži čudovito rdečo kroglo in tisoče snežink, ki padajo vsenaokrog. V sanjah je slišala čudne glasove neznanih ljudi, ki kličejo njeno ime in izgovarjajo tuje besede.

V šoli je morala novico povedati Učiteljem, ki so to skrbno zabeležili in se za dolgo časa umaknili v svoje sobane. Klarisa ni bila edina, ki je našla rdečo kroglo, pred njo se je to že nekajkrat zgodilo. Zmeraj pa je ta dogodek dvignil precej prahu in pojavile so se najbolj nenavadne govorice. Prva najdba rdeče krogle se je zgodila nekaj sto let nazaj v času, nazadnje pred nekaj leti. Našli pa so jo brez izjeme le Otroci, in to na najbolj nenavadnih mestih.

Otroci, najditelji krogle, so bili vsi nekaj posebnega, tudi Klarisa. Bila je lepa, pametna deklica, ki je bila za svoja leta preretsna. Imela je čudovit glas in s petjem je prav vsakogar očarala. Razen tega je imela še en dar. Razumela je divje živali, ki jih je bilo vedno manj in so jih ljudje le poredko videvali. Učitelji so jim v šoli pripovedovali o časih, ko jih je bilo na Zemlji neznansko veliko, in to jo je zelo navdušilo. Včasih je slišala tudi misli ljudi, ki pa se jih je skušala otresti, predvsem misli njenih staršev je niso zanimale, saj sta bila izredno ljubeča in dobra skrbnika. Klarisa je z njima skromno živela na obrobju Mesta kot večina družin z Otroki, zato je bila tam tudi šola. Veliko Mesto je bil mračen, hladen in prepleten labirint uličic, poln majhnih delavnic, trgovinic in s steklom pokritih rastlinjakov. Med njimi so urno švigale temne postave, tesno zavite v dolge, tople plašče in ogrinjala. Mraz je bil nevzdržen in ljudje so se trudili, da bi čim hitreje opravili svoje poti na prostem. V tem času, ki ni prav po ničemer izstopal od običajnega, je v osrčju mesta, v temni, zanikrni uličici, stari mojster, ki so ga klicali Carlos, v svoji delavnici nenadoma, po tihem notranjem klicu, ponovno začel izdelovati Ogleдалo za novega Otroka.

Medtem ko je življenje počasi potekalo in je ples Časa zakoračil v svoj zadnji obrat, je nad Mestom že tisoče let kot nekakšno mitološko bitje iz davno pozabljenih časov negibno lebdela veličastna Sfinga. Skrajno nenavadni pojav so ljudje nemo sprejeli, saj je bila Ona tista, ki je svet rešila pred propadom v času, ko je začelo Sonce temneti. V davni preteklosti, ko se je začelo ozračje redčiti in je led skoraj popolnoma vklenil Zemljo v svoj primež, je prastara Sfinga nenadoma oživila, se dvignila nad površino in nekako zadržala gravitacijo ter ohranila temperaturo na še znosni točki za življenje ljudi.

Nenavadno je bilo to, da so Otroci, ki so našli rdeče kroglo, eden za drugim izginjali. Nihče jih ni iskal in tudi vznemirjenje ob izginotju je kaj hitro potihnilo. Ljudje niso bili brezbrizni, kot bi se komu lahko zdelo, le sprijaznili so se kmalu, kot da je to nekaj običajnega. Vsi njihovi skrbniki so pred tem dogodkom v kroglah opazali nekakšne spremembe. Menda so postajale vse toplejše, barva v njih se je vrtinčila in prelivala od nežno rdeče do skoraj črne. Postajale so tudi vse lažje in nekako prosojne, kot da bi bile žive. Ti otroci so postajali vse mirnejši, redkobesedni in spokojni, tako da so jih odrasli začeli bolj spoštovati. Po navadi so čez noč izginili neznano kam. Vse to so bile bolj ali manj le govorice, ki so se šepetale ob večerih, toda kdo ve ... Otrok je bilo vse manj.

Tudi Klarisa je opazila spremembo v svoji krogli. Z živo radovednostjo je opazovala prelivajočo se rubinasto meglo v njej. V hladnih nočeh ji je grela blede koščene ročice, svetila je zdaj bolj, zdaj manj. Kmalu si ni več želela zahajati v šolo, večinoma je ostajala doma in se ukvarjala s kroglo. Tudi njej tako ljubo oprezanje za čredami severnih jelenov je ni več mikalo.

Nekega večera, ko je bil snežni vihar spet nenavadno močan in je okrog hišnih vogalov zavijal veter ter preganjal snežinke, se je pred hišo ustavila temna, sključena postava. Carlos, stari mojster iz temne uličice, je dvignil sivo glavo in s težavo zadrževal težko, zasneženo kučmo, da mu je ne bi odpihnilo. Pogledal je gor proti oknu, ki je rdeče žarelo, in v očeh so ga zasketele solze. Deklica je stopila k oknu in pogledala ven v temo. V divjem plesu snežink je zagledala starca in njune oči so se srečale. Vsa iz sebe od nemira je stekla iz hiše k mojstru, ki jo je čakal.

»Izvoli, deklica moja,« je bilo vse, kar je izustil, ko je izpod krznenega plašča s tresočimi rokami potegnil veliko reč, zavito v star papir. Klarisa je darilo sprejela ter se ob tem skromno nasmehnila.

»Hvala, mojster,« je tiho rekla in hitro stekla v hišo. Starša nista nič spraševala, bila sta zatopljena vsak v svoje opravke.

Ogledalo je Klarisa v sobi odvila in ga postavila ob zid. Na prvi pogled je bilo čisto navadno ogledalo, vpeto v lesen, umetelno izrezljan okvir. Če je stopila par korakov nazaj, je lahko v njem videla svojo drobno postavo v celoti. Oblečena je bila v skromno, posivelo obleko, svetli, valoviti lasje do ramen so ji obrobjali resen obrazek.

Zagledala se je v svoj čisto vsakdanji odsev, vendar jo je nekaj pri njem zmotilo. Imela je občutek, da krogla, ki jo je spet držala v rokah, bolj žari. Zamaknjeno, kot v transu je opazovala svojo postavo v ogledalu, medtem ko je zunaj tulil veter in so snežinke ponorelo plesale. Čez nekaj trenutkov se je slika ozadja v ogledalu spremenila.

Za sabo je uzrla čudno pokrajino, vso zeleno, polno dreves in cvetočih livad. Sijalo je sonce in videla je neznane reči. Privid je izginil tako hitro, kot se je pojavil in Klarisa od začudenja ni mogla zapreti ust. S hladnimi prsti se je tresoče dotaknila površine ogledala in imela je občutek, da se dotika vodne gladine. Pozno ponoči je vsa nemirna zaspala. Naslednje dni je spet bežno videvala neznano pokrajino, zaslišala pa je tudi oddaljene glasove, kot bi se otroci igrali in veselo vzklikali.

Rdeča krogla je medtem postajala vse lažja in bolj prosojna, kakor da bi se spreminjala v velik, rdeč milni mehurček. Čez nekaj dni so se v ogledalu za njo pojavile blede postave številnih otrok, ki so razposajeno tekali med cvetjem po travniku. Razločno je zaslišala, kako vneto kličejo njeno ime. Kakor so se vse te prikazni v magičnem ogledalu nenadno prikazale, tako so tudi nekega dne izginile.

Ostal je le njen blede obraz, slika za njo pa se je zameglila in potemnela kot nebo nad Mestom. Razočarana in vznemirjena se je odpravila spat. V sanjah se ji je pred očmi odvrtelo celo življenje in ves čas je trdno verjela, da ima še eno pomembno nalogo.

Naslednji dan magično ogledalo ni več vračalo odseva. V njem ni videla ničesar, ne sebe ne skrivnostne pokrajine in ne svoje sobice. Njegova površina se je spremenila v prosojno, sivo vodno gladino. Vanjo je lahko že vtaknila dlani, toda njene roke so ostale suhe.

Nenadoma je začutila dotik tujih ročic, prav tako drobnih, kot so bile njene. Dotik je bil nežen, a čvrst, kot da bi je nekdo ne želel za noben denar izpustiti. Bila je prestrašena, vendar prisebna, saj se je morala nujno ozreti k nočni omarici, ker je nenadoma zaslišala čuden zvok. Visok, skoraj neslišen pisk in nato glasen pok! S kotičkom očesa je videla, da se je rdeča krogla razpočila kot mehurček. To je bil znak, ki ga je ves čas nevede pričakovala. Sedaj je bila več kot prepričana, da mora prav hitro stran od tod. Hrabro je stisnila ponujeni ročici z druge strani ogledala, ki sta jo zdaj kar čvrsto držali. Začutila je močan poteg in tesno jo je stisnilo pri srcu. Zajela je sapo in z neznansko hitrostjo zdrvela v temo.

To noč je Klarisa nepojasnjeno izginila, z njo pa tudi rdeča krogla in nenavadno magično ogledalo, darilo starega mojstra. Njena sobica je bila prazna, starša pa sta bila obupana in zmedena. A dogodek, ki je sledil, je izbrisal vse nenavadne občutke in razmišljanja.

Sfinga je naslednji dan srhljivo tožeče zatulila. Glas je bil podoben žalostnemu zavijanju volkov, pomešan z zvokom snežnega viharja. Bil je presunljiv in žalosten, da je ljudi zazeblo v srca. Nato je z grmečim glasom padla na tla, se sesula v prah in onemela. Nebo je potemnelo in Zemlja je v svoji notranjosti zadržala. Vsi spomini, veličastna zgodovina, zgradbe in ljudje so v trenutku sestopili z odra Življenja, kot da ne bi nikoli niti obstajali.

Nekje daleč, tisoče svetlobnih let proč, je na neki drugi Zemlji Klarisa veselo stekla po cvetočem travniku razigranim otrokom naproti.

~ ~

PREVODI

Julie Novakova

Šepetalec ladjam

(Prevod: Teja Gale)

Celo v teh prefinjenih časih je še vedno pogosto prisotno vraževerje, da ti ob razbitju ogledala preti sedem let nesreče. A vendar ni znano, kaj se zgodi, če začneš z razbitim zrcalom in koščke zalepiš nazaj skupaj. Najbrž si bom moral sam izmisliti zgodbo o tem. Lahko pa vam povem svojo – zgodbo o razbitem zrcalu.

Naj začnem pred štiriintridesetimi subjektivnimi leti, v trenutku, ko sem bil spočet in že zlomljen. Ali pa vas lahko popeljem prav tja, strmet v temo, da bi se spraševali o njenem pomenu. Ampak to ni navadna tema. V infrardeči svetlobi se sveti čisto za malenkost bolj kot ozadje. Lahko bi jo celo zamenjali za izjemno mrzlo rjavo pritlikavko. Če bi izmerili njeno maso, bi dobili popolnoma drugačne zaključke, ki se ne bi ujemali z zakoni v urejenem vesolju. Kar je tako težko opisati, je črna pritlikavka – ostanek že dolgo izginule zvezde. Tako stare, da je narava prepovedala njen obstoj.

Kljub temu so vsi dokazi tu. Meritve so bile ponovljene neštetokrat in vse so na koncu vodile do enakega zaključka. A kljub vsemu opazuješ ta nezaslišani predmet iz razdalje več svetlobnih let. Obupno si ga želiš proučiti od blizu. In tu pridem v zgodbo jaz, skupaj z *Giordanom Brunom* in štirimi drugimi, že davno mrtvimi roparji kozmične perspektive.

»Težko jo je najti, kajne?«

Trznil sem in se sunkovito obrnil. Ne samo, da me je obiskovalec zmotil pri gledanju; prekinil je tudi neslišen pogovor v moji glavi. Bil je polkovnik Torres osebno; komu drugemu bi uspelo takšno nedolžno opazko izustiti s takšnim obtožujočim tonom?

»Nisem je poskusil videti.«

Prhnil je. »Lažeš. Vsi jo želijo videti, čeprav vedo, da ne bodo videli ničesar.«

Torres je imel prav; res sem poskusil locirati objekt zgolj s prostim očesom. Njegov premer naj bi bil manjši kot dve kotni minuti. Dovolj za vsak objekt, ki oddaja svetlobo ali pa je osvetljen, da bi se ga dalo videti s prostim očesom. Premalo pa, če je stvar, ki jo želiš videti, popolnoma črna.

Prečkali smo skoraj pet svetlobnih let zaradi stvari, ki je ne moremo niti videti.

»Tam,« sem dejal. »Zvezda bi morala biti vidna med tema dvema. Ross 1015 B bi moral biti v vidnem polju. In lahko vidiš čisto blede svetlobo okrog njega.«

Polkovnik je otrpnil. »Ladja ti je pravkar povedala, kajne?«

Nisem zanikal. Čakal sem, da bo povedal, zakaj je prišel. Njegov obraz ni izdal ničesar, kljub temu da sem bil dober pri prepoznavanju čustev. Zelo se je zadrževal pred menoj.

»Težavo imamo z enim od plovil. Reši jo,« je dejal Torres s svojo običajno neposrednostjo.

Sledil sem mu skozi vrtečo se glavno loputo. Navajanje na težo se je zdelo čudno. Vedno sem se počutil zelo domače v breztežnostnem prostoru, za razliko od večine. Ampak najbrž je to še najmanjša od mojih posebnosti.

Na hodnikih je bilo slišati čudno brnenje. Vsem, ki so že bili budni, se je naenkrat nekam mudilo. Večinoma je šlo za vojaški del posadke; nisem videl dosti znanstvenikov. In Torres je omenil plovilo, kljub temu da ni bilo nobenega predvidenega vzleta. Moral bi vedeti, kaj se dogaja.

Giordano Bruno bi definitivno moral vedeti.

Za kaj gre?

Zaupne informacije, sem odgovoril ladji. Zvenelo je opravičujoče.

Poskusil sem pogledati v nedavne informacije. A tam ni bilo ničesar meni dostopnega, ki bi pojasnilo, zakaj bi lahko prišlo do vzleta plovila. Upal sem, da bo Torres podal kakšno pojasnilo, ko prideva do tam.

Zopet prijetnost breztežnostnega prostora; prostor za spojitve poleg hrbtenice *Giordana Bruna*. Še več šumenja.

»Tukaj,« je rekel Torres, »na navigacijske popravke se odziva počasi; vse drugo deluje v redu. Popravi jo.«

Kot da je tako enostavno, odvisno zgolj od mene ...

Povlekel sem se v kabino, zašepetal hitro opravičilo *Giordanu* in potlačil svojo povezavo z ladjo. Nato sem segel po kablu *Nikolaja Kopernika*.

Začutil sem prisotnost vesoljskega uma, takoj ko se je konektor dotaknil mojega kontaktnika. Dopustil je, da sem se mu približal, začutil njegovo bistvo. Zdelo se mi je grozno majhno in preprosto v primerjavi z zapleteno mrežo uma *Giordana Bruna*. Kvantni računalniki plovil so bili glede na magnitudo manj močni kot ti ladijski. Če bi bil *Bruno* človek, bi bili *Kopernik*, *Kepler*, *Brahe* in *Galilej* mogoče kuščarji.

Tako.

Majhna motnja, ki je bila v napoto operaciji. Postopek je bil preprost.

Dotakni se uma. Dovolj si ga najti in ga proučiti. Vstavi raztopino v njegov vnos. Počakaj, da se popravi.

Dva neuspešna poskusa. Nato me je končno vodil direktno do problema.

Raziskovanje. Približevanje. Naenkrat se je Kopernik bolj zavedal moje prisotnosti, zavzeto je hotel raziskati čudni drugi um. Prekinil sem povezavo, še preden bi imel to priložnost.

Dvignil sem se nazaj ven iz plovila. »Vse bi moralo funkcionirati.«

Polkovnik Torres je prikimal, brezizrazno.

Nič drugega. Kot da bi pričakoval, da bom zdaj šel stran.

To ni bil moj namen. »Zdaj ko sem jo popravil, ali bi lahko izvedel, zakaj potrebujete plovilo – in zakaj potrebujete kvantni računalnik, če sem jaz edini kontroler, ki je buden? Zagotavljam vam, da plovila lahko letijo tudi z navadnimi računalniki.«

»Ne morete izvedeti,« je kratko odgovoril.

»Prosti ste,« je dodal, ko se nisem premaknil.

Omahoval sem.

Torres je izgubil potrpljenje. »Bi se že spokali stran? Za božjo voljo, vi šepetalci ladjam ste navadni čudaki! Eden buden je več kot dovolj. Nič čudnega, da se pogovarjate z ladjami, če ne zmorete razumeti človeškega pogovora!«

Odšel sem brez besed.

Torres se je motil. Te službe nisem izbral, ker bi bil slab z ljudmi. Nasprotno. Včasih sem bil predober pri razumevanju ljudi.

Hotel sem ga sprovcirati, videti, kako bi ga razjezila moja neposlušnost. In bil je dosti bolj jezen, kot bi bilo pričakovati, če bi bila to zgolj rutinska stvar, kljub temu da me ne mara.

Nekaj pomembnega se je dogajalo.

Vsi smo bili del nečesa večjega, kot lahko dojame človeški um, vse od trenutka, ko so naši teleskopi opazili majhno neujemanje v gibanju bližnje rdeče pritlikavke. Dopplerjev efekt je bil tako velik, da je bila tista neznana stvar gotovo druga zvezda. Končno so odkrili Ross 1015 B na ekscentrični orbiti okrog navadne rdeče pritlikavke. Če ne bi bili po sreči ravno v pravi liniji, da so videli prehod, bi mogoče zdaj, po pol stoletja, še vedno iskali.

Giordano Bruno je bila po standardih medzvezdnega potovanja zelo hitra ladja, kljub temu pa smo spali več kot štirideset let. Zdaj so bili budni zgolj nujni posamezniki iz vojaške posadke in večina znanstvenikov, slabih dvesto ljudi od šeststo tistih, ki so spali. In jaz. Edini, ki se je staral med potovanjem, ker sem več kot eno leto preživel buden. *Giordano* me je večkrat zbudil, ko je obstajala možnost kakšnega problema – ali, kot sem sumil, ko se je ladja počutila osamljeno.

Nikoli ni bil namen, da bi bili kvantni računalniki čuteči. Močni Al se je že tako dolgo nazaj dvignil v kvantni svet in nekako smo se morali spopasti s tem, še posebej v zvezdnih ladjah, kjer se je kvantno računalništvo izkazalo za najbolj dragoceno.

Trajalo je leta, da smo vzpostavili stabilen način za njihovo kontrolo. Večina ljudi se je zadovoljila s preprostimi površinami za vsakdanje komande. Tistih, ki so bili sposobni direktne komunikacije – večino časa sicer nepotrebnih, a nujnih, ko je šlo kaj narobe –, je bilo zelo malo.

Pa ne, da me je to motilo.

Ladje so bile dosti bolj prijetne za pogovor kot ljudje.

Tujek ... Komaj razumljiv ... Iskren. Čist. Zvest.

Zaradi *Giordanove* zvestobe ukazom polkovnika glede zaupnosti, sem se zdaj moral pogovoriti z *ljudmi*.

Ob tem času je bila kantina popolnoma prazna, z izjemo ženske, ki je sedela ob krožniku že dolgo mrzlega obroka. Zatopljena je bila v številke, ki so se svetlikale na njenem prenosnem zaslonu. Lakshmi Ranganatanova je bila redka izjema, znanstvenica brez vsadkov, ki bi ji omogočali dostop do informacij brez staromodnih metod. Skoraj nikomur, ki bi imel takšno pomanjkljivost, ni uspelo v znanosti. Ranganatanova je bila izjemno dobra. In bila je tudi preveč odmaknjena od običajnih človeških zadev, da bi spoštovala načelo zaupnosti, saj preprosto ni razumela, kaj to je.

V dosti pogledih je bila tako blizu umu ladje, kot je človek tega sploh zmožen. Všeč mi je bila.

»Doktorica Ranganatanova,« sem nežno rekel. Ni se zdelo, da bi me opazila.

Sedel sem nasproti nje. Očitno je zaznala neko gibanje, saj je trznila in v paniki pogledala okrog sebe.

»Oprostite, da sem vas prestrašil. Ne bojte se, prijatelja sva – saj se me spomnite, kajne?«

»Vi ste Icarus Caille,« je dejala.

Nasmehnil sem se. »Da. Samo spraševal sem se, kako ste. Ste izvedeli kaj zanimivega?«

»Kot recimo kaj?«

»Kaj nepričakovanega glede črne pritlikavke, čuden prehod, nov objekt ...«

»Ja,« me je prekinila in recitala iz svojega fenomenalnega spomina: »Nov objekt. Pritlikav planet kroži okrog planeta Ross 1015 B, ki smo ga odkrili včeraj. Os okrog 20 AE, zanemarljiva ekscentričnost, diameter ...«

Planet. Torres je najbrž urejal pristanek. Moral bi vedeti. Bil sem tako blizu pilotu, kot je bil sploh lahko kdor koli na ladji, ki ne potrebuje pilotov. Torres je bil morda res poveljnik, a jaz sem bil nadzornik ladje – ali šepetalec ladje, kot drugi radi kličejo ljudi, kakršen sem jaz. Moral bi biti obveščen o vsem, kar bi lahko vplivalo na ladjo. Sumil sem, da polkovnik te informacije ni skrnil pred menoj zato, da je ne bi odkril; gotovo je vedel, da bom slej ko prej izvedel. Prikril mi jo je zgolj iz principa.

Za Francesca Torresa sem bil skorajda sovražnik.

Strmeč v temo sem se spraševal, kako je sploh prišlo do obstoja črne pritlikavke.

Slišal sem že znanstvenike, ki so govorili o drugih vesoljih, bodisi starejših bodisi z rahlo različnimi konstantami, in o prepreki, ki jih je ločevala; pa o kapsulah vesolja s pospešenim pretokom časa in Dysonovi krogli z velikimi količinami pretakajočih se hladilnih plinov ... Osebnost mi je bila dosti bolj všeč opcija, ki so jo zavrgli kot nemogočo: lokalne spremembe v termodinamiki. Hlajenje bele pritlikavke je pogosta razporeditev toplote. Ampak če zakoni termodinamike ne bi bili univerzalni ... Samo predstavljajte si! Kaj, če bi se lahko Poincarejevi cikli manifestirali lokalno in bi imeli manjšo periodo kot mnoge vrste energij in bi presegali starost našega vesolja?

Nemogoče. Ampak vseeno mi je bilo všeč. Tukaj vprašanj ni nikoli zmanjkalo.

Vsa so naredila človeške prepire tako majhne. Kaj smo mi v primerjavi s takšno skrivnostjo? Kaj smo mi, če to, kar opazujemo, ni naravni fenomen, temveč delo druge civilizacije, napredne onkraj našega razumevanja?

Kakor koli, nisem pa bil tako naiven, da bi verjel, da bi črna pritlikavka vsi videli z enakim začudenjem in navdušenjem.

Vzemimo Ranganatanovo: Kljub vsej genialnosti ji je manjkalo domišljije. Astrofizika je bila zanjo tako enostavna kot dihanje. Videla je problem, ki ga je bilo treba rešiti, ni pa imela pojma, kaj takšno odkritje pomeni za človeško raso. Zanjo je bila to zgolj še ena enačba.

Ampak bila je dobra oseba – četudi odmaknjena, glede na večino človeških standardov.

Torres je videl potencialno orožje – nič drugega. On je imel domišljijo – dovolj, da bi zajel sovražni sistem in pospešil čas, dokler se ne bi njihova civilizacija spremenila v prah v nekaj nanosekundah našega časovnega okvira.

Giordano Bruno je imel nočno moro.

Prevzela me je, ko sem hodil proti kopalnici. Ostra bolečina je eksplodirala v mojih sencih. Komaj sem lahko zgrabil kljuko, da bi se oprl, ko so črne pike preplavile moj vid in sem se zgrudil.

Nehaj, sem vzkliknil, nehaj, ubil me boš!

Dovolj sem se zbral, da sem se povezal z ladjo in jo poskušal pomiriti. Ni pomagalo; bolečina je še trajala, razširila se je preko mojega celotnega telesa. Lahko sem čutil grenkobo na jeziku, vonjal nekaj tako ogabnega, da mi je šlo na bruhanje, slišal oglušujoč zvok, čutil igle, ki so se zabadale v mojo kožo – edino vidni dražljaji niso bili neznosni. Sama tema.

Uspelo se mi je dotakniti senzornega sistema *Giordana*, da bi poskušal locirati nočno moro. Pri ljudeh sanje izhajajo iz možganskega debla, se razširijo na limbični sistem in korteks. Ladje ne spijo. Pa vendar lahko sanjajo – če lahko procesu, ki ni niti malo biološki, rečemo sanje. Po navadi pride iz spominskih shramb in najde pot skozi senzorni sistem do računalniške zavesti.

Tam je bil velik pretok podatkov, ki je povzročal celo vrsto čudnih odzivov. Ladje ne čutijo bolečine. Ampak to ne pomeni, da nekateri podatki niso ... neprijetni.

Ne glede na mojo bolečino se mi je uspelo privleči do izvora.

Ni bila ena od spominskih shramb.

Zdelo se je bolj kot zunanji signal.

Ali se nekaj skuša ... preplesti z ladjo?

Zalila me je groza. Panično sem začel iskati sredstva, s katerimi bi jo zmanjšal.

Slišal sem kričanje skozi kakofonijo. Potreboval sem nekaj sekund, da sem ugotovil, da sem bil to jaz. Bolečina, zvoki ...

Nato pa so nenadoma vse grozote ponehale. Moj vid se je postopoma vrnil.

Moje telo je bilo boleče, ampak je delovalo normalno. Poskusil sem vstati, a sem ugotovil, da ležim v luži urina. Slišal sem zaskrbljen glas *Giordana Bruna: Ali si v redu?*

Bil sem; vsaj zdelo se mi je tako. Bolj pomembno vprašanje pa je bilo, ali je bila ladja v redu.

Trdila je, da je. Dovolila mi je, da sem raziskal njen um. Ničesar abnormalnega nisem odkril, zato sem jo pobožal z olajšanjem.

Signal se je prekinil. Staviti grem, da tega ni opazil nihče razen mene. Ladja je imela veliko varnostnih mehanizmov – skoraj nemogoče bi jo bilo tako poškodovati, da ne bi mogli več preživeti.

Ampak ker smo bili tukaj zaradi nemogočega objekta, mi to ni prineslo dosti miru.

Čuden signal bi moral prijaviti polkovniku Torresu, a bil sem preveč izčrpan. Privoščil sem si dolgo kopel in s tem porabil meni namenjeno predvideno količino vode za več tednov vnaprej. Nato sem šel na opazovalnico. Breztežnost je bila kot zdravilni balzam za moje telo.

Nisem pričakoval, da se bo Torres, ki je imel gotovo početi mnogo pomembnejšega, tukaj zgoraj prikazal po nekaj minutah.

»Icarus. Videti si bolan,« je pripomnil.

Vedel je.

Videl sem svoj odsev v debelem steklu: barva je odtekla z mojih lic, moja drža pa je otrdela.

Torres je vedel, kaj se je zgodilo *Giordanu*, o tem sem bil prepričan. Le redko sem se motil o ljudeh.

Vedel je tudi, da sem prekršil protokol, ko mu nisem takoj prišel povedat.

Tako sva strmela drug v drugega v tišini. Postalo mi je jasno, da ne bo spregovoril prvi.

»Kaj se je pravkar zgodilo?« sem vprašal.

»O čem govoriš?«

Izgubil sem živce. »Ne pretvarjajte se, da ne veste! Dovolili ste, da se je nekaj zgodilo ladji!«

Njegov nedolžni obraz je izginil. »O ničemer nisi poročal.«

»K vragu z vašimi *poročili*! Vedeli ste! Lahko bi me ubilo.«

Njegova tišina je bila več kot zgovorna.

»Je bil to vaš namen?« sem tiho vprašal.

»Ne.«

»Kaj pa potem?«

»Zaupno.«

»Pa kaj še! Ogrozili ste ladjo in vse nas! Pravico imam vedeti.«

Njegove oči so se zožile. »Misliš, da lahko *ti meni* govoriš, kakšne so tvoje pravice, ti izmeček? Če te ladja ne bi potrebovala, te ne bi imel med posadko.

Gnusoba.«

In končno je bilo tam, izrečeno naglas. Kar je menil že ves ta čas.

Odvratnost.

Ta beseda mu je prišla zlahka na misel, ko je razmišljal o meni. Lahko sem čutil njegov gnus do sebe, razbral sem ga z njegovega obraza in drže, kljub temu da se je takoj zopet obvladal. Bil sem dober v tem, da sem se vživel v druge ljudi. *Gnusoba*, da.

Zalepljen skupaj iz zlomljenih koščkov. Rojen z okvaro zrcalnih nevronov, transformiran v skoraj normalnega človeka z dodanim nevrlnim rastnim faktorjem za določene poti. Delovalo je. Mogoče *predobro*. Vedno sem si želel, da bi zmoget manj empatije do drugih ljudi. Ni mi bilo všeč, kar sem videl.

In takšnim, kot je Torres, ni bilo všeč, kar so videli v meni. Po njihovih standardih sem bil preblizu *sovražnikom*. Karin sistem, najbližja kolonija naši, od koder smo izvorno prišli in kjer so ljudje kasneje začeli predelovati nevrlnne poti, kot si Torres ni mogel niti zamisliti. Nevaren kraj, kjer imaš lahko katere koli senzorne sposobnosti, izboljššan določen tip spomina ali kaj povsem novega. Za razliko od nas so bili vedno spreminjajoči se, kot tekočina. Nič čudnega, da smo se jih tako bali. Ob njih ne bi imeli možnosti.

Če bi bil boljše volje, bi se Torresu zasmel. Ne bi mogel biti dlje od tistih starodavnih ljudi iz naše nekdanje zibke. Bil sem *rigiden*. Ujet v okove lastne empatije – inducirane, netipične, ampak stabilne.

»Ni mi mar, kaj meniš o meni,« sem končno dejal, »ampak nikoli več ne stori česa podobnega ladji. *Ne drzni* si.«

Kot sem pričakoval, mi Torres ni sledil iz opazovalnice.

Izvedel je, kar je hotel. Kar koli je že poskušal, je uspelo.

In navkljub vsemu, kar sem rekel, bo gotovo še enkrat poskusil.

Moral bi iti v kantino, mi je ladja rekla naslednjega jutra. Začutil sem nujno v njenih besedah, a ostal hladen.

Zakaj? Nikogar nočem videti.

Pojdi, je vztrajala. Sedi k svoji prijateljici Lakshmi. Vprašaj jo o njenem napredku.

Zmrazilo me je. *Giordano Bruno* je bolj ali manj ignoriral obstoj drugih ljudi, ko sva se pogovarjala. Ladja je sicer ubogala njihove ukaze, včasih so bili višje prioritete kot moji, ampak nikoli ni *spregovorila* o drugih z menoj.

Je bilo kaj, kar je Torres storil? Ali sem zgolj postajal paranoičen?

Vsaj dva ducata ljudi je jedlo zajtrk, ampak Lakshmi je sedela sama. Zavedel sem se, da nisem govoril z njo, vse odkar mi je že mesece nazaj povedala za odkritje planeta. Kakor koli, ni se zdelo, da bi bila užaljena zaradi mojega pomanjkanja interesa. Četudi bi Ranganatanova lahko razumela pomen prijateljstva, nisem čisto prepričan, da bi si tega želela.

Ni bilo težko preusmeriti pogovora na njeno delo. O drugem tako ni znala govoriti.

Vpeljala me je v vse, kar so opazili. Nič se ni zdelo posebej nenavadno – če lahko *navadno* sploh definiraš, glede na to, da smo bili v orbiti črne pritlikavke.

»Je bilo to kakšno veliko odkritje?«

»Ne na mojem področju.«

Otrpnil sem. »Ampak izven ...«

»Ne vem dosti o tem. Pristajalna ekipa je poročala.«

»O čem?«

»Nekaj so našli na planetu. Vsaj mislim,« je postala, »saj ne smem vedeti ničesar o tem, kajne? Pa bi rada. Mogoče je povezano z mojim delom. Ampak žal ne vem.«

»Vseeno hvala,« sem šepnil, »vso srečo. Upam, da boš vse izvedela, če bo to potrebno.«

Nekaj, kar je bilo podobno nasmešku, je šinilo čez njen obraz. »Prijazen si. Hvala.«

Giordano je gotovo vedel vse o tem in me je skušal informirati, ne da bi sam prekršil načelo zaupnosti. To se še nikoli prej ni zgodilo. Če bi Torres vedel ...

Slišal sem že zgodbe o *pokvarjenih ladjah*, ki jih je čakala lobotomija ... Nikoli ne bi dovolil, da se kaj takšnega zgodi *Giordanu Brunu*, mojemu najdražjemu prijatelju, če bi le bilo v moji moči, da to preprečim.

Polkovnik Torres je tega večera prišel v mojo kabino. Pripravil sem se, da bi branil *Giordana* ali Lakshmi, da bi vso krivdo prevzel nase – ampak takoj, ko sem

videl njegov obraz, sem razumel, da varnostni vdor ni bil razlog za njegov obisk.

»Morava se pogovoriti o včeraj. Žal mi je za tisto, kar sem rekel v opazovalnici.«

Njegovo opravičilo – čeprav izrečeno s popolnoma brezčutnim tonom, me je šokiralo. *Tega res nisem pričakoval.*

Gotovo me je potreboval za kaj.

Ali naj mu res povem? Sem vprašal svojega prijatelja.

Ja. Ne boj se mu vsega opisati.

In sem mu.

Nato pa mi je, na veliko presenečenje, Torres vse povedal. Kako so našli planet. Kako so planetarni znanstveniki odkrili, da je bilo nekaj čudnega na tem objektu – čudne spektroskopske značilnosti, kemikalije na površju, ki jih ne bi smelo biti. Kako so odkrili center anomalije in vrtali skozi skalo in led. Kako so končno, po več mesecih intenzivnega dela, našli neke vrste napravo.

Nekaj čudnega se je začelo dogajati z *Galileom Galilejem* in *Nikolajem Kopernikom* na površju. Niso potrebovali šepetalca ladjam, da bi jim bilo jasno, da očitno lahko kvantni računalniki komunicirajo s to napravo. Začeli so eksperimentirati in izvedeli več. Še vedno so bili noro daleč od razumevanja naprave, kaj šele da bi lahko uporabili obratno inženirstvo in jo reproducirali; kot je rekel Torres, je šlo za ogromno strukturo zelo globoko v telesu planeta in nihče ni bil prepričan, ali bi bila lahko izpostavljena. Ampak skozi *Galilea* in *Braheja* so poskusili *uporabiti* napravo.

Naredili so več kolektorjev okrog več majhnih kamnov, ki so jih izstrelili v vesolje – in pospešili pretok časa znotraj njih. Njihove meritve so potrdile, da so bili kamni več milijard let starejši kot prej. Kasneje so poskusili z večjimi kolektorji. Uporabili so Keplerjevo in Brahejevo računalniško moč. In je delovalo.

Plovilom se ni zgodilo nič. Zato so poskusili vključiti glavno ladjo. V primeru nuje bi lahko delovala tudi brez kvantnega računalnika ...

To je torej bila nočna mora, ta grozni signal – in delovalo je. Uporabili so ga na velikem asteroidu. Glede na njihove izračune bi ga lahko z močjo ene glavne ladje uporabili na celem planetu, podobnem Zemlji. Z več ladjami bi mogoče lahko cel sistem spravili v kapsulo ...

Nekaj groze se mi je očitno prikradlo na obraz, saj se je Torres posmešnil in mi namenil nejeveren pogled. »Kaj? Moral bi biti zadovoljen. Nič hudega se ni zgodilo tvoji ljubi ladji. Vedel boš, kdaj se bo zgodilo naslednjič. To si hotel, ne? Da jo boš ... Ne vem, *potolažil*, ali kar koli že pač delaš. Mogoče bo pripomoglo k rezultatom.«

»Ne, preveč lahko je bilo,« sem rekel naglas. »Ali ne vidite tega?«

Torres je jeznega pogleda strmel vame.

Tu smo bili komaj eno leto in že smo odkrili skrivnost ustvarjanja kolektorjev

vesolja s pospešenim pretokom časa. Imeli smo celo takšno srečo, da smo našli neko vesoljsko napravo, ki jo naša ladja lahko razume ...

Lahko sem videl scenarij, ki je iz vsega skupaj napravil najbolj neverjeten dogodek v človeški zgodovini.

Ste napredna civilizacija. Ampak bojite se, da bi nevarni tekmeci lahko bili na poti.

Zato pripravite past.

Zvabite jih blizu s skrivnostjo, ki se ji ne bi moglo upreti nobeno inteligentno bitje.

Dajte jim namige – ampak ne cele rešitve naenkrat. Lahko bi posumili.

Naj sami odkrijejo.

Naj uživajo v svoji zmagi.

Naj uporabijo svoje na novo pridobljeno znanje.

Naj se sami odstranijo iz slike.

Kako da Torres in njegovi ljudje tega niso videli?

Nato pa se mi je posvetilo. To je videl, seveda je; mogoče je bila njegova miselnost omejena, ni pa bil neumen. Ta scenarij in še tisoč drugih mu je prišlo na misel. In vse je ignoriral, sledil je samo enemu cilju: pridobiti orožje proti našim sovražnikom. Odločil se je, da bo sprejel to tveganje.

Kljub vsemu sem mu povedal, on pa se mi je *smejal*. »Mi imamo orožje. Naši sovražniki ne bodo nikoli položili svojih rok nanj. Misliš, da bi se lahko bližala katastrofa, ki nas bo vse pobila? Seveda bi se lahko! Zato pa smo tukaj *mi*. Vse podatke smo poslali v domačo bazo, preden smo kar koli testirali. Misliš, da smo bedaki? Ja, lahko bi nas ubilo. Ampak mi smo pogrešljivi. Znanje pa ni.«

Bilo mi je slabo. Res je razmišljal, da bi to uporabil ...

Pozabite vse možnosti o vesoljskih pasteh. Mogoče sem se popolnoma motil. Ampak četudi ne bi bilo nobene škode, razen tiste kontrolirane, dovršene s kirurško preciznostjo *naše* roke ...

Poskusil sem si predstavljati. Celoten sistem, izničen v nič drugega kot ožgano kamenje, ki bi ustvarilo novo črno pritlikavko. In to je bila boljša možnost; ljudje ne bi nikoli mogli ven, lahko pa bi živeli v njej še nekaj milijard let, dokler bi jim njihova zvezda to omogočala. Če bi to poskusili na koloniziranem planetu, bi ga odrezali od zvezde, počasi ubili vse, poslali to civilizacijo v najbolj grozen in brezupen kaos, kar bi si ga lahko zamislili.

Komajda sem opazil, kdaj je Torres odšel. Kri je utripala v mojih sencih.

Kaj vse bi nam takšna naprava omogočala, če bi jo lahko razvozlali? Bi utegnila olajšati vesoljska potovanja? Kako daleč sega njen doseg? Ali bi lahko v kapsulo

spravila samo sebe? Bi ladja lahko poznala odgovore na ta vprašanja ali jo razume tako malo kot jo razumemo mi?

Ampak uporaba te naprave kot orožje se je zdela neizbežna. Čudeži bi lahko prišli kasneje – če sploh. Torres je imel omejeno domišljijo – ampak prav tako so jo imeli številni drugi, od katerih je bila ta odločitev pravzaprav odvisna.

Mi smo pogrešljivi, so mi njegove besede odzvanjale v glavi. In nenadoma sem vedel, kaj moram storiti. Če mi bo uspelo.

Poskušal sem pojasniti *Giordanu*, olajšan, da mi ni bilo treba govoriti naglas, saj bi se moj glas gotovo zlomil. Strah me je bilo, da ladja ne bo razumela, saj je bila kljub vsemu zgolj umetna inteligenca. Si je lahko zamislila, kakšne posledice bi vse to lahko prineslo?

Ampak strinjala se je brez omahovanja. *Hotela* je to storiti. O vsem skupaj je razmišljala že, odkar je izvedela za napravo in je načrtovala, kako bi mi dala več dostopa.

V mislih sem jo potrepal po ramenu, žalosten, a hvaležen za njeno odločitev. *Giordano Bruno* je imel prav – enako kot je imel prav tudi pravi Giordano Bruno, ki se ni bal tega povedati vsem.

Seveda ga je to stalo življenja.

Še en poskus z napravo se je obetal teden kasneje. Groza me je bilo tega dne. Ne zato, ker nas bo ubilo, celo tiste nedolžne, kot je Lakshmi. To je bila majhna cena v primerjavi z vsemi drugimi.

Groza me je bilo za *Giordana*. Nisem vedel, ali bom lahko naredil vse, kar je potrebno.

Večino dni sem se pogovarjal z ladjo, čeprav sem vedel, da bo to še otežilo mojo odločitev. Ampak če bi lahko svoje zadnje dneve preživeli s svojim edinim prijateljem, ali ne bi cenili tega časa?

Ko je napočil trenutek, sem se počutil čudno mirno.

Samo sledi postopku, ki sta ga razdelala z Giordanom.

Nočna mora se je začela. Vdril sem v *Giordanov* spomin. Komande so bile moje.

Pusti *Giordanu*, da nastavi poskusne parametre. Glej, kako grejo senzorne informacije preko lestvic. Orožni sistem: poskusi uničiti napravo z vsem, kar imaš.

Narejeno; bili smo v zaprti kapsuli vesolja – *Giordano Bruno* in planet. Naprave ne bo dobil nihče ... Mogoče je bilo tam zunaj še kaj, ampak zdaj nismo mogli narediti ničesar več.

Veš, kaj moraš storiti.

»Vem. Žal mi je,« sem zašepetal in začel s procesom.

Uničenje uma *Giordana Bruna* ni trajalo več kot eno uro. Zdelo se je kot večnost. Presenetilo me je, da ni bilo nobene bolečine – samo postopno *bledenje* vsega, kar se je zdelo kot del mene.

Torres me je našel zvitega na tleh, ko sem nekontrolirano jokal, gluha za njegova vprašanja. Srečo sem imel, da me takrat ni ubil; a ni bil krut ali nasilen človek. Samo nekdo, ki je zares menil, da dela pravo stvar ...

Nobene sledi o informacijah glede naprave ni ostalo v lobotomiziranih ostankih ladje. Lahko sem se tolažil s tem, ko sem pogrešal Giordana Bruna do te mere, da sem razmišljal o samomoru.

Uspelo mi je tudi, da nisem vedel ničesar pomembnega; Giordano je vse priprave namestil sam. Torres in njegovi serumi resnice niso iz mene izvlekli ničesar uporabnega. Po enem tednu so nehali poskušati. Pustili so me zaklenjenega, samega, tako boleče samega, z grozno praznino v svojih mislih, ko sem čakal, da me bodo obsodili.

Ranganatanovi je bilo dovoljeno, da me vidi. Bil sem tako hvaležen, ko sem jo zagledal, da sem skoraj začel jokati.

»Povej mi,« sem jo vprašal, ko sem se končno zbral, »kako je videti nebo?«

Predstavljal sem si popolno črnino, ki nas obkroža, nič takega, kar bi lahko penetriralo v naš mehurček vesoljskega časa, vse dokler ne bi umrli tukaj več milijard let pozneje ... Ampak ne bi se mogel bolj motiti.

»Zato sem prišla,« je rekla s svojim običajnim praznim tonom. »Nebo je danes postalo vidno in je drugačno. Nikjer ni nobene zvezde, ki bi jo kdor koli prepoznal. Nobenih znanih konstelacij. Ampak vzorec, ki ga vidimo, je konsistenten s predvidenimi postavitvami v M31 – Andromedini galaksiji. Locirani smo v veliki eliptični galaksiji s pasovi prahu in plina, ki se ujemajo z vzorci trka. Tudi starost opazovanih zvezd je konsistentna s tem odkritjem.«

Za trenutek nisem mogel sprocesirati, o čem je govorila. Nato pa se je vse postavilo na svoje meso in začel sem se smejati, maničen. Ranganatanova me je mirno opazovala.

»Ni nas *pospešila!* Upočasnila nas je! *Ladja je ugotovila, kako nas upočasniti!*«

Nisem se mogel nehati smejati. Pogrešal sem *Giordana Bruna* bolj kot kdaj koli, hkrati pa sem sprejemal izgubo. Ladja bi nas lahko ubila. Rekel sem ji, naj nas ubije. Ampak našla je način. Mogoče niti sama ni vedela, ali bo delovalo, drugače bi mi preprečila, da naredim, kar sem mislil, da je treba, ampak kljub temu je poskusila in je delovalo. Nič več nismo bili grožnja preostanku svoje vrste. Najverjetneje smo bili mi preostanek svoje vrste, premaknjeni vsaj štiri milijarde let naprej v zgolj enem subjektivnem tednu.

Stari novi svet. Toliko sem se še imel naučiti. In mogoče sem imel celo dovolj časa, da se pobotam s Torresom.

V tej prihodnosti je bilo vse mogoče.

~ ~

Tihomir Jovanović Tika

Tunguska

(prevod: Bojan Ekselenski)

Sedel je za mizo in preverjal izračune o gibanju rakete glede na gorivo, potrebno za potisne sile, ki je bila nujna za doseganje prve in druge kozmične hitrosti. V mladosti je bral knjige Julesa Verna o potovanju na Luno s pomočjo topovske kapsule, izstreljene iz ogromnega topa. Kot fikcija je lepo delovalo, a je bilo daleč od izvedljivega. Zgodba je bila podprta z nekakšnimi izračuni o premeru topovske cevi in kapsule ter potrebni količini smodnika, da bi bilo mogoče doseči Luno. No, to ni izvedljivo na takšen način!

V Moskvi so noči hitro prišle in so dolgo trajale. Ker so bile pogoste redukcije elektrike, je poleg mize vedno stala petrolejka in metala migetajočo luč. Konstantin Ciolkovski si je snel očala in pomel oči, da bi odstranil kopreno utrujenosti, ki se je zalepila nanje. Ni bil prepričan, ali res sliši trkanje na vrata, saj je kot desetletni fantič izgubil sluh, ko je prebolel škrlatinko. Trkanje je bilo vse glasnejše. Vstal je od mize in stopil do vrat. Kadar je kdo trkal ob tej pozni uri, to v tej deželi ni pomenilo ničesar dobrega.

Še zlasti, če so bili na vratih pripadniki NKVD-ja.

»Tovariš Konstantin Eduardovič Ciolkovski?«

To je bilo hkrati vprašanje in trditev. Človek na vratih je bil visok, spojenih obrvi in brkov, podobnih onim, ki jih je imel vrhovni vodja, tovariš Stalin.

»Da ... jaz sem,« je zašepetal Ciolkovski.

»Morate z mano,« je rekel NKVD-jevec.

»Zakaj? Ničesar nisem storil.« V glasu Ciolkovskega sta se mešala strah in sumničavost. To, da je bil član Akademije znanosti, najbrž nič ne pomeni.

»Niste,« je odvrnil človek v usnjenem plašču. »Šele morate nekaj narediti.

Vzemite najpotrebnejše in pojdite z mano.«

Ciolkovski je želel še nekaj vprašati, a mu je to preprečil ledeni pogled obiskovalca. Med zbiranjem stvari je dojel, da res še ni ničesar storil, a bo mogoče moral. Mogoče bo moral reči kaj nespodobnega o kakšnem članu Akademije.

»Gremo!« je rekel človek, ko je on tiščal stvari v kovček.

Zunaj ju je čakal neki predrevolucionarni avtomobil. Po opustelih ulicah sta prispela do Kremlja. Kazanje posebnih prepustnic in kratek šepetajoč razgovor ju je spustil naprej, vse do velikih lesenih vrat.

Pred njimi sta ju stražarja, ki nista kazala nobenih čustev, še enkrat preverila.

»Vstopite, tovariš Stalin vaju čaka,« je rekel eden izmed njiju, ko je temeljito preveril papirje.

Ciolkovski je bil nemalo presenečen, ko je zagledal nasmeh vodje in zaslišal besede dobrodošlice.

»Zdravo, tovariš Eduardovič, kar sedite,« je rekel Josip Visarionovič in pokazal na stol z naslonom, prevlečenim s črnim usnjem. »Zagotovo vas zanima, čemu ste tukaj.«

»Da, vsekakor ...« je zašepetal Ciolkovski, ki si ni drznil glasno govoriti pred tovarišem Stalinom.

»Vidite,« je Stalin vstal od mize in začel hoditi po pisarni. »Gotovo veste za dogodek, ki se je zgodil v Sibiriji leta 1908. Tam je nekaj eksplodiralo.«

»Verjetno je padel meteorit,« je odvrnil Ciolkovski.

»Mogoče, a imamo pričevanja ljudi ...« je rekel Stalin in malce zastal, kot bi poskušal najti prave besede. »Mogoče ni ravno tako, mogoče gre za nekaj drugega.«

»Kaj?« je zanimalo Ciolkovskega.

»To morate vi ugotoviti. Jutri zjutraj greste z nekaj ljudmi, ki bodo vaše spremstvo in zaščita, da preverite, kaj se je v resnici zgodilo.«

»Da.« Ciolkovski je vedel, da lahko samo potrdi svojo udeležbo. Poleg tega je tudi njega osebno zanimalo, kaj je tam eksplodiralo.

V hotelski sobi je v pričakovanju jutra in odhoda na pot preživel nemirno noč. Pred hotelom ga je čakal tisti isti avto z istim NKVD-jevcem, ki se je predstavil kot Aljoša. Ob njem sta se predstavila še dva, Pjotr in Kostja.

Z avtom so se zapeljali do kazanske železniške postaje, izhodišča za Transibirsko železnico. Potovanjem z vlakom prihrani kar nekaj časa. Cel oddelek v vlaku je bil rezerviran samo zanje.

Na vagonih so še bile vidne oznake iz carskih časov, v notranjosti je bilo še vse ohranjeno, čeprav s sledmi nemarnosti. Lokomotiva je bila ogromna, podobna pošasti iz jekla. Para je vrela iz kotla in občasno so zavohali dim gorečega premoga. Ciolkovski in trije pripadniki NKVD-ja so vstopili v vagon in se zavalili v mehka sedišča. Molče so se opazovali, saj niso našli skupne teme pogovora.

Zaslišal se je predirljiv pisk odpravnikov vlakov in vagoni so se stresli, kolesa zaškripala po tirih ...

Med dolgo potjo so si počasi začeli izmenjevati besede, pri čemer so se spretno izogibali političnim temam in stanju v državi. Le s kakšno besedo so komentirali mimo bežečo pokrajino in to, kaj jih čaka na koncu poti, ko bodo zapustili vlak. Aljoša je včasih odšel do okna, ga napol odprl in stal poleg njega s cigareto v ustih. Dim cigarete se je dvigoval in se pridružil dimu lokomotive.

Mimo so se zvrstila mesta, vasi, pašniki, predori in mostovi. Ciolkovski je večino časa porabil za branje kakšne knjige ali zapisovanje v napol razpadel zvežčič. Ko ga je premagal dremež, je skozi polzaprte oči videl, kako je kdo od NKVD-jevcev

preverjal, kaj si je zapisoval. Verjetno so težko razumeli zapise o principu izgorevanja in potisnih silah večstopenjskih raket.

Omsk. To je bila njihova izstopna postaja Transibirske železnice. Od tod so pot nadaljevali z avtomobilom, dokler je to pač dopuščala cesta. Najprej je bila cesta tlakovana s kockami, potem je prešla v makadam, dokler se ni iztekla v poteptano zemljo, ki je bila prašna ali blatna, odvisno od vremena. Prvo noč so preživel v neki dači, kjer se jim je pridružil še človek z opremo za taborjenje in toplo obleko.

Če so prenočili v hiši kakšnega neznanega hojzajina, je vedno nekdo od NKVD-jevcev ostal na straži. Kmetje so nekaj drugega kot proletariat, niso jim smeli zaupati, saj so v mislih še vedno služili zrušenemu carju. Niso še bili privrženi novi ljudski oblasti.

Pri enem od njih so rekvirirali konje, s katerimi so nadaljevali pot, saj avto ni mogel naprej. Največje težave so predstavljale reke, saj so bili mostovi predaleč. Občasno so morali iskati plitvino za varno prečkanje reke.

In končno so se znašli v sibirski tajgi. Naprej je šlo samo še na nogah. Tovariš iz Omska je s konji ostal, da počaka na njihovo vrnitev. Vlaga in hlad sta se upirala poletnim mesecem. Ciolkovski je pogosto zaostal, da bi se nadihal in pljuča napolnil s hladnim zrakom. Bil je prestar za tako naporno pot, a ga je naprej gnala znanstvena radovednost.

»Blizu smo,« je rekel Aljoša nekega večera. »Tukaj bomo prenočili in postavili tabor. Zjutraj bomo imeli samo še nekaj kilometrov do cilja.«

Postavili so šotore in prižgali ogenj, ki je najprej pohrustal suho listje, zatem zaplesal po suhih vejah in kosih polen. Aljoša je razvil zemljevid z zarisanim mestom eksplozije, preveril kompas, zložil zemljevid, pospravil kompas v torbo in se predal cigaretnemu dimu.

Med sedenjem in pitjem čaja je nebo osvetlilo nekaj podobnega zvezdnemu utrinku, le da je bilo svetlejšje in vztrajnejše, in padlo nekaj kilometrov stran.

Kostja je komentiral:

»Zdi se mi, da je padlo približno tja, kamor je 1908. padel tisti predmet. Ne bi rekel, da je to popolnoma naključno.«

»Nikakor ni,« je potrdil Aljoša in izpustil vlečko cigaretnega dima, z roko pa je otipaval držalo revolverja. »Jutri bomo izvedeli, za kaj gre.«

#

Naleteli so na debla, podobna pokošeni travi, usmerjena z vrhovi stran od središča eksplozije. Koračili so med njimi, preko in okoli njih, prebijali so se skozi vejevje in iskali krater, ki bi moral nastati po takšnem padcu meteorita ali kar koli je že bilo.

»Vraga, kaj ni čudno, da še nismo naleteli na nobeno jamo?« je godrnjal v daljavo zagledani Aljoša.

»Ni nujno, da bo kakšen krater,« je Ciolkovski mirno odvrnil.

»Zakaj?«

»Če je eksplodiralo v zraku, na višini nekaj kilometrov, potem kraterja ne bo,« je odvrnil Ciolkovski.

»Aha,« je dojel Aljoša po nekaj sekundah razmišljanja, ko se je spomnil urjenja z eksplozivnimi napravami. Zatem se je stresel in z roko segel po revolverju.

»Kaj je?« sta ga pogledala Pjotr in Kostja in zatem s pogledom sledila mestu, ki ga je opazoval.

»Tam naprej je nekaj poblisknilo, kot odboj sonca od nečesa. Nečesa kovinskega ali steklenega.«

Redko vejevje in rastlinje je tisto »nekaj« skrivalo pred pogledi in dokler se ne prebijejo naprej, ne bodo mogli videti, za kaj gre.

»Človek, kaj je tam?« je zašepetal Kostja. »Ljudje ali nekaj ...«

Sto metrov pred njimi se je pomikala skupina humanoidnih bitij. Visoki, vitki, z nesorazmerno velikimi glavami in odeti v nekaj, podobnega koži, s čeladami na glavah. V rokah so držali nekaj podobnega revolverju. Žarek, ki je izhajal iz njih, je razgrajeval po tleh razsute kovinske dele. Nekaj so nosili v nekakšno plovilo, ki je bilo popolnoma drugačno od načrta Ciolkovskega. Še najbolj je bilo podobno dvema diskoma, spojenima s širokim obodom.

»Stvori z drugega planeta,« je zašepetal Ciolkovski.

»Ste prepričani, tovariš Eduardovič?« je vprašal Kostja.

»Popolnoma. Pogledjte njihova telesa, oblačila, čudne revolverje. In tam,« je pokazal na kovinsko napravo, »je verjetno plovilo, s katerim so prišli.«

»In kaj zdaj?«

»Poskusil bom stopiti v stik z njimi,« je rekel Ciolkovski in se dvignil iz zaklona. Na zaprepadenost NKVD-jevcev je šel proti Nezemljanom. Kostja je z roko segel po revolverju, a ga je Aljoša zgrabil za roko in mu preprečil, da ne bi prišlo do nepredvidljivih dogodkov.

»Nehaj, Kostja,« je tiho rekel Aljoša.

Videli so, kako se je Ciolkovski približeval nenavadnim bitjem, kako so ta proti njemu usmerila svoja orožja, a ga zatem spustila. Gestikulirala so z rokami in se obračala, dokler ni znanstvenik pokazal, kje so še drugi.

Spogledali so se, Aljoša je prikimal, vstal in z negotovimi koraki krenil k Ciolkovskemu in nenavadni skupini. Ni vedel, kaj lahko pričakuje ...

Nezemljani so stali in prekinili pogovor s Ciolkovskim.

Aljoša je vprašal:

»Kaj se dogaja?«

»Prišli smo v miru, da odstranimo ostanke naše ladje, ki se je tukaj zrušila pred nekaj vašimi leti.«

Trije NKVD-jevci so zaprepadeno zrli. Ta bitja so tekoče govorila rusko, glas ni

prihajal iz ust, temveč iz neke naprave na prsih. Ciolkovski je dojel zmedene poglede in jim razložil:

»Ta bitja imajo neke vrste prevajalnik, ki pretvori njihov jezik v naš in obratno. Zato jih razumemo in oni nas.«

»Aha,« je prikimal Pjotr, »in kakšni so njihovi nameni?«

»Kot je rekel njihov poveljnik, uničujejo ostanke ladje, ki je tukaj eksplodirala leta 1908.«

»Ne razumem. Zakaj?« se je čudil Aljoša.

»Njihova tehnologija je preveč napredna v primerjavi z našo. Lahko bi se kdo dokopal do njihove skrivnosti in jo zlorabil, npr. za izdelavo rušilnega orožja, kar bi ...« je razlagal Ciolkovski, a Aljoša je z roko segel po revolverju.

»To ne gre tako. Te stvari so na našem ozemlju in pripadajo domovini. Imamo polno pravico, da jih zaslišimo!«

Ciolkovski je opazil gib. Njegova stara in šibka roka je ustavila mlado in močno.

»Aljoša, nehajte, bodite razumni! Poglejte, koliko jih je in njihovo orožje je ... Močnejše.«

Aljoša je sklonil glavo. Vedel je, da ima znanstvenik popolnoma prav. Toda kako in s kakšno zgodbo naj pride pred tovariša Stalina? Tole mu zagotovo ne bi bilo všeč. Obstajala je možnost, da se ZSSR dokoplje do močnega orožja za obrambo mlade države in močnih strojev za pogon letal.

»Rekli bomo,« je začel Ciolkovski, »to, kar bo resnica za vse ekspedicije po naši, naši nismo ničesar. Vse je bilo uničeno v eksploziji.«

Aljoša je sklonil glavo. Vedel je, da ima znanstvenik prav. Ampak, kako in s kakšno zgodbo naj stopi pred Stalina? To mu zagotovo ne bi bilo všeč. Obstajala je možnost, da ZSSR pride do močnih letalnih naprav in mogočnega orožja za obrambo mlade države.

Zatem je pogledal k Pjotru in Kostji. Bila sta mlada in neizkušena. Prikimala sta. Doseženo je bilo soglasje, zaveza molka in samo delne laži, ki bo postala resnica.

»Gremo torej nazaj,« je končno rekel Aljoša.

Konstantin Eduardovič Ciolkovski se je napolil k Nezemljanom in z njimi izmenjal še nekaj besed, zatem se je vrnil k svojim sopotnikom.

Ko so naslednji večer postavili bivak, je zvezda poletela v nebo in izginila. Obraz strogega znanstvenika se je razvlekel v nasmeh, dvignil je roko ... in pomahal izginjajoči svetlobi.

~ ~

Vaclav Orlovič

JohnA

(prevod: Bojan Ekselenski)

Odšel je pred tremi sonci. Nima ga smisla več iskati. Ni se dotikal ne mene ne skrinje. Nikomur ni škodoval. Ime mu je bilo JohnA. To mu je pisalo na obleki. Ne iščite ga. Ni ga več. Imenoval se je JohnA. Bil je astronaut. Odšel je na zvezdo pred tremi sonci. Tudi jaz bom, ko se nekega dne naučim skakati s pečine. Ne iščite ga. Na obleki mu je pisalo JohnA. Zdaj ga ni več.

#

Srečala sem ga pri Velikem kaktusu, tistega dne, ko so Dragega ugrabili in ukradli skrinjo. Kaj sem počela pri Kaktusu? Pognala sem se v iskanje moškega, svojega. Niti poročne obleke ali pajčolana nisem odložila. Ukradla sem konja z očetovega hipodroma, vključila galop mod in se odpravila proti Talapoki. Ne smejte se! Nisem neumna! Nihče mi ni pomagal in nihče me ni nagovoril. Vse sem sama storila. Iz ljubezni. Volkovi so mi ugrabili moža, a jaz sem se podala na pot, da ga rešim. Zakaj bi oklevala, zakaj bi čakala, zakaj bi razmišljala? Odšla sem po svoje.

Ko sem dosegla Pelosin greben, sem izgubila konja. Najprej je upočasnil, čez nekaj časa je začel šepati, nakar je naenkrat obstal. Potem mu je odpadla prednja noga. Rezervne nisem vzela ...

Zopet se smejite.

Nadaljevala sem brez konja. Vzela sem samo nogo, da mi je služila kot pohodna palica. In kot orožje. Kako sem jo trdno stisnila, ko sem videla čudno bitje poleg Kaktusa! Bil je večer in še nikoli nisem videla česa podobnega. Na ramenih je namesto glave nosil kroglo. Ostanek telesa se je od nog do krogle namesto glave, zavil v nekakšno platno, zarisoval v mraku puščave. Krogla se je premikala sem in tja ter neumorno udarjala v ogromni kaktus.

»Izgini, Čokolo, vrni se v prah! Izgini, Čokolo, bogove bomo priklicali!« sem zaklicala urok in mahala s konjsko nogo.

Krogla se je še kar klatila sem in tja. Znova sem zaklicala. Nič se ni spremenilo. Takrat bi pomislila, da me ne sliši, če ne bi zaslišala pridušenega smeha, ki kot da se je boril, da se prerine iz oklepa. Odvrгла sem nogo, se obrnila in pognala v tek proti mestu. Spreletel me je mrazeč srh, ko sem slišala, da mi sledi tapkanje, pospremljeno s tistim smejanjem. Nekako sem zbrala moči in se obrnila.

Bitje je, obsijano z mesečino, stalo nedaleč stran in v roki držalo maloprej vrženo nogo. Ves čas se je hihitalo. Šele tedaj sem videla dve majhni očesi, skriti za steklom. Zagledala sem tudi obraz moškega, ne veliko starejšega od našega očeta, izkrivljenega od napada smeha.

»Čokolo?« je spregovoril ta, o tem ni dvoma, čuden mož. »Kako si me imenovala?«

»Čo-ko-lo,« sem komaj izdabila. »Puščavski demon, ki ponoči žre kaktuse,« pozrla sem slino, »in bodice izpljune v luno. Nekega dne jo bo predril in nastala bo Velika tema.«

Puščava se je zatresla od smeha.

»Kar smej se,« sem rekla nesramno.

Ker mi je oče govoril, da so nekateri ljudje nevarnejši od demonov, me je strah počasi zapuščal, se počasi obrnila in mimo njega nadaljevala pot proti Talapoki.

Pijani norec!

»Jaz sem astronaut,« je zaklical za mano.

»Astronaut?« sem vprašala, ko me je ujel.

»Nisi nikoli videla astronauta?« se je začudil.

Odkimala sem.

»Si vsaj slišala zanje? Vsaj na televiziji?«

»Ne gledam televizije. Ne gledam filmov,« sem dejala, ko je hodil ob meni in mi nespretno teptal poročno obleko, ki se je vlekla po tleh. Opravičil se je, ko je to opazil. Sklenila sem, da astronauti najbrž niso tako slabi.

»Od gibljivih slik mi je slabo. Tudi oče vedno reče, da se mi bo zaradi televizije poslabšala bolezen.«

»Bolezen?«

»Neumna sem,« sem priznala.

Moje besede so ga očitno zmedle.

»Jaz se lahko pogovarjam z zvezdami,« je prekinil tišino. »Kmalu se vračam na eno od njih.«

»Preko Talapoke?« sem vprašala.

»Ne.«

»Zakaj me potem spremljaš?«

»Zvezda mi je rekla, da moram storiti še eno dobro delo, preden mi dovoli nazaj.«

»In?«

»Videti je, da si potrebna pomoči.«

»Pa ... Da, res sem.«

Res sem potrebovala pomoč. Hrano in orožje sem v naglici pozabila vzeti. Prevoz se mi je pokvaril. Za nameček pa nisem dobro poznala poti do Talapoke.

Nikoli se niste tako smejali. Pa ... Dol mi visi!

JohnA je za vse poskrbel. Med popravitom konja mi je govoril o časih, ko je delal kot konjemehanic. Tudi sama sem veliko govorila. O Dragem, poroki in banditih. Ne skrbite! Nisem izblebetala česa preveč.

»Čakaj malo, če sem dobro razumel,« je zastal med nameščanjem krogle in se

zagledal vame, kot da me prvič vidi. »Želiš reči, da bi se morala poročiti s tem tipom iz Talapoke in je na dan vajine poroke prišla ta banda, neki Volkovi, ki so tudi iz Talapoke?«

Prikimala sem.

»In oni so ti ugrabili ženina?« je nadaljeval. »In skupaj z njim so ukradli še skrinjo z diamanti pokojne babice, skrivališče katere si razkrila svojemu Dragemu na dan poroke?«

Videti je bilo, kot da mi ne verjame. Nekaj je zamrmral, vstal in pritisnil na gumb. Konj je zahrzal.

»Samo še nekaj,« je rekel. »Kako ti je oče sploh dopustil, da se poročiš s takšno zgubo?«

»Ker pričakujem njegovega otroka,« sem se nasmehnila.

Zaklel je, skočil na konja in mi podal roko:

»Greva torej poiskat tega tvojega zaročenca.«

JohnA je pripovedoval neverjetne stvari. Večinoma sem mu verjela. Govoril je, da je sonce zvezda, in ne boginja. In govoril je, da se ponoči pogovarja z eno takšno, samo malce večjo in kmalu bo skočil s pečine in izginil v zraku. Ko bo odprl oči, ne bo več v puščavi blizu Talapoke, temveč nekje daleč, kamor ne more odleteti niti ptica.

Poskrbel je tudi za hrano.

»Bil sem lovec v gorah Costa Negre, a tega je že davno. Še vedno znam nekaj,« je dejal med merjenjem na uničen škorenj.

Nekaj trenutkov kasneje sem požirala vezalke in on je razlagal:

»Apalanski kameleon se lahko pretvori v stara oblačila, obutev, traktorsko gumo ... Edini problem je, da ostane v obliki, v kateri ga ubiješ. Toda meso je meso. Vzemi malo podplata, to je najboljši kos.«

»Kdaj me boš naučil skakati s pečin?« sem iznenada vprašala.

Molčal je. Odkimal je in končno spregovoril:

»To ni zate. Ne še. In lase imaš kratke. Ne bi mogla poleteti.«

»Oče me striže. On in moji bratje. Pravijo, da je to dobro zame. Prej sem si grizla lase. To je zato, ker sem neumna in ker ...«

»Nisi neumna,« me je prekinil, »samo naivna, kar ni nič hudega.«

Nihče mi v življenju ni rekel česa dobrega. Zmedla sem se.

»Kaj bi moji rekli, če bi me videli jesti škorenj?« sem s šalo prekinila molk.

Jedla sem, ko sva se smejala in prišla je noč, ki je s sabo prinesla neprijetno tišino.

Naslednji dan bi morala doseči Talapoko.

Povlekla sem konja za rep, odprla kabino v trupu in zaželela svojemu sopotniku

lahko noč. Brez veze. Slišala sem, kako se je dolgo v noč pogovarjal s svojo zvezdo. Potem sem zaspala.

Ni ga presenetilo, ko sem dejala, da ne poznam Talapoke in da nikoli nisem bila v njej, pravzaprav nisem bila niti v enem mestu, razen domačem. Nisem imela ideje, kje bi lahko bil moj Dragi.

JohnA je samo prikimal s kroglo in usmeril konja na najširšo ulico. Jahali smo mimo s prahom pomešanih ostankov hrane, smeti in živalskih iztrebkov. Ogledovala sva si preperele hišice, nanizane ena poleg druge, dokler nisva prišla do največje. Nad vhodom je pisalo KRCMA.

»Če tukaj ne izveva, kje je tvoj Dragi, potem ne moreva nikjer,« je dejal, ko me je vodil do vrat. »Nekoč sem delal v bifeju, a sem pobegnil s cirkuškim trupom. Eh, to so bili dnevi.«

Znotraj sva naletela na nekaj gostov, natakarka s puško in dve prazni mizi. Sedla sem za eno, JohnA pa se je šel pogovoriti s krčmarjem.

Trenutek ali dva in znova je bil z mano.

»Dve ulici nižje se nahaja Volčji brlog,« je dejal, položil predme brusnični sok in se obrnil, da bi odšel.

»Čakaj!« sem zaklicala preglasno. »Grem s tabo!«

Nežno me je pridržal, spustil za mizo in zašepetal:

»Vrnil se bom čez pol ure, z Dragim in skrinjo. Ne skrbi.«

Ostala sem sama. Natakarka je spustil svojo puško. Glasba je spet zaigrala.

Pogovori so se nadaljevali, tokrat tišji ... Spremljali so jih pogledi proti moji mizi. Zijala sem v nedotaknjen kozarec, ves čas sem se bala dvigniti pogled.

Potem je nekdo zaklical:

»Sam Jenka! Vedel sem, da mi je ta gad od nekod znan!«

Odmaknila sem pogled od mize. Eden od gostov, do pasu gol, napol plešast debelinko, je stal in mahal s kriglom.

»Sam Jenka? Sam Jenka od Ognjenih kočij?« je vprašal gost poleg njega.

»Drugega ne vem. In veste, kaj sem slišal? Pravijo, da je nedaleč od Talapoke snemal neki znanstvenofantastični film. Imel je stransko vlogo, saj je prestar za glavno. In glej zdaj ... Izgovoriti je moral samo en stavek: 'Huston, to morate videti.' In veste kaj? Tega si nikakor ni mogel zapomniti.«

»Hahahaha.«

»Isto sceno so stokrat ponavljali. Na koncu so ga nagnali s snemanja.«

»Huston, to morate videti,« se je oglasil starček iz kota. »To si še jaz lahko zapomnim.«

In tako so se še naprej norčevali iz tega Sama Jenka, kot se vi iz mene norčujete, a sem nehala poslušati. Za hip sem pomislila, da govorijo o mojem astronautu. On je JohnA, in ne neki Sam Jenka.

Dan se je prevešal v večer, brusnica v kozarcu se je kuhala, postajala sem živčna. Sonce je že zahajalo, ko so se vrata odprla s treskom in je skozi padel moj JohnA. Tedaj sem prvič jasno videla njegov obraz, gol in brez krogle. Bil je starejši, kot se mi je zdelo skozi motno steklo. Lasje so bili redki, visoko čelo nagubano in goste obrvi so mu skoraj zakrivale oči. In bila je kri, kjer je prej ni bilo. Po goli glavi, na robovih ustnic in na ličnicah. Eno oko je bilo zaprto, drugo se je živahno pomikalo, kot da me kliče. Ko sem prišla k njemu, se je postavil na noge, v rokah je držal skrinjo. Najprej sem ga objela, zatem vzela skrinjo in ga vprašala:

»Dragi?«

»Mrtev je,« me je odrinil, odšepal do šanka in naročil pijačo. »Ko sem prišel, je bil že ... skoraj mrtev. Ne joči! Rekel mi je, da te ljubi ... in ... rekel je, da sinu daj njegovo ime.«

Brisala sem solze s krpo, ko mi je razlagal, kako se je za las izvlekel v enem kosu.

»Če skrivališča ne bi pogoltnili plameni, bi ti pripeljal njegovo truplo, da ga dostojno pokoplješ,« je rekel in naredil požirek. »Glede Volkov se nikomur ni treba več bati.«

»Pa tvoja zvezda?« sem vprašala med solzami. »Kako boš doskočil do nje?«

Nasmehnil se je, prvič po vrnitvi, in pokazal dva razbita zoba:

»Še lažje, še lažje.«

Porinil je kozarec proti natakarku in me zgrabil za roko. Ob izhodu se nama je nastavlil eden od pijanih gostov:

»Sam Jenka! Sam Jenka!« je vreščal in se režal.

Nehal je šele, ko ga je pest JohnAja vrgla skozi vrata. Še preden so ostali gosti prišli k sebi, sva že jahala iz Talapoke, proti srečanju z zahajajočo zvezdo.

Razen svojega joka in stokanja JohnAja se spominjam le malo tega. Spala sva pod zvezdami, moj astronaut in jaz, dokler so se dnevi vlekli, eden za drugim. Zdelo se mi je, da sva vsak dan dlje od mojega rodnega mesta. JohnA je stokal in cvilil, ko sem trgala poročno obleko in mu z njenimi kosi previjala rane. Tudi za hrano sem poskrbela. V redkih trenutkih prisebnosti me je imenoval »kameleonska pošast«.

Nekega dne je sredi ceste, ki se mi je zdela znana, skočil na pot in me pogledal:

»Zvečer grem.«

Nisem vedela, kaj naj rečem. Naj jočem ali naj se veselim?

»Vzemi me s sabo!« sem poskušala, dasiravno sem poznala odgovor.

»Premlada si za zvezdo, pa še lasje ti morajo zrasti.«

»Toda ...«

»Pojdi domov, k očetu, bratom ... Rodi otroka in skrbi zanj. In ne govori več, da si neumna. In ... ko te nekega dne ujame bolezen, ko boš nekoristna kot jaz, najdi to pečino in skoči z nje. Ni te treba učiti, sama boš dojela.«

Ta večer sem ga odpeljala na vrh, ga poljubila na čelo in mu zaželela srečno pot.

On je gledal, nekaj časa vame, potem pa nekam v globine neba, kot bi okleval. Ko sem že mislila, da si bo premislil in bo z mano nadaljeval pot, je skočil in za vedno izginil. Ostala sem to noč na vrhu pečine, v dvomu, ali naj grem ali naj skočim za njim še sama. Samo malo sem pokukala preko roba visoke stene, da bi se prepričala, ali moj JohnA ne leži kje spodaj.

Končno sem odšla, saj za kaj drugega nisem imela poguma.

In tako ste me našli pri Kaktusu. Ponavljam, JohnA je odšel in se ne bo več vrnil. Pred tremi sonci. Na zvezdo. Bil je astronaut in cirkusant in lovec in konjomehaničar in dober človek. Ni se dotaknil niti mene niti skrinje. Ni me izkoristil, prevaral ali se mi posmehoval. Rekel mi je, da nisem neumna. In nisem. Rekel mi je, da bom nekega dne skočila do njegove zvezde. Rekel mi je, naj skrbim za svojega otroka. In bom. In vse bolj se mi zdi, da mu bo ime JohnA.

~ ~

Ivan Črnič

Abrahamadabra

Vstopiš, to se zdi vse. Še sveč prižgeš stenj
in krog se zapre. Za nikogar te ni.
Izpolni te ogenj, lotos plamení,
na njem sedi bog - tih! - bog tvojih življenj.

Veš, da je tu kamen oboževanja,
ki se ves razsvetli, vsega te vzame,
te vase suklja z jezikom omame,
ko zmaja uzreš, ne veš, če ne sanja.

Had! kako žari oaza večnosti,
eno samo oko, oko kiklopa,
ki vrta s pogledom, kot misel skopa,

ki rada bi zvedla, če boš ti še ti,
ko vrneš se v čas, ko od tod prideš vén,
navidez isti, a povsem spremenjen.

Matej Krajnc

Sherlock Holmes modelar

I.

Sherlock Holmes, pridi,
ura je že bridka.
Soba je razbita,
v njej ni več užitka.

Komajda te slišim,
komajda te vidim.
Nekaj iz teme kliče:
Sherlock Holmes, pridi!

Veš, da sneg ne mara
za prikrite igre!
John Cleese se razburja,
nate spušča tigre!

Sherlock Holmes, pridi,
ura je čokata!
Časniki ne padejo
nikdar več pred vrata!

Komajda te slišim,
komajda te vidim.
Nekaj iz teme kliče:
Sherlock Holmes, pridi!

II.

Opcije so že preračunane in zdaj je treba samo še počakati, da se nakaplja denar. Obrti se dandanes redko odpirajo in vedno si imel smisel za stara letala. Zločin se spleča, kot si ugotovil, pa zato nima smisla boriti se. Svoječas sta s Titom plula na ladji, to ti je prišlo prav, zdaj veš, kako kupovati flote. V tvojem dnevniku, Holmes, so madeži od črnila – si bil spet slampast? Odkar si opustil detektivsko delo, se ti opcije kar odpirajo, živci pa očitno tudi. Tista ženska te išče, morda bi moral premisliti, se globoko zazreti vase, poiskati svoji misli smisel, se boriti z levi, imeti lobanjo v rokah, monologizirati, peti Funiculi Funicula. Ta je redko v G-duru ... ali pa ne, če jo dobiš v pravem trenutku. Kdo trka? Ravno zdaj? Odpri torej, kaj pa! Odpri!

III.

Kupil si kmetijo,
kupil nekaj zemlje,
bil si velik mislec,
zdaj pa vrag te jemlje.

Zdaj pa delaš z lesom
in z močvirsko glino;
skupaj lepš koščke,
padel si v rutino.

Kaj bi rad povedal,
kaj apologiral?
Boš takole, Holmes,
zdaj počasi umiral?

Se boš basal s cmoki,
hodil kot po jajcih,
se, namesto v gvantu,
šetel v karo srajci?

Kupil si kmetijo,
da bi šel iz hrupa ...
Zbogom, sivi London,
zbogom, tvid in lupa!

Zdaj pa si odmaknjen,
pravijo glasovi;
včasih pride Churchill,
včasih David Bowie,

v glavnem pa samevaš;
a če ti ustreza,
kdo ima pravico,
da ti v gnezdo dreza?

IV.

Saj vidiš, kam pride
krilce. Daj ga na desno
in ne, nočem še več
mleka, laktoza mi že
sama po sebi dela
golšo. Buddy Holly
odganja countryjaše,
kar pa iz tega nastane,
je mir, mir, mir. In če
se mi med delom kaj
zgodí, ne paničari. Daj
krilce desno in pokličí
lokalnega padarja. On
bo vedel, kje prodati
najnovejše modele. On
je vpeljan. Če bo kdo
zvonil, je zanj že
prepozno. London je
prepozen za 122 milj,
niti Oto Pestner ga
ne pripoje več nazaj.
Pa Mariah Carey? Ona
naj vdihava tole lepilo,
dobro je za visoke
tone. Krilce je odpadlo.
Sem rekel, da pazi. To
je prava katastrofa,
moral bom spet med
ljudi, teči bom moral,
kašljati in se opravičevati.
Če bom imel srečo, bo
sreda in ne bo treba
kašljati ...

V.

Težko je imeti
dobro zasnovo.
Povedati ostro
ali surovo.

Čakati vlake,
da jih zgradimo.
Nabirati jarke
orehe za zimo.

Spustiti rolo in
najeti vlomilca.
Igrati kitaro
Aljaža Krivca.

Bentiti kot stari
mornar iz Liverpoola.
Zastokati: »Kaj bi
danes obula?«

A noge sledijo
opečnati poti.
Je to mar narobe?
Mar koga to moti?

Dogodki in odmevi

Zagotovo se nekateri spomnimo radijske oddaje Dogodki in odmevi. Evo, zdaj imamo še literarno verzijo.

Prihajajoči bližnji dogodki, povezani s fantazijsko književnostjo

- 13. april: Meteorita na Jesenicah
- 26. do 28. april: Istrakon v Pazinu
- 10. do 12. maj: Sferakon v Zagrebu
- 7. september: Na meji nevidnega v Ljubljani

Prihajajoči dogodki Celjskega literarnega društva

- 17. april: Duhovno potovanje s Simono Babič
- 24. april: Teden knjige - Predstavitev zbirke Amalije Jelke Škrobar - Smeh na odru
- 9. maj: Matej Krajnc - Ko Valentin Vodnik sreča Ulrika Celjskega
- 22. maj: Teden ljubiteljske kulture - Predstavitev članov društva, ki živijo izven Celje z okolico
- 5. junij: Sprehod mimo klopc poezije
- 12. junij: Zaključna prireditev Mlada literatura
- 3. julij: Literarni piknik (lokacija še ni določena)
- 28. avgust: Poletje v Celju - Mozaik besede in vina
- 4. september: Mesečno srečanje

Odmevi o dogodkih

2. Fanfest, slovenski festival fantazijske književnosti

Celjsko literarno društvo je v soboto in nedeljo, 22. in 23. septembra priredilo že drugi Fanfest, slovenski festival fantazijske književnosti z gosti iz tujine. Glavni gost festivala je bil ugledni, mednarodno priznani pisatelj in literarni teoretik, prof. dr. Zoran Živković iz Beograda. Poleg njega je bil iz Srbije še pisatelj, urednik in prevajalec, Tihomir Jovanović Tika. Letos smo se odločili, da bodo kot gostje prisotni predvsem slovenski avtorji, saj gre za slovenski festival. Sodelovali so Maja Mlakar, Tanja Mencin, Aljoša Toplak in Andrej Ivanuša. V nedeljo se je pridružila še prevajalka Alenka Jovanovski, ki je nadomeščala obolelo Tatjano Jamnik (KUD Polica Dubova).

Festival se je začel delovno, v Knjigarni in antikvariatu Antika, kjer je, po kratkem uvodu, gost Tihomir Jovanović Tika predstavil regionalni literarni projekt Regia Fantastica in zadnjo knjigo v zbirki, Regia Fantastica 3 z objavo slovenskih avtorjev. V nadaljevanju sta bili predstavljeni zadnji dve številki Supernove, edine slovenske tiskane revije za fantazijsko književnost in nagrade supernova za dosežke na področju slovenskega ustvarjanja resne fantazijske književnosti. Nagrade so bile letos prvič podeljene na festivalu Meteorita na Jesenicah. Gre za skupni projekt KUD Police Dubove, Celjskega literarnega društva in Društva za promocijo znanosti in fantastike Meteorita iz Jesenic. Na kratko so bile predstavljene tudi nove slovenske knjižne izdaje. Slovenskih knjig je sorazmerno malo, a napredujeta tako raznovrstnost kot kakovost in takšen festival je priložnost za njihovo promocijo.

Matej Kranjc med branjem svoje poezije, objavljene v Supernovi 5

Program v Antiki je popestril z branjem svoje poezije priznani pesnik, pisatelj in kantavtor Matej Kranjc.

Pomemben del festivala je tudi mednarodni literarni natečaj. V novi Supernovi je tema številke Fantastična antična Celeia. Prišle so zgodbe iz treh držav, vse na svoj način na fantazijski način obravnavajo slavno antično zgodovino našega mesta.

Veliko je bilo tudi govora o regionalnem sodelovanju in večji kulturni izmenjavi na področju fantastijske književnosti, kjer je Celjsko literarno društvo postalo vodilno v slovenskem prostoru.

Osrednji festivalski dogodek se je odvijal v polni Celjski kulturnici, v soboto, 22. 9. ob 19h.

Slavnostni govornik je bil velik ljubitelj fantastijske literature, knjig in branja, predsednik Državnega zbora RS mag. Dejan Židan. V svojem govoru je govoril o knjigah in svojem donosu do fantastijske književnosti.

Predsednik DZ RS mag. Dejan Židan, prof. dr. Zoran Živković in Bojan Ekselenski

Pozdravili smo tudi g. Vlada Koželja iz MO Celje. Poudarili smo odlično skrb Celja za celjsko ljubiteljsko kulturo, saj brez njene odlične podpore ne bi v Celju imeli edinega takšnega vseslovenskega literarnega festivala, vpetega tudi v regionalno povezovanje sorodnih festivalov.

V nadaljevanju je sledil program uglednega tujega gosta, prof. dr. Zorana Živkovića, ki je predstavil zanimivo knjigo *First Contact and Time Travel: Selected Essays and Short Stories*. Knjiga je pomembna zato, ker je prva knjiga znamenitega akademskega založnika Springer, ki vsebuje tudi kratke zgodbe za ilustracijo esejev in s tem daje prozi pomembno težo pri esejističnem pisanju. Prebral je kratko zgodbo *Astronom*.

V nadaljevanju je prebral, ekskluzivno za Fanfest, svoj prispevek za novembrsko številko ugledne literarne revije *World Literature Today* z naslovom *What to read now - Rereading Demons and The Brothers Karamazov*.

Večer smo zaključili z družabnim srečanjem.

prof. dr. Zoran Živković med branjem

Nedeljsko festivalsko dogajanje v Celjski kulturnici je bilo delovno, posvečeno izključno literarnemu stvarjanju.

Ob 10h smo izvedli delavnico Kako začeti (fantazijsko) zgodbo? Prof. Živković je na osnovi začetkov kar lepega števila prispelih zgodb poudaril pomen ekonomičnega pisanja, to je pisanja s čim manj nepotrebnih besed. Poudaril je pomen prenosa vizualne slike literarnega dogajanja v besede na kar najbolj učinkovit način. Priporočil nam je načine samoizobraževanja z branjem nekaterih znamenitih avtorjev, kot sta Dostojevski in Čehov. Na delavnici je sodelovalo okoli 20 članic in članov društva.

Zadnja festivalska tema je bila posvečena prevajanju. Alenka Jovanovski, prevajalka iz KUD Police Dubove, je skupaj s prof. Živkovićem osvetlila pomembne vidike prevajalskega procesa in nam dala čisto praktične napotke, kako začeti s pripravo prevoda svoje literature v tuj jezik.

Sledilo je še fotografiranje in zaključek festivala z mislijo, da se drugo leto znova snidemo in program nadaljujemo na točki, kjer smo letos zaključili.

Celjsko literarno društvo je postalo pomemben promotor zapostavljene fantazijske literature, ki ima v Sloveniji veliko bralcev in jim s festivalom predstavljamo domače ustvarjanje.

DOGODKI IN ODMEVI

Dokaz pomena Celjskega literarnega društva se kaže v tem, da imamo vse več članstva izven Celja. Celje je s tem festivalom postalo slovenska prestolnica fantazijske literature. Za promocijo Celja skrbijo tudi festivalski literarni natečaji, saj so vezani na Celje. Letošnji natečaj za naslednji festival je *Ulrik II Celjski je preživel*. Natečaj je znova mednarodni z mednarodno žirijo.

Ena gasilska za zaključek.

Še ena gasilska s konvencije Na meji nevidnega (29. 9. 2018)

Splošni razpis za Supernovo

Revija izhaja dvakrat letno, spomladi in jeseni. Revija živi od prispevkov, zlasti zgodb in pesmi. Sprejemamo tudi eseje in recenzije knjig s področja spekulativne fikcije.

Sprejemamo samo prispevke v elektronski obliki. Samo tipkopisov ne moremo sprejeti in bodo zavrnjeni.

Datumi:

15. februar za spomladansko številko (izide na Meteoriti)

15. julij za jesensko številko (izide pred Fanfestom in NMN)

Naslovi za pošiljanje

Uredništvo:

- Celjsko literarno društvo
- (s pripisom: za Supernovo)
- Gledališki trg 4
- 3000 Celje
- E-mail:
- celjsko.literarno@outlook.com
- bojan.ekselenski@gmail.com (urednik)

Dolžina besedil:

Miniatura: do 1000 besed.

Izjemni razpisni pogoji za jesensko številko:

Kratka zgodba: do **7500 besed (45.000 znakov s presledki)**, za daljše zgodbe se bomo odločili glede na prostorske možnosti, po potrebi bomo avtorje prosili, da zgodbo skrajšajo na zahtevan obseg

Esej: do 2000 besed,

Recenzija: do 2000 besed,

Poezija: skupaj do 200 vrstic, pesem do 100 vrstic.

Prva stran se ne šteje v obseg besedila, na njej **morajo biti sledeči podatki:**

- Naslov dela
- Ime in priimek,
- Veljaven poštni naslov, kamor pošljemo avtorske izvode
- Veljaven elektronski naslov za komunikacijo

Avtorji in avtorice besedila do nadaljnega odstopijo v brezplačno objavo. V primeru, da bodo finančna sredstva dopuščala izplačilo honorarjev, se bodo z avtorji(-icami) podpisale ustrezne pogodbe.

Razpis za Vsesledje 38

Razpis za 38. številko Vsesledja in Mlado Vsesledje

Vsesledje je osrednja revija Celjskega literarnega društva, ki letos praznuje 17 let izhajanja. Sprejemamo prozo, poezijo, eseje in dramatiko.

Mlado Vsesledje je del Vsesledja, posvečen mlajšim avtorjem(-icam), predvsem osnovnošolcem in srednješolcem.

Sprejemamo poezijo, prozo, eseje in dramatiko.

Rok za oddajo prispevkov je **1. junij 2019**, samo v elektronski obliki (doc, docx ali rtf), na naslov s pripisom - za Vsesledje ali Mlado Vsesledje:

Upoštevani bodo vsi prispevki, ki bodo prispeli do 1. junija, v elektronski obliki (doc, docx ali rtf), na naslov:

- zoran.pevec@gmail.com (glavni urednik)
- celjsko.literarno@outlook.com (društvo)

Fanfiction natečaj

Na fanfiction natečaj Kronanje Saurona velikega nismo dobili nobene zgodbe, zato natečaj podaljšujemo.

Kronanje Saurona Velikega za kralja sveta v Minas Tirithu

Tokratni fanfiction razpis je posvečen začetniku in utemeljitelju sodobne epske fantastije, J. R. R. Tolkienu in njegovemu zamenitemu fantazijskemu Srednjemu svetu. Zgodbo postavite v svet, kjer Sauron zasede Minas Tirith in se vanj naseli kot vladar sveta. Svojo domišljijo spustite s povodca in nas presenetite z domislicami.

Pravila:

- Dolžina: 3500 besed (21.000 znakov s presledki)
- Kraj dogajanja: Srednji svet
- Časovni okvir: bitka za Minas Tirith, oziroma tik po njej
- Rok oddaje: 15. 2. 2019

Najboljša zgodba bo prejela odlično nagrado! Seveda ne smem pozabiti na slavo ob objavi v Supernovi 67

S Karlom Čapkem v vojni proti močeradam

Karel Čapek je pisal znanstveno fantastiko še prd obstojem žanra. Spišite zgodbo ...

Skodelica kave

Cankarjevo črtico Skodelica kave vam je zagotovo znana. Če je še niste prebrali, ste zagotovo o njej slišali. Letos je 100-letnica Cankarjeve smrti in torej idealni čas, da se nanj spomnimo s t.i. fanfiction zgodbo, lahko je tudi poezija.

Pravila:

- Proza - miniatūra (črtica) do 1000 besed (6000 znakov s presledki)
- Poezija - do 100 verzov
- Skodelica kave na poljuben način, najraje bi videli kaj v povezavi z Ivanom Cankarjem
- Za Vsesledje do 1. 6. 2019, za Supernovo do 1. 2. 2019 - vse, kar pride kasneje, pride v poštev v naslednjo številko.

Naslov pošiljanja:

- bojan.ekselenski@gmail.com ali celjsko.literarno@outlook.com

Mednarodni razpis - Ulrik II Celjski je preživel

Za 3. Slovenski festival fantazijske književnosti vam postavljamo nov izziv. Že naslov teme vse pove. Napišite zgodbo ali pesem, kjer Ulrik II Celjski preživi in zgodovina se drugače obrne. Bodite izvirni, presenetite nas z domišljijo. Naj steče alternativna zgodovina ...

Pogoj za sodelovanje:

- Kratka zgodba ali poezija, kjer celjski grof Ulrik II Celjski preživi znameniti atentat v Beogradu in mora vsebovati elemente fantastičnega. Na voljo imate časovno obdobje od 1. novembra 1456 pa do današnjih dni.
- Obseg do 3500 besed (21.000 znakov s presledki)
- Rok pošiljanja: **1. 7. 2019**

Pošljete na naslov:

- fanfest.festival@gmail.com ali
- celjsko.literarno@outlook.com

FANFEST 3
SLOVENSKI FESTIVAL
FANTAZIJSKE KNJIŽEVNOSTI

O Celjskem literarnem društvu

Članarina

- 10 €
- Družinska članarina 11 €
- Članarine NE plačajo učenci, dijaki, študenti in brezposelni

Kaj nudimo?

- Brezplačno literarno izobraževanje v okviru društva.
- Brezplačno udeležbo na Slovenskem knjižnem sejmu in sejmski predstavitev v okviru dejavnosti društva.
- Brezplačno udeležbo na predstavitev ustvarjanja članov in članic društva.
- Brezplačno izdelavo preloma za tiskano knjigo in brezplačno svetovanje pri izdaji.
- Izdajo E-knjige.
- Objavljanje v publikacijah in revijah, ki jih izdaja društvo (Revija za literaturo in kulturo Vsesledje, Literarna revija za spekulativno fikcijo Supernova).
- Obveščanje o razpisih in natečajih.
- Brezplačni izvod knjige Mlada literatura

Delovanje društva

- Mesečna srečanja vsako 1. sredo v Celjski kulturnici
- Literarne prireditve—običajno vsako 3. sredo v mesecu od septembra do junija
- Sodelovanje z Glasbeno šolo Celje
- Izdajanje revij Vsesledje in Supernova
- Sodelovanje na Slovenskem knjižnem sejmu
- Organizacija Fanfesta, slovenskega festivala fantazijske književnosti
- Sodelovanje na različnih kulturnih prireditvah

Matej Krajnc

Sherlock Holmes modelar

I.

Sherlock Holmes, pridi,
ura je že bridka.
Soba je razbita,
v njej ni več užitka.

Komajda te slišim,
komajda te vidim.
Nekaj iz teme kliče:
Sherlock Holmes, pridi!

Veš, da sneg ne mara
za prikrite igre!
John Cleese se razburja,
nate spušča tigre!

...